

II İNCİ BAYEZİD'İN OĞULLARINDAN SULTAN KORKUT

Ord. Prof. İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI

Sultan Bayezid'in oğulları :

Sultan İkinci Bayezid'in Abdullah, Şehinşah, Alemşah, Ahmed, Korkut, Selim, Mehmed, Mahmud adlarında sekiz oğlu vardı. Bunlardan en büyük oğlu Abdullah 5 Şevval 888 ve 6 Kasım 1483'de *Konya* valisi bulunurken ve Şehinşah 5 Rebiulâhir 917 ve 2 Temmuz 1511'de yine *Konya* valisi iken ve şehzade Alemşah 909 h 1503 *Manisa*'da (Çelebi Sultan) yani vali bulunduğu sırada ve Şehzade Mehmed 910 h 1504 m'de *Kefe* Sancak beyi iken ve şehzade Mahmud ise 913 h 1507 m'de *Manisa*'da Sancak beyi bulunduğu esnada vefat ettiklerinden Sultan Bayezid'in son zamanlarında büyüğü Ahmed, ortancası Korkut ve en küçükleri Selim olmak üzere hayatta üç oğlu kalmıştı¹.

Sultan Korkut bir kayda göre 872 h 1467 m ve diğer kayda göre de 874 h 1469'da *Amasya*'da babasının orada vali bulunduğu zaman doğmuştur.

Korkut'un validesi, Nigâr Hatun olup Bayezid'in kızı Fatma Sultan'la ana, baba bir kardeşdirler².

Şehzadelerin Sancak Beylikleri :

Eyalet ve sancaklara tayin edilen Osmanlı şehzadelerinin Devlet divanındaki memurlar ve hizmetler gibi kendilerinin maiyyetlerinde

¹ *Lâtiî tezkiresinde* (matbu nüsha) s. 65, 66 Ahmed'in Korkut'tan büyük olduğu zikrediliyor; Artus Tomas'da Ahmed'in büyük olduğunu, Kınalızâde Korkut'un Ahmed'ten büyük olduğunu *Tâc-üt-Tevarih Heşt Bihîst*'den naklen (c. 2, s. 185) Sultan Bayezid'den rivayetine göre Korkut'un Ahmed'in küçüğü olduğunu İbn İyas (c. 4, s. 270) Korkut'un Ahmed'ten büyük gösteriyor. Müstakimzade *Tezkire't-ül Hattatin*'de (s. 368) Korkut'un sekiz biraderinin yaşca ikincisi olduğunu ve Evliya Çelebi (c. 1, s. 341) Korkut'un, Ahmed'ten küçük olduğunu ve İbn Kemal'de (c. 9) Korkut'un Ahmed'in küçüğü bulunduğunu kaydediyorlar.

² Fatma Sultan validesinin ruhu için *İznik*'te Eşrefzade türbesine 915 h. 1509 m. tarihli vakıf yapmıştır (Vakıflar Umum Müdürlüğü vakfiyeleri defter 1255 başlar s. 53).

vezir makamında lalaları, defterdar, nişancı, silâhdar, kâtip, çavuş, müteferrika, zaim, ulufeci ve saire gibi hizmet erbabı bulunurdu. Bu maiyyet ve bilhassa lala ile defterdar ve nişancı divan-ı hümayun tarafından tayin edilir ve mütemed şahsiyetlerden olurdu. Bunlardan lalalar bilhassa şehzadenin bütün ahval ve harekâtından divan-ı hümayunu ve o vasıta ile Pâdişahı haberdar ederlerdi.

Eyalet veya sancaklardaki şehzadelere (*Çelebi Sultan*) denildiği gibi bazan da Sultan Ahmed, Sultan Korkut gibi adlariyle de zikredilirlerdi. Çelebi Sultanlar başlarına kızıl Borklu altın üsküf giyerler ve Ak tuğ takarlardı.

Şehzade divanlarının işlerini lalalar görürlerdi. Çelebi sultanlar divan-ı hümayuna yazdıkları kaime yani tahriratlarda işin îcabına göre bazan imzalarını korlar ve bazan da pençe denilen yine isimleri yazılı bir usul ile imzalarını atarlardı. Yani divan-ı hümayundaki vezirâzam veya divan heyetine yazdıkları tahriratın aşağı kısmındaki satırların sağ tarafına (*muhibb ül müştak Korkut*), (*Sultan Ahmed muhibbi bî minnet*), (*Muhibb-i bî minnet Ahmed*), (*Şehinşah muhibb-i bî iştibah*) gibi pençe korlardı. Bununla beraber resmî olarak yalnız imzalı yani pençesiz mektupları da görülüyor³.

Divandaki paşalara yani divan heyetine yazdıkları mektuplar hususî ise mektupların sonuna aynı ibareyi havi imzalarını korlardı. Doğrudan doğruya pâdişaha maruzatları olursa arizalarının sonuna (*abd-ül fakir Korkut ül hakir*) gibi isimlerini yazarlardı. Diğer devlet erkânı vezirler de aynı tarzda arizalarını imzalarlardı. Eğer yazdıkları tahrirat maiyyetlerinden birine gönderilirse pençelerini, mektubun baş tarafından ikinci ve üçüncü satırların sağ tarafına çekerlerdi.

Divana yazdıkları tahriratın elkabi :

(*Hazret-i pâşâyân'ı izam Hazret-i pâşâyân Ezzam Allahü mealihüm ilâ yevm il kıyam*) veya yine buna benzer (*Hazret-i pâşâyân'ı izam şeyyedallahü erkân-ı devletehünn ilâ yevm il kıyam*) gibi başlıklı olurdu.

Korkut'un ilk zamanları :

Sultan korkut arapça olarak küffar mallarının (harp ganimetlerinin) helâl olduğuna dair telif etmiş olduğu (*حل الاشكال الانفكار في حل*)

³ *Topkapı sarayı arşivi* numara 2597. Bu vesika da pençe yerine tahriratın sonunda imzası vardır.

Hall-il eškâl-ül-efkâr fi hill-i emval-il küffar) isimli eserinde kendi elyazisiyle olan kayıttan, adının Mehmed, mahlasının KORKUT ve künyesinin de ابو الخير Ebü-l hayr olduğu anlaşılmaktadır⁴. Şiirlerinde *Harimî* tehallüs ederdi. Lâtifi'ye göre hacca gitmeğe niyet ettiği sırada bu mahlası almıştır⁵.

Korkut ilk okuma çağına gelince babasının yanında tahsile başlamış Amasyalı meşhur Hattat Şeyh Hamdullah'dan yazı meşk etmiş, sünnet edilmek üzere büyük babaları Fatih Sultan Mehmed tarafından istenmesi üzerine diğer kardeşleri Şehinşah, Alemşah, Ahmed ve Selim ile birlikte 885 h. 1480 m. de *İstanbul* sarayına gönderilmiştir. Aynı zamanda *Konya* valisi bulunan Cem'in oğlu Oğuzhan'da getirilmiş ve bu şehzadelerin hepsi sünnet edilmişlerdir⁶. Korkut'un *İstanbul*'a gönderildiği sırada yaşının on veya on iki olduğu anlaşılıyor⁷.

Şehzadeler sünnet edildikten sonra yaşları diğerlerinden büyük olan Şehinşah'a *Menteşe* (Muğla) Ahmed'e *Çorum* sancakları verilmiş, Selim babasının yanına gönderilmiş, diğer şehzadelerle Cem'in oğlu Oğuzhan büyük babalarının yanında kalmışlardır⁸.

Fatih Sultan Mehmed 4 Rebiulevvel 886 perşembe ve 3 Mayıs 1481'de vefat ettiği zaman⁹ sağ olarak büyüğü Amasya valisi Bayezid, küçüğü Karaman valisi Cem adlarında iki oğlu kalmıştı.

العبد الفقير المفتقر الى رحمة ربه العفي المقتدر آمل الفضل الرحمانى و راجى الهدى المنانى⁴
ابى الخير محمد قورقود العثمانى بن ابى يزيد بن محمد بن محمد بن مراد بن محمد بن ابى يزيد بن مراد
بن اورخان بن عثمان بنسب اولاده

(*Ayasofya kitapları numara 1142*)

⁴ *Lâtifi tezkiresi matbu nüsha s. 66.*

⁶ 885 senesi sur-ı sürur bahşê bünyad urup şâhâne cemiyet etti nebireleri Sultan Şehinşah'ı Sultan Ahmed'i ve Sultan Korkud'u ve Sultan Mahmud'ı ve Sultan Alem'i ve Sultan Selim'i ve Oğuzhan'ı cem edip sünnet etti (*Ibn Kemal c. 7, s. 588*) şehzade-i âzam Sultan Abdullah'ı everüp merhum Sultan Mustafa kızı duhter-i ferhunde ahteri ana verdi. Dügünden sonra Abdullahı darul mülki kadimine ki *Magnisa* idi gönderdi'' (s. 590). Bayezid'in oğullarından Mehmed'in sünnet edildiğine dair bir kayıt olmadığına göre, bunun henüz pek küçük olduğu zannolunur.

⁷ Spandoni'nin yazdığına göre Fatih'in bir sene sonra vefatı gözönüne alınca bu 1480 senesinde Korkud'un dokuz yaşında olduğu anlaşılıyor. Fakat olaylara göre yaşı her halde ondan yukarı olacaktır.

⁸ *Ibn Kemal c. 7, s. 590.*

⁹ Fatih Sultan Mehmed'in vefatını Oruç Bey (s. 131) Rebiulevvelin üçüncü perşembe günü; Âli (s. 99) aynı ayın dördüncü cuma günü, *Nuhbetüt*

Sultan Cem'e mütemayil olan vezir-iâzam Karamanî Mehmed Paşa, Fatih'in cenazesinin *İstanbul*'a getirildiği gün başlayan ısyan neticesinde Bayezid'in hükümdarlığını isteyen yeniçeriler tarafından katledilmesi üzerine *İstanbul* muhafızı İshak Paşa vezir-i âzam vekili olmuş¹⁰. Ve sür'atle *İstanbul*'a gelmesi için Bayezid'e üst üste mektuplar yollamıştır¹¹.

İshak Paşa devlet adamlarıyla görüşerek Bayezid'in *Amasya*'dan gelmesine kadar saltanat makamının boş kalmaması için 4 Mayıs 1481'de yani Fatih'in vefatından bir gün sonra sarayda bulunan Bayezid'in Korkut ve Alemşah ve Mahmud isimlerindeki üç oğlunun en büyükleri olan Korkud'u^{11a}, babasının gelmesine kadar hükümdar ilân eylemiştir¹².

Sultan Korkut babasının *İstanbul*'a gelmesine kadar muhtelif kayıtlara göre on beş, onaltı veya onyediyedi ve onsekiz gün 22 rebiul-evvel ve 21 Mayıs tarihine kadar¹³ hükümdarlık etmiş ve yeniçerilerin

tevarih (s 36) gün gösterilmeyerek Rebiulevvelin dördüncü günü ve *Tarihi ebu'l Feth* (s. 174) Rebiulevvelin dördüncü perşembe günü *Şakayik tercümesinde* yine aynı tarih ve gün ve Hammer tarihinde (*Ata Bey tercümesi c 3, s. 214*) 1481 mayısının üçüncü perşembe gününe rastlayan Rebiulevvelin dördüncü ve *Mir'at-ı Kâinat* (c. 2, s. 313) ve *Tac üt-Tevarih* (c. 2, s. 536) ve *Müneccimbaşı* (c. 3, s. 400) Rebiulevvelin dördüncü perşembe günü olarak göstermektedirler. *İbn Kemal de* (s. 595) Rebiulevvelin dördünde perşembe günü *Tekür çayırı* menzilinde vefat ettiğini kaydetmektedir.

¹⁰ Fatih Sultan Mehmed Anadolu tarafına sefere çıktığı zaman ihtiyar vezir İshak Paşa'yı *Silifke*'den getirip *İstanbul* muhafızı olarak bırakmıştı (*Tac-üt-Tevarih c. 2, s. 3*).

¹¹ Belleten sayı 97 (sene 1961 ocak).

^{11a} *Sicill-i Osmanî*, Alemşah'ın Korkud'dan bir yaş büyük olduğunu beyan ediyor. Öyle olsa idi Alemşah'ın başka bir mazereti yoksa onun babasına vekil olması icap ederdi; filhakika bazı kayıtlarda Alemşah'ın Korkut'tan büyük olduğunu gösterirler. *İbn Kemal* tarihindeki şehzadeler eğer yaş sırasıyla yazılmışlar ise (s. 588) Alemşah'ın Korkut'tan küçük olduğu görülür.

¹² *Tarih-i Ebü'l-Feth s. 177* ve *Tac-üc-tevarih* (c. 2, s. 3) ve *Bihîştî, Solakzâde* ve *Müneccimbaşı*. Bir tehlikeye uğramaktan korkan Bayezid'in tereddütsüz gelmesi için *İstanbul* muhafızı vezir İshak Paşa tarafından Bayezid'e gönderilen arıza tarafımdan (Belleten sayı 97 sene 1961) de yayınlanmıştır.

¹³ *Tarih-i Ebü'l-Feth, Bihîştî, Tac-üt-Tevarih, Âli, Solakzade, Müneccimbaşı* ve *Hammer* (*Ata Bey tercümesi*) tarihleri ve bunlardan Dursun Bey tarihi (*Tarih-i Ebü'l-Feth s. 180*) Bayezid'in yirmi iki Rebiulevvelde *Bihîştî s. 142* Rebiulevvelin yirmi yedisinde cülûs ettiğini ve *Tac-üt-Tevarih* (c. 2, s. 5) yirmi birinci pazar günü *İstanbul*'a geldiğini yazarlar *Nuhbe't-üt-tevarih*'de aynı günün gösterir, *Âli* ise rebiul-

yevmiyelerine bir miktar terakkı verilmiş ve bu suretle ısyan bir müddet tavsamıştır¹⁴. Yeniçeriler korkunç olan bu ısyanda levendlerle beraber hareket ederek çok fenalık yapmışlardır¹⁵.

KORKUT'UN SANCAK BEYLİĞİ

İkinci Bayezid'in hükümdar olmasından sonra *Konya* valisi bulunan kardeşi Cem Sultan, muhalefete kalkarak o da hükümdarlığını ilân edip *Bursa*'ya kadar gelmiş ve namına sikke kestirmişti. Bunun üzerine Sultan Bayezid Cem'e karşı kareket ile Anadolu tarafına geçtiği sırada Şehzade Korkut'un *İstanbul*'da bırakılmış olduğu anlaşılıyor¹⁶.

Korkut daha sonra 888 senesi Zilkadesinin sonuncu günü (30 Aralık 1483) sancağa çıkmak üzere vezir-iâzam İshak Paşa'nın sarayına çıkarılmış kendisine, validesine ve maiyyetine maaşlar tahsis olunmuş ve aynı zamanda Sancak beyliği alâmeti olarak kendisine bazı eşya ile at, deve ve katır verilmiştir.

Korkut'un İshak Paşa sarayından çıktıktan sonra haslarla sancağa tayin edilinceye kadar kendisine günde yüz, validesine elli, tayasına yedi, dadısına beş, lalasına elli, kapı ağasına beş, altı nefer iç oğlanına ikişer akçeden on iki, üç kapıcıya üç akçeden dokuz akçe tayin edilmiştir¹⁷.

evvelin sekizinci günü geldi diyerek fahiş hata yapar. *Müneccimbaşı* (c. 3, s. 401) Bayezid'in cülüsünü rebiulevvelin yirmisinde gösterir. *Mir'at-ı Kâinat* (c. 2, s. 417) Tâc-üt-tevarih gibi yirmi bir rebiulevvel pazarı kaydeder. *Hammer* (*Ata Bey tercümesi* c. 3, s. 242) Bayezid'in 22 Rebiulevvel ve 21 mayısta cülüsünü yazar. *Sehi Bey* tezkiresinde (matbû eser s. 18) Korkut'un onsekiz gün hükümdar olduğu kayıtlıdır.

¹⁴ *Sehi Bey Tezkiresi* s. 18.

¹⁵ *Âli* (basılmamış kütüphanemizdeki birinci cilt s. 155).

¹⁶ *Halkondil zeyli Artus Tomas* s. 332.

¹⁷ *ثمان و ثمانين و ثمانمائة* Semane ve Semanîne ve Semanemie zilkade selhinde Korkut Çelebi طال بقاه tâle beka hazretlerine verilen teşrifdir ki zikrolunur :

“Yüz bin nakid, Altın üskûf kızıl borkile ve ak tuğı ile bir eksi? çukası ağır altınlı frengî kırmızı kadifeden, bir şib kırmızı frengî duhavî kadifeden, samur kürkiyele ve altın düğmesiyle bir cübbe kırmızı frengî ve hoyi kadifedir vaşak kürkiyele, gümüştan bir alembaşı alem için, Bursa arşınıyle ondört arşın tafta bir dolama kaftan Bursa'nın altınlı çatma kadifesinden bir imrahurî kaftan, kırmızı frengî duhavî kadifeden altın düğme ile *envâ'ı kaftanlar* : otuz sağış *imrahori*, Bursa'nın kırmızı kemhasından on kaftan yirmi adet hil'at on dördü kırmızı kemha ve on adedi yekrenk kemhadan, altınlı *ن* ermeni kemhası beş kırmızı kemha onbeş pare.

Korkut validesiyle beraber çıkarıldıktan sonra aynı senede vefat eden Karaman valisi Şehzade Abdullah'ın yerine *Saruhan* valisi Şehinşah'ın tayini üzerine Şehinşah'dan boşalan *Saruhan* (Manisa) sancağına tayin olunmuştur¹⁸.

Korkut *Manisa*'ya geldikten sonra mevcut haslarının masrafına yetmediğinden dolayı bunun arttırılmasını babasından rica etmiş ve haslarına çeltik hasılatından bir miktar ilâve olunmuş ise de bunu da yeter görmediğinden mevcudun ziyadelenmesi için tekrar istirhamda bulunmuştur¹⁹.

Sultan Korkut'un *Saruhan* (Manisa) sancak beyliği Osmanlı devletinin *Venedik cumhuriyeti* ve onun müttefikleri olan *İspanya*, *Fransa*, *Aragon ve Sicilya* ile muharebe ettiği devre tesadüf etmişti. 906 h. 1500 m tarihinde müttefikler donanması amirallerinden R-vestayn, ikiyüz kadar donanma on bin Fransız kuvveti ile *Midilli*'yi

ایلك kadife yirmi pare. پشوری onpare. yekrenk kemha, otuz pâre nihali Bursa'nın benek altınlı kadifesinden bir Menemenî kalıçelerinden otuz adet mükemmel eperler beş aded (flama nakış ile bir eper ve altın nakış ile dört eper) gümüş avadanlığı: bir gümüş sini, bir gümüş tepsi, iki gümüş şamdan bir gümüş leğen bir gümüş ibrik.

İstablardan üç tavile at, beş katar katır, on katar deve

Tetimmat-ı teşrif-i Korkut Çelebi tâle beka. fi selh-ı zilkade sene 888
Bakır avadanlığı

Üç sini, yirmi tepsi, yirmi sahan, yirmi tas, dört kazan üç هرفی ?

Cemaat-i Korkut Çelebi tavvelellahü ömrehu

Sipahi oğlanları on dört nefer, silâhtar on bir nefer, ulûfeciler yirmi nefer, çadır mehterleri üç nefer, aşçılar beş nefer. Bâki cemaate hacet olunacak ruznameden görülür.

Beş gün sonra semâne ve semânin ve semânemie zilhiccesinin beşinde kenduye in'am olunanlardır ki zikrolunur:

İki imrahurî kaftan, Bursa'nın çatma altınlı kadifesinden altın düğme ile iki dolama; validesine dahi on bin nakid akçe.

Korkut Çelebi tâle beka hazretlerinin sancağa çıkmadan evvel İshak Paşa evlerinde iken tasarruf ettiği cihet budur ki zikrolunur:

Çelebi Sultan (yani Korkut'a) bir gün de ulûfe yüz akçe validesine günde elli akçe dayasına günde yedi akçe, dadısına günde beş akçe, lalası İbrahim ağaya günde elli akçe, kapı ağasına günde beş akçe, altı nefer oğlana günde ikişer akçeden on iki akçe, üç nefer kapıcı, her birisi günde üçer akçeden dokuz akçe, cemisi ayda onüç bin yüz kırk akçe, günde 1298 akçe bir ayda 7140, müşahere altı bin akçe (Topkapı Sarayı Arşivi numara 7644).

¹⁸ Hayrullah efendi C. 9. s. 85, 86.

¹⁹ Saruhan sancak beyi Korkut'un haslarının arttırılması hakkında Pâdişaha arızası (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 9689*).

muhasara etmişti²⁰. Sultan Korkut Midilli'nin müdafaasına yardım için maiyyetindeki sipahiler ağası emrinde sekizyüz ve *Karesi* (Balıkesir) sancak beyi kumandası altında bir miktar kuvvet sevk etmiş ve bunlar *Ayazmend* (Altınova) limanından *Adaya* sevk edilmişlerdir²¹.

Daha aşağıda görüleceği üzere Sultan Korkut bir devlet adamı olmaktan ziyade zamanını ilmî tetebbuat ile geçiren ve fikrî yorgunluğunu gidermek için kendisinin de üstad olduğu musiki ile vakit geçirmeği âdet etmiş olan bir şehzâde idi. Fiilen idare ve devlet işlerini veziri demek olan lalası ve maiyyetindeki defterdar, niaşancı ve sair divan erkânı görürlerdi. Diğer Osmanlı şehzadelerinin de maiyyetlerindeki divan heyeti ile kendilerine ait muameleleri gördükleri malûm ise de Korkut ilimle olan fazla iştigali sebebiyle devlet işlerini tamamen maiyyetindeki alâkadarlara bırakmıştı.

Korkut, İslâm hukukı olan fıkıhda zamanı İslâm ulemesinin en yüksekleri arasında yer almıştı. Yukarıda bahsettiğimiz ilmî edvar denilen musikide de başta gelen üstadlardandı.

Korkut bu sancak beyliği esnasında vezir-i âzam Hadım Ali Paşa ile çatıştı, babasından isteyip kendisine verilen haslar dolayısıyla Ali Paşa ile arası açıldı. Vezir-iâzamların, *Manisa* sancağına bağlı *İzmir*'de bir kısım hasları vardı, fakat bu haslar *Korkut*'un ihtiyacına karşılık olarak Korkut'a verilmiş ve vezir-iâzamlara buna mukabil başka yerden has tayin edilmiş ve Ali Paşa'dan evvel vezir-iâzam

²⁰ *Midilli* Adasının muhasarasını *Hammer* (Ata Bey tercümesi) c. 4, s. 49'da 906 h 1500 m senesinde olduğu görülüyor. Çünkü Fransızların *Midilli*'yi muhasara ettikleri Sultan Korkut tarafından *İstanbul*'a bildirilmesi üzerine derhal donanma hazırlanarak 6 Cemaziyevvel 906 h. 28 Kasım 1500'de Hersekzâde Ahmed Paşa kumandasıyla kuvvet sevk edilmiştir. (*Hayrullah Efendi* c. 9, s. 126) *Bihîştî tarihi* s. 196 ve *Âşık Paşazâde* s. 262 tarihleri 907 senesini gösterirler. *Tac-üt-tevarih*'e (c. 2, s. 109) mürettep hatası olarak 877 senesi dizilmiştir ki bunun 907 olması icap ediyor. *Rauza't-ül-ebzar*'da (s. 394) da 906 h. 1500 m. tarihi vardır. Garp kaynaklarından nakil yapan *Hammer*'in kaydı doğru olup bunu Kara Çelebizâde de teyid ediyor. Kâtip Çelebi *Tuhfe't-ül-kibar*'da, *Midilli* muhasarasını 1501 olarak göstermiştir. *Bihîştî*, Adanın muhasaradan kurtuluşunu 907 h. 1501 olarak göstermektedir ki Topkapı *Sarayı Arşivindeki 5027 numaralı vesika*'da düşmanın adadan çekilişini bu h. 907 1501 senesi olarak göstermektedir. Şu halde 906 h. 1500'de muhasara edilen Ada 907 senesinde kurtarılmıştır.

²¹ *Tac-üt-tevarih* c. 2, s. 109 ve *Müneccimbaşı* c. 3, s. 428 ve *Solakzade* s. 313 ve *Tuhfe't-ül-kibar* s. 21.

olan Mesih Paşa, şehzadeye hürmeten bu değişikliğe itiraz eylememiş ise de Hadım Ali Paşa vezir-iâzam olunca *İzmir* haslarının yine kendisine verilmesini istirham eylediğinden bu ilâve has *Korkut*'tan alınarak tekrar vezir-iâzamlara tahsis edilmişti.

Sultan Korkut, kendi sancağı dahilindeki bu hassın kendisinin avlanarak gemilerinin bulunduğu mahalle tesadüf etmesi sebebiyle yine kendisinde kalmasını rica ile bu hususta vezir-iâzama da adam göndermiş ise de müracaatına ehemmiyet verilmediği gibi 907 h 1506'da *Saruhan* sancağından kaldırılarak *Teke* (Antalya) sancak beyliğine naklolunmuş²² *Manisa* yani Saruhan'a da isteği üzerine²³ *Menteşe* (Muğla) sancak beyi Alemşah gönderilmiş²⁴ ve Alemşah'ın üzerindeki *Menteşe* hasları ile beraber *Teke* yani *Antalya* hasları Sultan Korkut'a verilmiştir; fakat Korkut *Antalya* haslarını istemediğinden üzerindeki *Menteşe* hasına ilâve olarak isteği üzerine *Hamit* yani *Isparta* hasları tevcih edilmiştir²⁵.

Korkut'tan sonra Manisa sancak beyi olan Alemşah 908 h 1502 m'de vefat ettiğinden yerine *Kastamonu* sancak beyi şehzade

²² Korkut'un validesi Nigâr Hatun oğlunun *Antalya*'ya naklinden sonra 908 Ramazan 1503 martta vefat ederek kale içinde Mevlevi tekkesi haziresine gömülmüştür. Mermerden olan kabir kitabesi şöyledir: Baştaşında

۱ — هذا قبر المرحومة المغفوره ۲ — نكار خاتون بنت عبدالله وهي ۳ — والدة

السلطان قورقود بن بايزيد خان

Haza kabrülmerhumet-ül mağrufe 2 — Nigâr Hatun bint-i Abdullah ve hiye 3 — Valide't-üs-sultan Korkut bin Bayezid Han. Ayaktaşı :

۱ — وقد انتقلت الى رحمة الله ۲ — في شهر رمضان المبارك ۳ — من سنة ثمانيه

و تسمايه

Vekad intekalet ila rahmetillah 2 — Fî şeh-i ramazan ül mübarek 3 — Min sene'ti semaniyye ve tis'amie (*Türk Tarih Encümeni Mecmuası sene 14 s. 338 - Ahmed Tevhid*) ve Antalya livası tarihi - Süleyman Fikri s. 123. Sultan Korkut validesi için *Istanos* (Korkuteli) da vakıf yaptırmıştır. (*Başvekâlet arşivi 166 numaralı tahrir defteri s. 614, 615.*)

²³ *Ibn Kemal* (Millet kütüphanesi) numara 32 s. 105, 106.

²⁴ *Hammer c. 4, s. 23* (Ata Bey tercümesi). *Haber-i Sahih c. 4, s. 137* Korkut'un yerine *Kastamonu* sancak beyi şehzade Mahmud'un tayin edildiğini yazıyor. Fakat Korkut'un yerine *Manisa*'ya Alemşah'ın tayin edildiği ve onun pek az sonra 908 h 1502 de vefat eylediği (*Tac-üt-tevarih c. 2 s. 213*) malûmdur. Şehzade Mahmud, Alemşah'ın ölümünden sonra *Kastamonu*'dan *Manisa*'ya naklolunmuştur.

²⁵ Bu hususa dair 908 zilkade başı tarihli Korkut'a gönderilen ferman (*Topkapı Sarayı arşivi 6356*)

Mehmed getirilmiştir. Bu şehzadenin de 913 h 1507 m de vefat etmesi üzerine Korkut tekrar *Manisa*'ya naklini rica etmiş ise de onun bu isteği Korkut ile arası açık olan Hadım Ali Paşa'nın ikinci vezir-iâzamlığı zamanına rastladığından²⁶ Korkut'un bu arzusu kabul edilmemiştir.

Hadım Ali Paşa, Bayezid'den sonra onun oğullarından *Amasya* valisi Şeşzade Ahmed'in hükümdarlığına taraftar olduğundan devlet merkezine yakın olan *Manisa*'yı Şehzade Ahmed'in hatırı gözetilerek evvelce babasına vekâlet etmiş olan Sultan Korkut'a verdirmek istemiyordu.

Korkut, vezir-iâzamin, pâdişahı biraderi Ahmed'in hükümdar olması tarafına çekmek istediğini haber alınca teessürü artmış ve babasına gönderdiği arapça mektuplarla vâililik istemediğini ve bu işe liyakati olmadığını ve ilmî tetkikatla meşgul olmak için kendisine bir tahsisat verilmesini ve tahsis edilecek paranın helâl mal olarak gayrı müslimlerden alınan cizye hasılatından olmasını rica etmiştir²⁷. Korkut kendisine ihsan edilecek tahsisatın bir kısmının Sakız adası cizyesinden ve diğer kısmının da Rumelideki gayrı müslimlerin cizyesinden olmasını istemektedir.

Korkut'un babasına gönderdiği mektup 913 h 1507 m senesinde vefat eden kardeşi Mahmud'un yerine, istediği *Manisa*'ya tekrar tayin edilmemesinden dolayı olduğu anlaşılıyor. Pâdişah tarafından Korkut'a gönderilen nasihat mektupları şehzadenin kararını önleyemedi. Onun teessürünü gidermek için babası namına kendisine nasihat etmek üzere Bayezid'in îtimad ettiği âlimlerden sabık Anadolu kazaskeri Alâüddin Ali *Antalya*'ya gönderildi²⁸.

²⁶ Hadım Ali Paşa'nın birinci vezir-i âzamlığı 907 h. 1501 den 909 h. 1503 tarihine kadar olup ikinci vezir-i âzamlığı da 912 h. 1506 m den 917 h. 1511 m de Şahkulu harbinde maktul düştüğü tarihe kadardır.

²⁷ Korkut'un Arapça olan mektubunun metni (*Dâvet-ün-nefs-it-tâliha ilel âmâl-is sâliha*) adlı eserinde mufassalan vardır (*Ayasofya kütüphanesi numara 1763*).

²⁸ Alâüddin Ali, Bayezid *Amasya*'da sancak beyi iken onun imamı idi. Bayezid'in hükümdarlığı zamanında kadı olmuş ve Bursa kadısı iken Memlûk devletiyle barışıklık için Bayezid tarafından Memlûk sultanı Kaytbay'a elçilikle gönderilmişti. Sultan Bayezid, oğluna nasihat için Alâüddin Ali'yi *Antalya*'ya göndermiştir. İmam Ali, Korkut'la görüşmesini bir takım uydurma ilâvelerle Pâdişaha anlatmış bunu haber alan Korkut çok üzülmüştür (*Şakayik tercümesi s. 323*).

Alâüddin Ali, babası ağzından Korkut'a bir hayli nasihatte bulunmuş ise de Korkut buna karşı bana saltanat ve eyalet gerekmez demekten başka bir mukabelede bulunmamıştır. Hattâ haslarına, elinden alınmış olan *İzmir* haslarının zam edileceği hakkındaki teklifi de reddetti.

Nihayet haraç akçesinden isteği olan paranın verileceği ve işlerine bakmak için zaim sınıfından bir memurun tayin edileceği va'dine karşı muvafakatini bildirdi, bunun üzerine (5 Şaban 914) ve Kasım 1508 tarihli bir beratla zâhiren tatmin olundu²⁹, ve kendisinin yerine *Teke* sancağının idaresi bir mûtemed şahsa verilerek Korkut ilmî tetebbuatla meşgul olmak üzere *Antalya* kalesine çekildi³⁰ ve bu suretle mesele kapandı zan olundu³¹.

²⁹ Bu hususta Korkut'a gönderilen berattan:

"... Adud-ud-devletü veddünya veddin oğlum Korkut tâle bekah ve nâle fiddareyn. hâliya tasarruf ittdüğü hasların cizyeden tayin olunmasın talep itdüğü icilden ben dahi tecviz edip *Sakız* ceziresi cizyesinden beşyüz elli bin akçe ve Rumeli ve Anadilu cizyesinden on beş kerre yüz bin dahi elli bin akçe (yani bir milyon beşyüz elli bin akçe) salyâne ki cem'an yirmi bir küsur yüz bin akçe olur. Baki tasarrufunda olan dört kerre yüz bin dahi iki bin yedi yüz elli beş akçelik (iki milyon beşyüz ikibin yedi yüz ellibeş akçe) olup tayin edip elyak ve sezavar ve ahra görüp verdim.." Şaban 914 (*Topkapı Sarayı arşivi* 6357) ve *İbn Kemal (Millet kütüphanesi nüshası numara 32 s. 119)*.

³⁰ *İbn Kemal (Millet Kütüphanesi numara 32 s. 119)* Korkut'a hazineye otuz kere yüz bin akçe tahsis olunarak *Antalya* kalesinde oturduğunu yazıyor.

³¹ *Dârr-i meknân*'dan naklen *Âli* (basılmamış birinci cilt. Kütüphanemizdeki nüsha s. 196, 197. Otuz altıncı vaka) *Solakzade* şöyle diyor: Korkut 914 senesi evailinde kapısı halkını dağıtıp kendisi birkaç nefer adam ile *Antalya* sahiline varıp ande temekkün etti. *Solakzade* (Korkut'un altı sene evvel *Antalya*'ya naklini bilmediğinden onun *Manisa*'dan *Antalya*'ya heman geldiğini zannediyor) her çend ki Hüdavendigâr tarafından pend ve nasihati müş'ir haberler irsal olundu cidden kabul kilmadı; hattâ mevali-i izamdan İmam Ali demekle maruf ve meşhur olan Mevlânâ Alâüddin, nesayih ve mevaizle ıslah ümidiyle gönderildi. Asla sözünü dinlemedi, bana saltanat gerekmez kelâmından gayri söz söylemedi, bilâhare haslarına İzmir mukaati ilhak olundu; inad ve istiğnadan yüz çevirmedi. Bâdehu haraç akçesinden berveçhi nakid seneden seneye on sekiz yük akçe verilecek oldu ve zuamadan bir müdir-i umur kimesne tayin olunup çün kârü bardan çekildi bari bu tarik ile eğlensin deyu buyruldu. Şehzade dahi sükût gösterip erkân-ı devlet hele bir mertebe razı ettik tasavvurunda iken beş pâre mülk gemilerini ihzar edip seksen yedi nefer müştera kulları ve elli nefer belli başlı adamı ile 915 Muharrem-ül-haramının evailinde gemilerle *Mısır*'a revan oldu (s. 320, 321).

KORKUT'UN MISIR'A GİDEREK ORADA İKÂMETİ

Bir mütalea :

Osmanlı şehzadelerinin her ne suretle olursa olsun memleket dışına çıkmaları memnudu. Bilhassa bu çıkış dargınlık ve muhalefetle olduğu takdirde hükümdar için büyük üzüntü olurdu. Siyasî sebeplerle Bizans İmparatorlarına rehin olarak verilmiş olan Osmanlı şehzadeleriyle oraya iltica etmiş olan şehzadelerin devletin başına açtıkları gailer tarihlerde görülmüştür. Son olarak Korkut'tan yirmi sekiz sene evvel ibtida Mısır'a ve sonra şövalyelere iltica etmiş olan Cem Sultan'ın ölümüne kadar ne gibi siyasî entrikalar ve hazineden masraflar olduğu malûmdur. İşte bu gibi zaruretlere ve vefat eden hükümdarın yerine evlâtlarından kimin geçeceği hakkında bir saltanat kanunu olmaması sebebiyle hükümdarlığı elde eden şehzadenin hayatta bulunan kardeşlerini öldürmesi teamül olmuş ve Fatih Sultan Mehmed'de bu teamülü kanun şeklinde tesbit ettirmiştir³².

Şu halde yeni hükümdar, mühim eyalet ve sancaklara en emniyetli olarak kendi oğullarını tayin etmek suretiyle mevkiinden emin olabilirdi, fakat o hükümdarın otoriter olması birinci şarttı. Sultan İkinci Bayezid oğullarını cidden çok sever ve onların arzularını yerine getirmek isterdi; fakat hastalığı ve tabiaten yumuşaklığı sebebiyle son senelerinde devleti idare işlerini tamamen vezir-iâzam Hadım Ali Paşa'nın eline bırakmıştı. Ali Paşa ise Bayezid'den sonra saltanata – her halde pâdişahın gizli arzusu ile – *Amasaya* valisi Sultan Ahmed'i getirmek taraftarı idi ve muhtelif ahval ve harekâtı da bunu gösteriyordu.

Devlet merkezinde adamları bulunan *Çelebi sultanlar* yani vali şehzadeler, oradaki olaylardan haberdar oluyorlardı. Bilhassa Bayezid'in son senelerinde saltanat işi eyaletlerdeki şehzadelerin dikkatini çekmekte idi, bunların bazıları babalarının yerine geçmek için çalışıyorlar veya hayat kaygusuna düşüyorlardı. Asıl iş bütün idareyi elinde tutan bu vezir-iâzam Ali Paşa'da idi; o da şehzade Ahmed'i tercih ediyor ve babasına saltanatta vekâlet etmiş olan

³² *Kanunnâme-i Âl-i Osman* s. 27 “her kimesneye evlâdımdan saltanat müyesser ola, karındaşların nizam-ı âlem için katletmek münasıptır; ekser ulema dahi tecviz etmiştir, anınla âmil olalar”.

Korkut'u merkezden uzak tutuyordu. Bundan dolayı Şehzade Ahmed'in arzusu üzerine Sultan Korkut *Manisa*'dan alınarak *Antalya*'ya nakledilmiş ve yerine *Kastamonu* sancak beyi şehzade Mahmud getirilmişti (1502 m). Şehzade Mahmud 913 h 1507 m 'de vefat ettiğinden, Sultan Korkut *Manisa*'ya naklini istemiş ise de şehzade Ahmed'i gücendirmemek için bu isteği red olunmuştu. Bu hâdise Korkut'u çok üzmüş yukarıda görüldüğü üzere babasına mektuplar yazmış kendisine nasihat için adam gönderilmiş ve zâhiren tatmin edilmiş görünerek *Mısır*'a kaçmağa karar vermişti³³.

Korkut'un ansızın Mısır'a gidişi :

Sultan Korkut'a asıl, maksadı olan *Saruhan* yani *Manisa* sancağı verilmeyince yukarıda görüldüğü üzere bazı teklifleri kabul edilerek zâhiren mesele yatışmıştı. Halbuki Korkut yapacağı işi hiç kimseye sezdirmeden tertip etmiş, kendisiyle yapılan anlaşmadan beş ay sonra Korkut, Akbaş isminde bir gemi reisi ile anlaşmış ve kendisinin mülkü olan beş gemiyi hazırlatmıştı.

Bunun üzerine Korkut kölelerinden seksen ve belli başlı adamlarından elli kişi ile³⁴ bu gemilere bindi ve ağırlıklarını da ayrı bir rencber gemisine koydurarak ansızın *Antalya*'dan ayrıldı (915 Muharrem sonu ve 1509 Mayıs). Hareketinden evvel babasına bir arıza takdim etti ve bunda Hazreti Peygamberi rüyasında görüp kendisini hacca dâvet ettiğini ve bundan dolayı *Mısır*'a hareket edip hacdan sonra yine sancağına döneceğini beyan ediyordu³⁵.

Korkut'un böyle birdenbire sancağından ayrılması Sultan Bayezid'i müteessir etti ve haklı olarak yeni bir Cem hâdisesinin

³³ Tuberon, devrine ait yazmış olduğu tarihte babasının şehzade Ahmed'e gösterdiği temayül üzerine, tahttan mahrum kalacak olan Korkut'un *Mısır*'a gidip sultandan yardım istediğini ve sonra Bayezid'in *Mısır* Sultanına hediyeler yollayıp oğlunu geri getirdiğini yazdıktan sonra Korkut'un sonra hükümdar olmak arzusundan vazgeçerek Selim ile dost olarak babasının Ahmed hakkındaki tasavvurlarını ona bildirdiğini ve Sultan Ahmed'in kolaylıkla saltanata geçmesi için vezir-i âzam Ali Paşa'nın *Anadolu*'ya geçirildiğini yazıyor (*Artus Tomas - Halkondil zeyli 334*).

³⁴ Korkut'un bu elli kişilik maiyyeti arasında musahip ve mütemedi meşhur Piyale Bey ile mukarriplerinden Delibirader denilen Bursalı Gazali de vardı.

³⁵ Âli, kütüphanemizdeki basılmamış birinci cilt s. 197. Müverrih Âli, Korkut'un babasına göndermiş olduğu mektubun Muharrem'in yirmi sekizinde yani 19 Mayıs 1509'da Bayezid'in eline geldiğini yazıyor.

vukuundan ve Mısır'la yeni bir hâdise çıkmasından endişelendi ve aynı zamanda oğlunun *Antalya*'da bıraktığı adamlarının dağılmayarak vazifelerine devam eylemelerini emreyledi³⁶. Korkut giderken lalası İskender Bey'i *Antalya*'da bırakmıştı³⁷.

Korkut'un gemileri *Rodos şövalyeleri*'nin korsan gemilerine rastlamadan muvafık bir rüzgâr ile 5 safer 915 ve 25 Mayıs 1509'da *Dimyat*'a geldi. Korkut Memlûk sultanının müsaadesi olmadan gemiden dışarı çıkmadı: *Dimyat* nâibi yani valisi *Korkut*'a karşı soğuk muamele etmişti³⁸. Gümrük eminleri bunları tüccar zannerderek mallarından resim almak istediler, fakat gemi reisi Akbaş bu gemilerdeki yüklerin Osmanlı Pâdişahı'nın oğlunun eşyaları olup kendisinin hacca gitmek üzere geldiğini söyledi. Bu söz üzerine gümrük memurları birbirlerine bakarak ne tarafa gideceğini bilvasıta Korkut'tan sordular.

Sultan Korkut gelişini Sultana (bu sırada Memlûk Sultanı Kansu Gavri idi) arz etmelerini ve onlar tarafından karaya çıkmasına müsaade olmadıkça gemiden çıkmıyacağını söyledi. *Dimyat* valisi durumu bir mektupla acele *Kahire*'ye bildirdi.

³⁶ Korkut'un istediği hasların verilmesinden sonra birdenbire *Mısır*'a hareketi, o sırada Bayezid'in ağır hasta olup ölümünün şâyi olmasından ileri gelmiş olduğu ihtimali de vardır. Hattâ ağır hasta yatan Sultan Bayezid'in muharrem ayında öldüğü *Mısır*'da duyulmuş ve hattâ *Cami-ül-Ezher*'de selât-ı gaib yani gıyabî olarak cenaze namazı kılınmıştır. Bundan dolayı Memlûk Sultanı, Bayezid'e göndermek üzere hazırladığı elçi ikinci devadar (Emîr Allân)ın gitmesinden vaz geçmişti; fakat sonra Bayezid'in ağır hastalığını atlattığını haber alması üzerine tehniye (tebrik) için elçisini göndermiştir. Sultan Bayezid'i hekim başlığında bulunmuş olan Sinan Çelebi zade Mustafa Çelebi iyi etmiştir (*Hayrullah Efendi c. 9, s. 124*). Bayezid'in hastalığı ve ölümü şâyiası hakkında *Ibn İyas* şunları yazıyor :

وفيه عين السلطان الامير علان الدوادار ثافي بان يتوجه قاصداً الى ابن عثمان ملك الروم وكان قد اشيع في تلك الايام ابن عثمان قدمات وربما صلوا عليه صلاة الغيبه في جامع الازهر ثم ظهر بان هذا الكلام كذباً واسفرت هذه الاشاعة على انه كان مريضاً وشفى فعين السلطان علان بان يتوجه اليه وبهسنه بانعافيه

Ibn İyas İstanbul Müsteşrikler Heyeti tab'ı - İstanbul Devlet Matbaası 1931 c. 4, s. 152.

³⁷ *Topkapı Sarayı Arşivi numara 6686.*

³⁸ Korkut'a hürmetsizlik göstermiş olan *Dimyat* naibi (Sudon)u Memlûk Sultanı *Kahire*'ye getirterek huzurunda dayak attırılmış ve ceza olarak epi para aldırılmıştır (*Ibn İyas c. 4, s. 158*).

Mektubu götüreren memur, Sultanın divan akdettiği sırada getirdiği mektubu vezire verdi. Mektuba göz gezdiren vezirin tavrı değişti, bunu gören Sultan, mektubu açık olarak okumasını emretti.

Mektupta Korkut'un, maiyyeti ile *Dimyat*'a geldiği ve sultanın müsaadesi olmadıkça karaya çıkmak istemediği ve yine sultanın izni olmayınca eminlerin kendisiyle görüşmelerine müsaade etmediği bildiriliyordu. Korkut'un bu tarzdaki hareketi ve saygısı divan heyetinin hoşuna gitti ve heman kendisine hoş geldin mektubu yazılarak kendisini karşılamak üzere memur ve mihmandarlar tayin olduğu gibi şehzadeyi *Nil* nehrinden alayla getirmek için *Harraka* denilen büyük bir ateş gemisi de gönderildi ve imkân dahilinde bütün ikramın yapılması emrolundu³⁹. Yiyecek ile kendisinin ve maiyyetinin ağırlıklarını taşımak üzere deve ve katır yollandı⁴⁰.

Korkut'un Mısır'a kabulü :

Sultan'ın müsaadesi üzerine Korkut karaya çıktı, iskele ve sahile dizilen bir alay tarafından karşılandı; gönderilen murassa eğerli ata binip kurulan çadıra indi. Kendisine ve maiyyetine ziyafet çekildi; bütün eşyası ve ağırlıkları gemilerden çıkarılarak ertesi gün sultanın göndermiş olduğu *Harraka* denilen büyük ateş gemisine bindi ve *Nil* üzerinden *Kahire*'ye hareket etti; maiyyeti diğer gemilere bindirildiler. Şenlik için gemilerin önünde yakılmak üzere nefit yollanmıştı. Sultan Melik Eşref Kansu Gavri, Korkut'la görüşmek üzere ikinci

³⁹ وفي صفر [٩١٥ سنه] جاءت الاخبار من دمياط بان شخصاً من اولاد ابن عثمان يقال له قرقند بيك قد وصل الى دمياط فلما تحقق السلطان ذلك عين الى ملاقاته الامير اقبای اميراخور و ازدمر المهندار و نانق الحازن و ارسل صحبتهم ملاقاته حافله من كل نوع فاخر و جهز المراكب حتى الحراقه الكبيرة التي يكسر فيها السد برسم ابن عثمان ليبحى فيها في البحر و جهزله احراقه نقت تحرق قدامه في البحر لما ان يقلع و ما بق من اكرامه ممكن فتوجهوا الى .

⁴⁰ Âli, Korkut'un *Dimyat*'a gelerek *Kahire*'ye dâveti'ni ve kendisine ikram için yiyecek ve içecek gönderildiğini şöyle anlatıyor: "Tehniyet-i kudumuna dair mektup dahi yazıldı ve nüzül ve nimet ve hulviyata dair nice nesne ihzar kılındı dokuz tavile at dokuz katar katır yirmi katar deve bend hararları ile ve üç katar hecin müzeyyen zib ve zinetli develer dahi ki şehzadenin has yükleri tahmil oluna deyü gönderildi. Yüz elli re's at ve yetmiş katar deve dahi adamları barhanesi için irsal olundu. Kırk katar deve matbah-ı âmire yüklerine müteayyen oldu. Bunlardan maada dokuz bin nakid eşrefi (altın) ve dokuz pare hil'at zer-büft-i fahire ve dokuz nefer hüsündar ve lale ruhsar gılmanan ki ellerinde murassa ve zerrin mücellâ alât-ı zib ve ziver gönderildi (*Küh-ül-ahbar basılmamış birinci cilt s. 197, 198*).

emirahur Akbay'ı ve mihmandar olarak Özdemir ve hazinedar Nank'ı yollamıştı ⁴¹.

Sultan Korkut bu suretle ve büyük bir merasimle 15 Safer çarşamba günü (7 Haziran 1509) *Şubra* denilen mahalle geldi. Sultan Gavri, şehzadenin ikameti için *Bulak*'daki *Berabihıyye* denilen daireyi tefriş ettirmiş ve şehzadenin oraya misafir edilmesini emreylemişti.

Sultan Gavri, ümerasından bir kısmını Korkut'un istikbaline gönderdiği gibi aynı zamanda yolu üzerindeki *Keşşaf* ve *Urban* şeyhlerine de yol boyunca şehzadeyi ağırlamalarını sumat yani ziyafet çekmelerini bildirmişti. Korkut bu alayla *Bulak*'daki *Berabihıyye* dairesine geldi. Sultan Gavri orada kendisine *Meddat* denilen mükellef bir ziyafet çekti ⁴² sonra emirlerin misafire hoş geldin demelerine müsaade ettiğinden bu suretle emirler ve dört mezhep kadıları ve *Kahire*'nin eşrafi ve teşrifata dahil diğer kimesneler Korkut'u ziyaret edip hoş geldin diye hatır sordular. Korkut'un huzuruna her kim girerse ayağa kalkarak geleni selâmlıyordu. Bu hoş geldin ziyareti 23 Safer ve 12 Haziran Pazartesi gününe kadar devam etti ⁴³. Korkut'un babasıyla arasının açık olarak *Kahire*'ye geldiği şâyi olmuştu ⁴⁴.

Korkut'un, Sultan tarafından kabulü :

Sultan Melik Eşref Kansu Gavri, Korkut'u kabul etmek için kendisiyle maiyyetine yirmi at yolladı. Bunların dördü altın işlemeli eğerli ve ipek gaşiyeli (haşe - havvan örtüsü) altın *künbüş*'lar ile ⁴⁵ donanmıştı. *Nakib ül ceş* olan memur bütün emirlere *Havş-ı sultani*'de yapılacak olan kabul resmine şaş ⁴⁶ ve kumaştan olan resmî elbiseleri ile gelmelerini bildirdi ⁴⁷.

Sultan, sarayın bulunduğu *Kal'a-ül cebel*'deki *Havş* denilen etrafi kapalı avludaki sediri *سحابه* *sehabe* denilen gölgelik veya güneşlik ile kapatırdı ve *zerdehâne* (silâhhane) kapısından itibaren meydanın

⁴¹ Bundan evvelki 39 numaralı nota bakın.

⁴² Âli, ziyafette beşyüz koyun, elli kantar bal, elli kantar yağ, elli üç mud pirinç iki bin tavuk, iki yüz kaz, elli yük şeker ve nice macun ve saireden bahsediyor (s. 198).

⁴³ *İbn İyas Bedayi uz zühur vekayi üd-duhur s. 153*).

⁴⁴ « . . . و كان سبب مجي قرقد بن عثمان الى مصر قيل حصل بينه وبين ابيه حظ نفس فان » (İbn İyas s. 154).

⁴⁵ *Künbuş*, çul, at çulu.

⁴⁶ *Şaş*, kavuk üzerine sarılan muslinden mamûl sarık.

⁴⁷ *İbn İyas c. 4, s. 154*.

Sultan Sancakları ve harp levazımatıyla süslenmesini ve silâhhane kapısına büyük topların konulmasını emreyledi. Sonra mihmandar ve nevbe reislerine *şaş* ve kumaşlı resmî elbiseleriyle Korkut'u alıp getirmelerini ve önünde yürümelerini emr eyledi.

Bunlar, şehzadenin *Bulak*'daki ikametgâhına gidip onu altın eğerli ve *künbuş*'lı ata bindirdiler, önünde sultanın yedek atları yürüdü. Korkut'u görmek için halk sokaklara dökülmüştü, o gün fevkalâde bir gün olmuştu⁴⁸.

Korkut'un üzerinde sarı ipekten bir dolama (önü açık entari) ve üstünde de açık yeşil renkli softan bir cübbe ve başında maiyyeti erkânının sarıklarından daha küçük bir türkmen sarığı vardı. Korkut'un Ebu Yezid İbn-i Ozman'ın büyük oğlu olduğu söylendi.

Alay, *مقس* *Mekas* ve *Mercuş*'un üst tarafından ve *Kahire*'nin ortasından geçip kaleye çıktı. Korkut, *Havş'e* kadar atla gitti ve *Bâb-üd-düheyşe* denilen sultan meclis-i hassının kapısı önünde attan inerek bir saat kadar istirahat etti ve sonra orada Sultanın bulunduğu *Hav'e* girdi. Sultan Gavri oturuyordu. Korkut'un içeriye girdiğini görünce ayağa kalktı⁵⁰. Korkut gidip Sultanın elini öpüp başı üzerine (İbn-i İyas gözü üzerine diyor) koydu, öpüştiler ve her ikisi de ayak üzerinde bir müddet konuştular, sonra sultan, şehzadeye hil'at giydirdi ve Korkut huzurdan çıktı⁵¹.

Sultanın giydirdiği hil'at üzerinde olduğu halde *Şadd-ül-havş* denilen Havş-ı sultanî vezirinin (saray nazirinin) sediri önünde ata binerek yine merasimle *Bulak*'daki ikametgâhına götürüldü.

İbn-i İyas, bu merasim dolayısıyla bizzat gördüğü Korkut'un şemailini bize tarif etmektedir. Sultan Korkut, otuzla kırk arasında

⁴⁸ Aynı eser ve aynı sahife.

⁴⁹ Aynı eser s. 154, 155.

⁵⁰ *Ibn İyas*, Sultan Gavri'nin Korkut'a ayağa kalmasının sebebini, onun bir müddet hükümdarlık ettiğine hamletmektedir (c. 4, s. 155).

⁵¹ *Âli*, Sultanın atla karşıladığını ve bunu gören Korkut'un sür'atle attan inerek baba oğul gibi Korkut'un sultanın gerdeninden ve sultanın da Korkut'un gözlerinden öptüğünü ve sultanla beraber tahta oturmayı kabul etmeyen Korkut'un ayrı bir sedire oturup görüşerek Korkut'un bu tevazuunun ümera tarafından takdir ve tahsin edildiğini yazıyor (s. 199). Halbuki vekayie şahit olan *Ibn İyas*'da böyle bir kayıt yoktur. Zannıma göre Korkut'un ilk gelişindeki merasimle sonradan huzura kabul merasimini karıştırıyor.

orta boylu, sarıya mâil esmerce, zayıf cüsseli kara sakallı yakışıklı bir zat imiş⁵².

İbn-i İyas, sultanın Korkut'a yapılan ikramda cidden mübalâğa gösterdiğini ve buna gösterilen ikramın Sultan (Kayıt-bay)ın Cem Sultan'a olan ikramının aksi olduğunu, çünkü Cem'in, Kayıt-bay'ın huzuruna girdiği zaman ona ayağa kalkmadığı gibi at üzerinde bile karşılamadığını beyan etmektedir⁵³.

915 Rebiulevvelinin sekizinci salı günü (26 Haziran 1509) Sultan Gavri, Korkut şerefine *Meydan-ı Şerif* denilen kalede top ve küre oyunu meydanındaki بحره *Bahre* yani has bahçede bir ziyafet verdi. Meydanda top ve çevkân oyunu oynatıp seyredildi. Ziyafetten önceği zaman Sultan, misafirine, *Kâmiliyye-i temasih* denilen hil'ati giydirdi⁵⁴. Boz renkli ve altın eğerli ata bindirterek yerine gönderdi⁵⁵.

Aynı ayın onbirinci cuma günü Sultan, Mevlid-i Nebvî ziyafeti tertip ettirdi. Âdet üzere emirler ve dört mezhep kadıları ile dâvetli olarak Korkut da bulundu. Korkut meclise gelince Sultan ayağa kalktı ve kendi oturduğu yerde sağ tarafına ve Şafii kadısının üstüne oturttu. Sultan o gün debdebesini göstermek için mûtad teşrifat haricinde olarak şaş ve kumaş giymişti⁵⁶.

Daha sonra ondokuz rebiulevvel (7 Temmuz 1509) ve dokuz cemaziyelâhır (4 Eylül) ve 16 Şaban (29 Kasım) da meydanda Sultan, Korkut'un huzuriyle kargı ve ok atmak oyunları gösterildi ve *Mekke*'ye gidecek mahmil-i şerif⁵⁷ sevkindeki merasimde de bulundu⁵⁸.

52 وكان صفة قرقد بيك بن عثمان رجلاً شاباً في عشرالاربعين معتدل القامة عربي الوجه يعميل الى الصفرة نحيف الجسد اسود اللحية جميل الهيئة و على رأسه عمامة تركاني وهي صغيرة

دون عمام جماعة وقيل انه كان اكبر اولاد ابايزيد بن عثمان « Ibn İyas c.4. s. 154 [Cem Sultan] وقد بالغ السلطان في اكرامه جداً بخلاف ما وقع لجمجمه ابن عثمان مع الاشرف قايتباي فانه لما دخل عليه لم يقم له ولا وصل الى الحوش وهو راكب ولا انعم عليه باشياء حافله « Ibn İyas. c. 4 s. 155

⁵⁴ *Kâmiliyye* Osmanlılarda *şib* denilen telli, bürümcük kaftanın adıdır.

⁵⁵ *Ibn İyas c. 4, s. 157.*

⁵⁶ *Ibn İyas c. 4, s. 157.*

⁵⁷ *Mahmil-i şerif*, haremeyne yani Mekke ve Medine'deki muhtaçlara gönderilen sürreyi yâni parayı götürmek üzere tertip edilen merasime *mahmil-i şerif alayı* denilirdi. Bu surre süslü ve mahfilli bir deve ile giderdi.

⁵⁸ *Ibn İyas c. 4, s. 157, 158, 160, 164.*

Kış gelip soğuk artmağa başladığından Sultan, Korkut'u *Bulak*'daki köşkten aldirarak *Kadı Abdülbâsıt* mahallesindeki Eşref Canbolat'ın konağına naklettirdi ise de Korkut birkaç gün sonra yine *Bulak*'daki Berabihyye köşküne döndü ⁵⁹.

Şevval 915 ve 12 Ocak 1510'da Ramazan bayramı alayı pek tantanalı oldu. Korkut, sultanla beraber namazda hazır bulundu. Aynı maksurede beraberce namaz kıldılar. Sultan, camiden çıkınca Korkut ile emirler Havşa kadar sultanın önünde yürüdüler. Sultan Gavri emirlere kürk giydirirken Korkut'a da samur kürk ile kırmızı üzerine *Kâmilîyye-i temasih* hil'ati giydirdi ve *Havş*'a varınca ata binmesine izin verdi. Korkut büyük bir alayla ve ümera ile beraber yerine döndü ⁶⁰.

Bayram alayından sonra Melik Eşref Kansu Gavri sırkâ-tibi ile Korkut'a bir mektup ve Mısır'da bulunduğu müddetçe sarf etmek üzere kendisine ayda iki bin dinar tahsis eylediğini bildirdi ⁶¹.

Sultanın, Korkut hakkında Osmanlı hükümadriyle muhaberesi :

Korkut'un *Mısır*'a gelmesinden sonra Sultan Bayezid'le Melik Eşref Kansu arasında muhabere cereyan ettiği görülüyor. Bu muhabereleden dolayı hac zamanı yaklaştığı için şevval ayı içinde kalkacak olan hac kafilesine Korkut da iştirak etmek istedi ise de babasının muvafakat etmemesi üzerine Sultan Gavri onun gitmesine müsaade etmedi ⁶². Bu sene hacca gitmek üzere Osmanlı ümerasından birisi *Kahire*'ye gelmiş ⁶³ ve Sultan Bayezid'in *Mekke* ve *Medine* fakirlerine dağıtılmak üzere göndermiş olduğu kırkbin altın getirmiş ve Mahmil-i şerif ile beraber hareket etmişti ⁶⁴. Bu zatın yalnız hac için geldiği ve iki hükümdar arasında muhabere cereyan ettiğine göre belki bunun getirdiği haberlerle Korkut'un hacca gitmesine müsaade edilmediği zannolunur.

⁵⁹ *Ibn İyas c. 4, s. 164.*

⁶⁰ *Ibn İyas c. 4, s. 167.*

⁶¹ *Ibn İyas s. 167.*

⁶² *Âli* (basılmamış birinci cilt) s. 199 ve *Hammer c. 4, s. 68.*

⁶³ Korkut'un bir mektubundaki kayda göre hacce gitmek üzere *Mısır*'a gelmiş olan bu zatın Molla Arap oğlu Bey Çelebi olduğu anlaşılıyor. Bey-Çelebi hacdan döndükten sonra Korkut'la görüşerek onu memleketine dönmeğe teşvik etmiştir.

⁶⁴ *Ibn İyas c. 4, s. 168.*

Korkut'un *Mısır*'a gelmesinden üç ay sonra Sultan Kansu Gavri 6 Cemaziyelevvel 915 ve 22 Ağustos 1509'da ikinci divittar Allan'ı elçilikle Sultan Bayezid'e yollamıştı. Bu elçi 916 Rebiul-evvelinin otuzuncu pazartesi günü yani gidişinden on bir ay sonra (15 Haziran 1510) *Kahire*'ye dönmüş, seyahati hakkında Sultana bilgi vermiş ve Osmanlı hükümdarının kendisine fevkalâde ikramda bulunduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Sultan, sefaret vazifesini başarıyla ifa eden Emîr Allan'a, vazifesine ilâveten مقدمة الالف *mukaddimetül elf* derecesine çıkarmıştı ⁶⁵.

Korkut *Mısır*'da bulunduğu sırada *Antalya*'daki lalasına gönderdiği mektupta, ok atacak yay getirdiğini fakat kılıçlarını unuttuğunu ve bunların *Mısır*'a gelen gemilerle yollanmasını yazmıştır ⁶⁶. Yine lalası İskender Bey'e yolladığı diğer bir mektubunda da Sultan tarafından *İstanbul*'a gönderilecek elçinin avdetinde istediği şeylerin onunla yollanmasını bildirmiştir ⁶⁷.

Korkut'un Antalya'ya dönüşü:

İki hükümdar arasındaki muhabere ve elçi olarak *İstanbul*'a gönderilen emir Allan devadar'ın *Mısır*'a dönüşünden sonra sultanın tavassutiyle Korkut'un affedildiği bildirilmişti. Kansu Gavri bunun üzerine Korkut'u dâvet ederek kendisiyle görüştü ve isteğini sordu. Korkut, *Antalya*'ya *Alaiye* sancağının ilhak edilmesini rica etti ve buna sebep *Antalya* havasının kendisine yaramadığı için *Alaiye*'de oturmak istemesi idi. Korkut'un bu arzusu üzere Sultan Gavri, Osmanlı hükümdarına nâme gönderdi. Bu nâmede *Antalya*, *Alâiye* ve *Manavgat* ve havalisinin Korkut'a verilmesi ve *Sakız adası* haracından oniki bin filori tahsis ve bu tahsis otuz kere yüz bin yani, üç milyon akçeye tekabül ederse kâfi olup yetmediği takdirde bakiyyesinin Rumeli haracından tayin edilmesi ve Korkut'un idaresindeki yerlere defterdar ve lala olarak devlet merkezinden tayin edilen kimselerin bulunmamasını ve kale dizdarlarının azil ve tayinlerinin ve kalelerdeki hisar erlerinin işlerinin Korkut'un elinde olması beyan edildikten sonra Korkut'un kendi evlâdı derecesinde olduğu ve Korkut'a yapılacak ikramın kendisinin maka-

⁶⁵ *Ibn İyas c. 4, s. 184.*

⁶⁶ *Topkapı Sarayı Arşivi zarf numarası 6684*

⁶⁷ *Topkapı Sarayı Arşivi zarf numarası 6684.*

mına yapılmış in'am olacağı ve bu namesini Emîr-i kebîr Kisebay ile gönderdiği beyan edilmektedir⁶³.

Korkut'un dönmesi tekarrür ettikten sonra avdet müsaadesi almak üzere 4 Rebiulâhır 916 ve 11 Temmuz 1510 perşembe günü kaleye Sultanın sarayına giderek vedâ etti. Sultan Kansu Gavri, Korkut'a altınla işlenmiş (sırmalı) hil'at giydirip dönüşüne müsaade etti. Korkut mürettep bir alayla kaleden indi ve *Bulak*'daki ikametgâhına gitti ve oradan bütün levazımatıyla beraber yolcu edilerek *Reşid*'e kadar gitti⁶⁹.

Korkut'un Reşid iskelesinden Antalya'ya hareketi:

Korkut'un Mısır'da ikameti ondört ay kadardır. Reşid'den sancağına dönüşü epi telâşlı ve tehlikeli olmuştur; çünkü *Rodos şövalyeleri* Korkut'un *Mısır*'da olduğunu haber aldıklarından onun dönüşünü bekliyorlardı; fakat Korkut'un *Mısır*'da oturması uzamıştı.

⁶⁸ *Topkapı Sarayı arşivi numara 5464*. Kansu Gavri'nin Emîr-i kebîr Kisebay ile gönderdiği namesinin tercümesinden bazı kısımlar :

"Oğlunuz Korkut bundan evvel ebvâb'-ı şerifimize hazır olduğu ve bu müddette sâye-i âlimizde ikamet edip enva'ı riayet ve ikram ve ihtiramla bu diyara gelenden beru mer'i ve muhterem oldukları malûmlarıdır. Biz anı ilm-i azizden ve din-i metinden ve akl-ı tam ve hüsn-i siyasetten muhasin-i şetta üzerine bulduk. Egerçi diyar-ı Mısıryede ikamete niyet etmişti, amma ârâ'-yı şerifimizde yine hizmetinizde olup nazar-ı keriminiz altında olarak daa'vât-ı salihanızdan müstermend olmak evlâ görüldü.

Malûmunuzdur ki oğlun ataya taati, etemm-i vacibatan olup ve efdal-i ibadettandır ve oğul dahi ata nazarı müteallik olmağa müstahaktır. Kazıyye böyle olunca anınla bir iki meclis cem olduk. Her meclisimizde hizmetinize gitmeği iltizam eyledik, ahir sem'i taatle kabul eyledi. Emreyledik yarağın gördüler... Sultanlık gemilerin donattık sıhhat ve selâmetle teveccüh etti.

Makam-ı âlinizden maksud olan budur ki müşarunileyh canibine inayetiniz sarf eyliyesiz. Anınla müşfik ata muamelesi idesiz ve dahi *Antalya* kalesini ana in'am eyliyesiz. Ol kadılıhta münasip olan köyler ile. ve *Manavgat* diyarını ve *Alâiye* kalesini dahi ana münasip olan köyler ile ve bu cümleye zam eyliyesiz *Sakız* haracından gelen on iki bin flori eğer bu cümle otuz kere yüz bin akçe olursa hoş, olmayacak olursa *Kostantiniyye* verâsında olan diyarın (Rumeli'nin) keferesi haracından emreyliyesiz tâ ki tekmiil oluna. Dahi bu mezkûr olan vilâyetlerde lala ve deftardar olmaya, ol yerlerin cemii umuru kenduye müfevvaz ola. Ol iki kaleye dizdar nasb ve azl eylemek kendu elinde ola, ve dahi şöyle ki bu in'am oğlunuz Korkut'a ola hemen ol in'am bizim makam-ı şerifimizdir zira müşarunileyh bizim oğlumuz mesâbedir..."

⁶⁹ *Ibn İyas c. 4, s. 186*.

Şövalyelerin maksadı amcası Cem Sultan gibi bunu da elde ederek hem siyasi ve hem maddi menfaatler sağlamaktı.

Korkut'u götürmek üzere Mısır donanmasından yirmi gemi tahsis edildi. Bunlar büyük bir talih eseri olarak şövalyelerin donanmasına rastlamadan *Antalya*'ya geldiler⁷⁰. Mısır gemileri bir hafta kadar *Antalya* limanında kaldı ve Korkut bunlara mümkün olan ikramı yaptı. Şövalyeler Korkut'un *Antalya*'ya döndüğünü haber almışlar ve bu defa Mısır donanmasının dönüşünü beklemişlerdi. Filhakika Mısır donanması avdetinde şövalyelerin de yirmi parça gemisi Antakya yakınlarında *Bagrıs* civarında *Çin* körfezinde yattığı sırada Mısır donanması üzerine hücum ile kimini batırıp kimisini zabt etmişlerdir. Korkut bu durumu *İstanbul*'a bildirerek gemi levazımı tedariki için o tarafa gelmiş olan Seydi Yunus'un bu sırada gemi ile dönmemesini tavsiye etmiştir⁷¹.

Korkut *Antakya*'ya geldikten sonra babasına yazdığı mektuptan başka bütün devlet işleri elinde olan vezir-iâzam Hadım Ali Paşa ile ikinci vezir Mustafa Paşa'ya mektuplar göndererek durumunu anlatmış ve Memlûk sultanının tavassutiyle kendisine verilen *Alâiye*'nin *Antalya*'nın havalarının zayıf bünyesine müsait olmamasından dolayı *Manisa* hariç olarak, *Tire*, *İzmir* ve *Ayasluğ* (Selçuk) taraflarının tevcihini yazmıştı. *İzmir* hasları vezir-iâzama ait olup, zaten burasının elinden alınarak *Manisa*'dan *Antalya*'ya nakledilmesi Hadım Ali Paşa ile aralarının açılmasına sebep olmuştu.

Korkut *Mısır*'dan döndükten sonra Ali Paşa'ya yolladığı mektup ile⁷² evvelce elinden alınmış olan vezir-iâzam haslarını

⁷⁰ *Hammer c. 4, s. 69* Korkut'un *Mısır*'dan dönüşünde şövalyelerin gemilerine rast gelip Mısır donanmasının mağlup olarak Korkut'un *Antalya*'ya can attığını yazıyorsa da bu hâdisenin Mısır gemilerinin dönüşünde vukua gelmiş olduğu Korkut'un divân-ı hümayuna yolladığı pençeli mektubundan anlaşılmaktadır.

⁷¹ Hazret-i Paşâyân-ı izam.. Muhibbiniz bu diyara (*Antalya*'ya) azimet edicek *Rodos*'a haber varup ve anda hazır bulunan ve gayrı gemileri donadıp muhibbiniz talebine göndermiş imiş. Maahâza hak celle ve âlânın lutf ve inayeti ile ve Hazret-i Hüdavendigâr halledallahü mülkehûnın makbul ve müstecab duaları berekâtı ve Sultan hazretlerinin (Memlûk Sultanının) mecmu gemileri ki yirmi adet olurdu. Muhibbinizle *Antalya*'ya bile geldiler idi. Bir hafta miktarı durdular. Murad edindikleri yere (*Bakras* mevkiindeki *Çin* limanına) varıp maslahatların görürken zikr olunan melâinin gemileri üzerlerine varup haylı muharebe olmuş müslümanlar zebun olmuşlar... (*Topkapı Sarayı Arşivi 6684 numaralı zarf*).

⁷² Korkut'un "Hazret-i Paşâ-yı muazzam Ali Paşa lalam kâmrân ve kâmyâb" başlığıyla başlayan "المشتاق فورقود الضعوف" imzalı olan

isteyerek kendisinin yani Ali Paşa'nın başka yerden has almasını istemiş ve Manisa'yı istemediğini de ilâve eylemiştir. Korkut mektubunda sancaksız olarak yani sancak beyi sıfatı olmadan bir has istemekte ve uhdesindeki yerlerin münasip bir sancak beyi vasıtasıyla idaresini talep eylemektedir.

Korkut'un istekleri için yalvarırcasına talepte bulunması Hadım Ali Paşa'nın ne derece kuvvet ve nüfuz sahibi ve babası üzerinde müessir olduğunu gösterdiği mektubunun sonunda :

“Şol ki muradım ve maksadım idi, hazretinize arz olundu, bâki lûtf-u kerem şân-ı keriminize müfevvazdır ama zâhiren hayrı bunda görünür ki bu mânâ tehir olunmaya, zira vakt ola ki desais ve hevâcis ile bu mânâ tagayyür edip âhar emr-i fesada müeddi ola..” sözleriyle isteğinin tehir olunmayarak fesada müncer bir hal almamasını istemek suretiyle de vezir-iâzamı tehdit eylemektedir.

Korkut ikinci vezir Mustafa Paşa'ya (Koca Mustafa Paşa) gönderdiği mektupta da aynı isteklerini tekrar etmektedir⁷³.

Korkut arzusuna rağmen *Antalya*'da bırakılmış isteklerine ehemmiyet verilmemiştir.

* * *

Korkut'un *Antalya* sancağında bulunduğu tarihlerde Barbaros Hayreddin'in büyük kardeşi Oruç Reis *Rodos* şövalyelerine esir düşüp kurtulduktan sonra bir az müddet Memlûk devleti donanmasında hizmet etmişti. Bu sırada Memlûk Sultanı *Hindistan*'a sefer etmek üzere donanma hazırlığına başlamış ve *Süveys*'de yapılacak donanmaya kereste tedariki için Oruç Reis, gemisiyle *Payas* limanına gönderilmişti.

Oruç Reis'in bu limanda bulunduğu sırada *Rodos* şövalyelerine ait bir korsan gemisi bunları limanda bastırarak gemilerini yaktığından Oruç Reis *Antalya*'ya gelerek Sultan Korkut'un müsaadesiyle onsekiz oturaklı bir gemi yaparak denize çıkmış ve şövalyelere ait adalara taarruza başlamıştı.

Oruç'un taarruzlarından çok zarar görmüş olan Ada halkının temadi eden şikâyetleri üzerine *Rodos* gemileri Oruç'u aramağa başlamışlar ve onu bir sahilde sıkıştırarak gemisini yakmışlardır.

bu mektubun fotoğrafisi makalenin sonuna konmuştur. Mektup Topkapı Sarayı arşivinde 6684 numaralı zarfta ikinci vesika.

⁷³ Topkapı Sarayı Arşivi 6684 numaralı zarfta 13 numaralı vesika.

Mecburen karaya can atan Oruç Reis o sırada *Antalya*'dan *Manisa*'ya gelmiş olan Korkut'un yanına gitmiş ve onun musahibi olan Piyale Bey ile görüşerek Korkut'a dört ve Piyale Bey'e iki esir hediye ederek macerasını anlatmış ve yeniden gemi yapmasına müsaade istemiştir.

Korkut, Oruç Reis'in arzusu üzerine *İzmir* kadısına bir hüküm yollamış ve Oruç, burada yirmi dört oturaklı bir kadirga donattıktan sonra *Foça*'ya ve oradan *Manisa*'ya gelerek Korkut tarafından kabul olunup hil'at giydikten sonra gemisine dönmüş ve Piyale Bey'e ait bir gemi de Oruç'un emrine verilmiş ve her hususta kendisine yardım edileceği vadolunmuştur.

Oruç Reis, bu deniz seferlerinde muvaffak oldu, düşman gemilerini zabt ile *Midilli*'ye gelmişti. O sırada Yavuz Sultan Selim hükümdar olup Korkut *Manisa*'dan kaçmıştı. Oruç, Korkut'un kaçtığını duyunca onun mensuplarından olduğu için Sultan Selim'den korkarak biraderi Hızır Reis yani Barbaros Hayreddin'le beraber *Tunus*'ta *Cerbe* adasına kaçıp oraya yerleşmişlerdir⁷⁴.

İkinci Bayezid'n son seneleri Selim'in ilk senesi olayları :

Sultan İkinci Bayezid gençliğinde işrete ve afyona ibtilâsı sebebiyle vücudca yıpranmıştı. Sonradan bütün menhiyyattan el çekmiş ise de sıhhatini düzeltmeğe tamamen muvaffak olamıyarak çok zamanı hastalıkla geçmişti. Vefatından üç sene evvel yaşı altmış beşi aşmıştı.

916 h 1510 başlarında pek ağır ve ümitsiz bir hastalık geçirmiş ve hattâ vefat ettiği şâyi olmuş ise de tedavi neticesinde iyileşmiş fakat iyice kuvvetsiz güçmüş olduğundan bütün işleri heman divanı hümayundaki vezirlere bırakmıştı. Vezir-iâzam Hadım Ali Paşa bir hükümdar gibi işleri idare ediyordu. Sultan Bayezid, ara sıra divan müzakerelerini *Kasr-ı Adl* denilen ve divanı hümayuna bakan pencereden dinliyordu.

Hadım Ali Paşa, pâdişahın içten arzusu üzere *Amasya* valisi şehzade Ahmed'in hükümdarlığını tahakkuk ettirmek istiyordu. Bu

⁷⁴ *Menakıb-i Hayrettin Paşa, Şimalî Afrika'da Türkler* (Aziz Samih İlter) c. 1, s. 68, 69 ve *Tühfe't-ül-kibar fi esf. ar-il bıhar* s. 25 - 26.

hususta Bayezid'in Ahmed'e vadi de olmuştu⁷⁵. Bu tarihte Bayezid'in Karaman valisi Şehinşah, Amasya valisi Ahmed, Antalya valisi Korkut ve Trabzon valisi Selim isimlerinde dört oğlu hayatta idi. Şehinşah yaşca en büyük şehzade olup saltanat için bir hareketi görülüyordu; 917 Rebiulâhırda (1511 Temmuz) vefat ettiğinden Karaman eyaleti onun oğlu *Niğde* Sancak beyi Mehmed'e verilmişti. Bu suretle ortada üç şehzade kalmıştı ve yaşca en büyükleri Ahmed'ti⁷⁶.

Şehzade Ahmed, tab'an halim, cömert, zevkine düşkün ve babasına karşı en itaatli bir şehzade idi. Korkut, geçen macerası sebebiyle gözden düşmüştü. Tab'an da valiliğe hevesli olmayıp saltanat arzusunda değilmiş gibi görünüyor ve istediği yapılmadığı için küskün bulunuyordu. Kendisini istirkab eden biraderi Ahmed'in hükümdarlığa namzed olduğunu ve ilk fırsatta Bayezid'in saltanatını Ahmed'e terk edeceğini duyunca küçük kardeşi Selim ile beraber bu işin fiile çıkmaması için ittifak ederek aralarında muhabere ediyorlardı.

Korkut'un Manisa'ya gitmesi :

Sultan Bayezid'in idareyi elden bırakması, Ahmed'in hükümdarlığa geçmesi ihtimalinin kuvvetlenmesi sırasında Korkut 916 Zilhiccesinde (1511 Mart) ağırlıkları arkadan gelmek üzere bırakarak bir gece ansızın *Antalya*'dan çıkarak *Manisa*'ya gitmişti. Onun böyle gece yarısı birdenbire kalkıp gidivermesi *Antalya* mıntukasında Sultan Bayezid'in öldüğü zannını uyandırmış ve Şah İsmail'in teşvikiyle içten içe hazırlanmakta olan *Şahkulu ısyanı* vukua gelmişti⁷⁷. Bu ısyan hâdisesini bundan sonraki kısımda göstereceğimiz için bu sırada Korkut'un durumunu izleyeceğiz.

⁷⁵ Sultan Bayezid "Ahmed Han'ımın kesret-i evlâdı... ilâve-i esbab-ı istihkak olmağın veliahd etmesine ahdim sebkât etmişti ve cümleden esen olması dahi selâtin-i pişin âyini üzere takdimini iktiza etmiştir.." *Tac-üt-tevarih* c. 2, s. 185.

⁷⁶ *İbn Kemal tarihi* (*Topkapı Sarayı hazine kitapları numara 1423 varak 12 b*) üç şehzadeden ulu oğlu Sultan Ahmed, ortanca oğlu Sultan Korkut, küçük oğlu Sultan Selim. Cümlesi can-ü-dilden saltanata talip ve ragiblerdi diyor.

⁷⁷ *Mir'at-ı Kâinat* (c. 2, s. 441) Korkut'un *Teke* sancağından usanıp acele eski sancağı olan *Saruhan*'a gittiğini ve bunun üzerine *Teke* kızılbaşlarının pâdişah öldü zanniyle 916 muharreminde ısyan ettiklerini yazıyor ise de ısyan hâdisesi aynı senenin son ayında ve 1511 mart'tadır. *Tac-üt-tevarih* (c. s. 164) ve *Nuhbe't-üt-*

Korkut *Mısır*'dan döndükten sonra *Saruhan* (Manisa) sancağının *Trabzon* valisi küçük kardeşi Selim'e verileceğini haber alarak bu halden şikâyet yollu hemşiresine (Sofu Fatma Sultan) göndermiş olduğu mektupta teessürünü açıklayarak isterlerse versinler veya vermesinler birkaç güne kadar *Tire*'ye gideceğini beyan ve kardeşinin kendisine takdim edildiğini yazdıktan sonra riayet etmezlerse *Mısır*'a gideyim yoksa *Rodos*'a mı kaçayım?, cümlesinden iyisi *Tire*'ye gidip oturayım; bu kararımдан dönmem diyerek⁷⁸ bir emr-i vâki ihdasiyle *Tire*'ye değil *Manisa*'ya gitmiştir.

Babasının müsaadesi olmadan Korkut'un ansızın *Manisa*'ya gitmesi üzerine *Anadolu*'da bir hükümdar gibi hareket etmek isteyen Sultan Ahmed müsaadesiz olarak *Manisa*'ya gitmiş olan Korkut'un üzerine gitmek için babasının müsaadesini almak için müracaat etmiş ve evvelâ Korkut'un üstüne gidip onu *Antalya*'ya iade ettikten sonra Rumeli'ye geçerek *Kırım*'dan *Tuna* taraflarına gelmiş olan Selim'e karşı yürümeği teklif etmiş ise de Sultan Bayezid bu müracaatı red ederek yeni bir fitne ihdas etmiyerek yerine *Amasya*'-

tevarih (s. 43) Korkut'un *Manisa*'ya hareketini müteakip eşya ve hazinelerinin 8 Muharrem 917 ve 7 Nisan 1511'de kızılbaşlar tarafından yağma edildiğini yazıyorlar. Âli tarihi ise (s. 203) şöyle diyor: Babasının Sultan Ahmed'e meyli ve küçük biraderi Selim'in *Kefe*'den *Rumeli*'ye geçtiğini öğrenen Korkut "bir gece *Antalya*'dan göçtü, *Saruhan* sancağına varup sadr-ı hükümete geçti, etrafındaki erbab-ı fesat miyanesinde, sefer etmesini bazı nâ seza ahvale yordular ve Sultan Bayezid'in öldüğünü işae eylediler.

⁷⁸ Hazret-i uht-ül kübra.. dâme izz-ü ha fiddareyn

.... Mektub-ı meveddet irsal edip Hazret-i Pâdişâh-ı âzam ve hâkan-ı muazzamın ahbâr-ı meserretlerin beyan etmişsiz.... Malûm ve mefhum oldur ki Selim Şah karındaşımı *Saruhan*'a getirüp ben zayıfı ki bunda frumande terk etmek maksud edinmişler. İmdi mademki canım gövdemdedir bu babda sây ederim. Ben bunda gelelden beru zaaf çekerim. *Mısır*'da iken *Alaiye*'yi bile taleb ettiğimden gazez varup anda ikamet idi. Bunda gelicek adem-i kabiliyeti malûm oldu. Öyle olıcak ben dahi bunda durmak ihtimali yoktur. İnşallah bir dört beş güne kadar kalkıp tahtirevanla sefere azmettim, varup *Tire*'ye inerim. Gerekse bana versinler gerekse vermesinler. Şimdi dahi gene benden ziyade küçük kardeşimi neden takdim edip artık mı riayet etseler gerek. Benim zerre kadar idrakim yok mudur? Buraları fehîm etmezmiyim... Riayet etmezlerse varup *Mısır*'a giderim, yahut *Rodos*'a mı kaçayın? cümlesinden evlâ görünür ki varam *Tire*'de tekaüt idem. Şundan rücuum yok İnşallah an karib semainıza erişe ve-s- selâm

Elmuhibb الخ ül uh-üz-zaif

Korkut ün nahif

(*Topkapı sarayı arşivi numara 5587*)

ya dönmesini emreylemiş, Şahkulu meselesinin hallinden sonra biraderleri işinin hallolunacağını bildirmiştir⁷⁹.

İşte Korkut bu suretle 908 h 1502 m'de elinden alınan Saruhan sancak beyliğini zorla işgal eylemiş olduğundan Şahkulu ısyanı sebebiyle Sultan Bayezid bu emr-i vakii kabule mecbur olmuş ve Saruhan haslarının tahsili için yeni bir defterdar yollamıştır⁸⁰.

Biraderi Selim'le müttefikan hareket eden Korkut, Selim'in *Akkerman*'a geldiğini gönderdiği mektuptan anlayınca kendisine başarı temennisinde bulunmuş aynı zamanda babasına karşı ağır muamele edilmemesini ve rızasının tahsilinin hayırlı olacağını tavsiye etmiştir⁸¹.

Selim'in babasıyla yaptığı muhaberede mağlup olarak kaçması üzerine Rumeli tarafına geçmek isteyen şehzade Ahmed'in artık o tarafa geçmesine lüzum kalmayarak geri dönmesi emrolunmuş ise de *Amasya* tarafına gitmiyerek *Ankara* ve *Bursa* taraflarında bulunup mutlaka babasının elini öpmek istediğini ısrarla bildiriyordu; hattâ

⁷⁹ Saltanat vâdiyle büyük ümide düşen *Sultan Ahmed* biraderi Selim'in *Rumeli*'ye geçtiğini haber alınca mahremleri ile görüşüp : "Bir biraderimiz *Mısır*'a giderek saltanat talebinde bulundu; diğer biraderimiz Selim dahi *Rumeli*'ye geçip saltanatı elde etmek için çalışmaktadır. Şimdi Hüdavendigâr hazretlerinin tedavi ile iştili memleket ahvalini ıslaha mâni olmuştur. Şimdi bize lâzım olan oldur ki taht-ı hükümetimde olan *Rum* (Sivas, Tokat, Amasya, Çorum) askeriyeye varup karındaşım Korkut'u korkudup evvelki yerine gönderem, andan *Rumeli*'ye geçip serir-i saltanat-ı cülûs eyliyem" diyerek maiyyeti kuvvetleriyle *Ankara*'ya gelerek maksadını babasına arz etmiş ise de Sultan Bayezid müsaade etmeyip sancağına dönmesini bu halin kızılbaşların hareketine sebep olacağını ve Şahkulu ısyanının bastırılmasından sonra arzusuna nail olacağını denilerek Şahkulu âsileri üzerine sevk edildi (*Tâc-üt-Tevarih'den hülâsa c. 2, s. 168 ilâ 170*).

⁸⁰ *Topkapı Sarayı arşivi numara 5586*.

⁸¹ "... Elhaletü hazîhi yümün ve ikbal ile Rumeli'ne teveccüh olunup *Akkerman*'a vusul bulunduğu ve tasîm-i niyet *Rumeli*'ne duhul olunmak üzere idüğü ilâm olunmuş. Öyle olsa mahfi değildir ki mabeynimizde vedad-ı hakiki... ilâ yevmin hâzâ yevmen fe-yevmen mütezayid olmaktan hariç değildir. Amma hazretin-den ricay-ı vasiktir ki her ne ki maksud olunur tahsil-i rıfk üzerine tutulub tarik-i ufn ve inada sülûk olunmayıp Hazret-i Hüdavendigâr'ın âhir vakitlerinde hâtur-ı âtir ve zamir-i münirleri rencide olacak fiile mübaşeret olunmaya ki rabita-i saadet-i dü Cihanî ve sebab-i husul-i kâmrandır. Zira rıza-yı valide muhalefet indallah zünub-ı kesireden olduğundan gayrı beynesselâtin velümera ve beynessagîr ve el kübera mezzum ve mekruh idüğü malûm-ı şerifinizdir..." *Topkapı Sarayı Arşivi 6684 zarf*.

Muhibb-i bî iştibah
Korkut Devlethah

İstanbul'a gitmek arzusuyla biraderi Korkut'a da haber gönderip büyük babasının elini öptürmek üzere oğlunu yanına yollamasını yazmış fakat ihtiyatlı olan Korkut, oğlunun hayatına dokunulmayacağını bizzat kendisi (yani Sultan Ahmed) taahhüd ederse o zaman göndereceği cevabını vermiştir ⁸².

Şahkulu İsyanı ⁸³ :

Safevî hükümdarı Şah İsmail tarafından *Anadolu*'ya gönderilen propagandacı halifeler, bu kıtadaki kızılbaşları kendi tarafına celb ederek Osmanlı devletini bir iç isyanla yıpratmak istiyordu. Hazırlanan isyan yalnız *Antalya* ve havalisine şâmil olmayıp daha şümüllü ve elimizdeki vesikalara göre Balkanlara ve Rumeli'nin diğer yerlerine kadar uzanıyordu; fakat isyanın zuhur mahalli *Antalya* tarafları olup bunun Rumeli'deki kolunu idare eden de *Korkuteli* köylerinden *Yalınlı köyü* halkından Şahkulu diye meşhur bir şahıstır ⁸⁴. İsy-

⁸² Karındaşım Ahmed bey hizmetleri kâmrân ve kâmyâb

“... bâ'de-ez arz-ı iştiyak mâruz-ı rey-i enver olunur ki elhaletü hazihi bundan evvel bu bendenüze mektub-ı şerifiniz irsal edip oğlunuzu bize gönderin varalım Pâdişahımızın elini öptürelim deyu buyurmuş idiniz. Öyle olsa ben pâdişahımızın kuluyum; oğlum varmak değil buyurursanız ben kendim varayım değil ki oğlum varmak; amma oğlumun bir nesnesine hata olunmamasını boynunuza alırsanız. İşte anda Devlet âsitanesine adamımız varıyor anların ile her ne tarikle vecih görürseniz yazıp bu bendeye ilâm idesiz. Baki sizlere ne demek muhtaçtır (*Topkapı Sarayı arşivi 8517*).

Muhibb il fakir Korkut

Hükümdarlığı kat'i olarak elde edeceğine emin olan Sultan Ahmed Pâdişah olduğu zaman Korkut'un oğlunu elinde rehin olarak bulundurmak istiyordu.

⁸³ Şahkulu isyanı ayrı ve mufassal olarak etraflı yazılmak lâzımdır. Ben Korkut'un sancak beyliği zamaniyle münasebeti olduğu için kısa olarak işaret edip geçiyorum.

⁸⁴ Şahkulu, Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın halifelerinden Hasan Halife'nin oğludur. Hasan Halife *Antalya*'nın *Korkuteli* kazasına bağlı *Yalınlı köyü* halkından olup *Erdebil*'den döndükten sonra köyü civarında bir mağarada inzivaya çekilerek ölümüne kadar orada yaşamış ve ölümünde yerine Şahkulu denilen şöhretine binaen ismi bilinmeyen zat geçmiştir. Bazı vesikalarda Şah İsmail'in büyük ceddî Şeyh Safiyüddin Erdebili'ye mensubiyetinden dolayı bunlara *Erdebili* denilmiştir. *Antalya* kadısının 916 Zilhicce sonu (30 Mart 1511) tarihli olarak Sultan Korkut'a göndermiş olduğu arzıda Şahkulu'nun *Antalya* civarında *Dövenbaşı* mevkiinde oturup Erdebillilerin (kızılbaşlar) ona tâbi olduklarını ve isyan çıkarmak istemesi üzerine subaşı kumandasıyla gönderilen kuvvetler cemiyeti dağıtıp yirmi kadar etbaini yakalamış ise de kendisinin kaçtığı beyan fakat cemiyetlerinin artarak yardım edilemezse durumun fena olacağı ve

na Alevilerden başka devletin hizmetinde bulunan o havalideki bir kısım askerinin ve her hangi bir sebeple timardan mazûl olan ve zaruret içinde bulunan tımarlı sipahilerin de iştiraki, hâdiseyi güç ve tehlikeli bir duruma sokmuştur⁸⁵.

Şahkulu ısyanı epi zamandan beri *Teke* yani *Antalya* havalisindeki kızılbaşlar arasında hazırlanmakta idi; Korkut'un bir gece ansızın *Antalya*'dan çıkıp *Manisa*'ya gitmesi bunlara cesaret verdi ve 916 Zilhiccesi sonlarında (1511 Mart) da ısyan başladı, ısyan *Anadolu*'da muvaffak olacak durum arz ettiği takdirde Şah İsmail'in direktifi ile hareket eden Şahkulu, tarafından ısyandan bir sene evvel *Filibe*, *Sofya*, *Serez*, *Selânik*, *Yenice-i Vardar*, *Zağra* ve diğer yerlerden⁸⁶ gelen adamları vasıtasıyla ettikleri ısyan tokumu yer yer patlak verecekti.

İsyan eden kızılbaşlar Şahkulu kumandasında olarak faaliyete geçtiler, Korkut'un arkasından sevk edilmekte olan kafileyi vurup erkekleri öldürüp kadın ve kızları dağa kaldırdılar, fakat Hasan Subaşı ile gönderilen göç, taarruzdan kurtarılarak *Antalya*'ya getirildi. Bundan sonra üzerlerine giden Korkut'un defterdarına onun maiyetindeki sipahiler *Kapılıkaya* ve *Döşemedere* mevkiindeki müsademede ısyan ile Şahkulu tarafına geçtiklerinden iki ateş arasında kalan defterdar kuvvetleri bozulup *Antalya* kalesine can attılar. Hasan Subaşı, ağır surette yaralanmıştı. Âsilerin şehre girmelerinden korkulduğundan kale kapıları kapanarak müdafaa tertibatı alındı.

Bu durum *Antalya* kadısı tarafından *Manisa*'ya, Sultan Korkut'a bildirilerek yardım istendi ve yine, aynı suretle kadının mektubuna zeyl olarak defterdar da durum hakkında mektup yolladılar⁸⁷. Bu mektupları alan Korkut tehlikeli durumu ve gelen kâğıtları acele *İstanbul*'a gönderip kuvvet sevkini istemiş ve aynı zamanda kendisininin

mâneviyatın sarsıldığı arz olunmuştur (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 6321*). Gerek Hasan Halife ve gerek Şahkulu muhitlerindeki alevileri Şah İsmail'e bi'at ettirmek üzere gizli gizli faaliyette bulunmuşlar ve derece derece faaliyetlerini *Anadolu*'nun diğer yerlerine ve hattâ *Rumeli*'ye kadar teşmil etmişlerdir. Şah İsmail, dâileri vasıtasıyla Osmanlı şehzadelerinden bazılarını dahi elde etmiştir ki bunun birincisi *Konya* valisi Şehinşah'tır. Bir kısım tımarlı sipahiler de elde edilerek cemiyetlerine alınmıştır.

⁸⁵ *Tâc-üt-Tevarih c. 2, s. 163* ve *Topkapı Sarayı arşivi numara 5035*.

⁸⁶ *Topkapı Sarayı Arşivi 5035, 6636*.

⁸⁷ *916 Zilhicce ve 30 Mart 1511 tarihli Antalya kadısının Sultan Korkut'a göndermiş olduğu mektup ile defterdarın mektubunun sureti (Topkapı sarayı arşivi numara 6321)*.

bunlara mukabele edemeyeceğini ve ancak bir miktar yardımda bulunabileceğini bildirmişti⁸⁸.

Bu başarılarından sonra Şahkulu *Antalya* tarafına gelmeyip *Kızılkaya ovası*'na çıkararak kadısını öldürüp bütün mallarını aldıktan sonra evleri yakıp bunu müteakip *İstanos* (Korkuteli) *Elmalı, Isparta, Gülhisar* taraflarını yakıp kadınlarını ve sünnileri öldürdükten sonra kadın ve kızlara şeni muameleler yaparak *Gülhisar* kadısını dört parça edip *Keçiborlu* ve *Sandıklı*'yı da aynı akibete uğrattıktan sonra *Kütahya* önüne kadar gelmişti.

Kütahya, Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi idi. *Kütahya* önünde âsileri Anadolu Beylerbeğisi Karagöz Ahmed Paşa karşıladı ve harp etti, âsileri bozdu, Şahkulu dağ tarafına kaçtı. Âsilere galebe eden Osmanlı kuvvetleri bu muvaffakiyetten istifade etmek için yağmaya koyuldukları sırada Beylerbeyinin yanında az adam kaldığından bunu gören Şahkulu yüzgeri edip Ahmed Paşa üzerine hücum ederek onu kaçırttı ve takip ederek yakalattı ve *Tekeli* sipahileriyle görüştüktan sonra öldürüp kazığa vurdurdu ve sonra demire geçirip üç kişi beylerbeyini ateşte kızarttılar (23 Muharrem 917 ve 22 Nisan 1511)⁸⁹.

Devlet merkezi Şahkulu isyanını ehemmiyetsiz; kolay bastırılır bir hâdise zanniyle ehemmiyet vermemişti; fakat galebelerinden cür'eti artan Şahkulu büyük ve tehlikeli bir durum ihdas etmişti.

Kütahya hâdisesi ve Anadolu Beylerbeğisinin katlinden sonra Şahkulu *Manisa*'da bulunan Korkut üzerine yürüdü. Buna karşı Korkut Subaşı Hasan Ağa ve bazı sancak beyi kuvvetlerini sevketti. *Alaşehir* ovasındaki muharebede Korkut'un kuvvetleri bozulup Hasan ağa da maktul düştü. Sultan Korkut *Manisa* kalesine kaçtı; Bursa halkı heyecana düştü. İki güne kadar kuvvet yetiştirilmesini Bursa kadısı vezri-iâzam ve yeniçeri ağasına yazarak durumun nezaketini arzetti (4 Safer 917 ve 3 Mayıs 1511)⁹⁰.

⁸⁸ *Topkapı Arşivi numara 5582.*

⁸⁹ Şahkulu isyanına dair Korkut'un lalası Hüseyin Bey tarafından Korkut'a gönderilmiş olan arizâdan (*Topkapı Sarayı Arşivi 6684 numaralı zarfıdaki 14 numaralı vesika* ve numara 5035). Karagöz Ahmed Paşa şehit edildiği yerdeki türbesinde medfundur. *Kütahya*'daki Karagöz Paşa Camii bunun olup ölümünden sonra vakfiyesi tertip edilmiştir. Kabri son seneler oradan nakledilmiştir.

⁹⁰ *Topkapı Sarayı Arşivi 5451.*

Alaşehir galebesinden sonra Şahkulu *Bursa* üzerine yürüdü ise de vezir-iâzam Hadım Ali Paşa'nın Kapıkulu askeriyile *Gelibolu'*-dan Anadolu'ya geçerek *Bursa*'ya doğru gelmekte olduğunu haber alınca *Konya* tarafına çekildi. Şahkulu ısyanını bastırmağa *Amasya* valisi Şehzade Ahmed de memur olmuştu. Vezir-iâzam Hadım Ali Paşa *İnönü* tarafına geldiği zaman şehzade Ahmed'le birleşti (10 Haziran 1511) ⁹¹.

Yukarıda işaret edildiği üzere elde edilen casuslardan ısyanın Rumeli'ye sirayeti önlenmiş yakalananların haber vermeleri üzerine Rumeli'deki ısyan elebaşları yakalanmış olduklarından hâdise *Antalya* ve *Hamiteli* taraflarına inhisar etmişti.

Şehzade Ahmed'le vezir-iâzam, Şahkulu'nun merkez yaptığı *Kızılkaya* tarafına hareket ederek 917 Rebiulevvelinin on sekizinci günü (15 Haziran 1511) oraya varılmış ve âsilerin ne tarafa gittikleri tahkik olunarak takiplerine karar verilmiştir.

Vezir-iâzam, Şahkulu'nun *Karaman* tarafından kaçmaması için *Karaman* valisi Şehinşah'ın lalası Haydar Bey'i o tarafların muhafazasına memur etmiş ve yanına iki sancak beyi de vermişti.

Şahkulu bir gün ağırlıklarını bırakarak *Karaman* yolundan kendisine bir geçit bulup Haydar Beyi öldürdükten sonra *Kayseri* ve oradan da *Sivas* tarafına geçmiştir.

Vezir-iâzam Ali Paşa seçtiği beşyüz tüfekçi yeniçeriyi atlandırıp Şahkulu'yu on dört gün süratle takip ederek *Sivas* civarında *Çubuk* mevkiinde bunlara yetişti ⁹². Ali Paşa'nın emrindeki beşyüz süvariden döküle döküle maiyyetinde ancak yüz yetmiş kişi kalmıştı. Bu mevkiideki şiddetli çarpışmada büyük bir cesaretle harp eden Ali Paşa 917 Rebiulâhırının beşinde (2 Temmuz 1511) şehit düştü, kendisinin beraberinde bulunan şehzade Ahmed'in oğlu Alâüddin dört beş okla yaralanmış ve o da *Amasya* tarafına kaçmıştır ⁹³. Hadım

⁹¹ *İbn Kemal* (Topkapı Sarayı Hazine kitapları) varak 26 b ve 27 a. Şahkulu ısyanına dair şehzade Ahmed'in oğlu Osman'ın Divân-ı hümayuna arizâsı vardır (*Topkapı Sarayı Arşivi* 2829).

⁹² *Tâc-üt-tevarih* (c. 2, s. 177) Ali Paşa'nın ayın kaçında maktul düştüğünü zikretmiyerek 917 senesi rebiulâhırında *Gökçay* mevkiinde muharebe olduğunu beyan ediyor. Şehzade Ahmed'in Divan-ı hümayuna gönderdiği pençeli mektubunda bu mevkiin *Çubukçay* olduğu zikrediliyor (*Topkapı Müzesi Arşivi* 3062 numaralı zarf).

⁹³ *Tâc-üt-tevarih* c. 2, s. 178, 179.

Ali Paşa'nın maktul düştüğü gün Karaman valisi şehzade Şehinşah da *Konya*'da vefat ettiğinden *Karaman* eyaleti onun oğlu şehzade Mehmed'e verilmiştir.

Çubuk muhaberesinde Şahkulu'nun ne olduğu bilinmiyor. Maktul düştüğü hakkında tahminler vardır⁹⁴.

Şehzade Ahmed'in İstanbul'a daveti :

Vezir-iâzam Hadım Ali Paşa'nın maktul düşmesi ve *Karaman* valisi Şehinşah'ın vefatı İkinci Bayezid'i bütün bütün sarsmış ve saltanattan kat'i şekilde çekilmeğe karar vermişti. *Trabzon* valisi Selim, babasının hükümdarlığı şehzade Ahmed'e bırakacağını ve onu dâvet ettiğini haber alarak oğlu Süleyman'ın bulunduğu *Kefe*'ye gelip oradan *Akkerman* yolundan *Rumeli*'ye geçmişti. Selim'in, *Rumeli* tarafına geldiğini haber alan *Amasya* valisi Ahmed, büyük oğlu Murad'ı *Amasya*'da bırakarak kendisi *Ankara*'ya doğru gelmiş ve biraderi Korkut'u tehdit edip Selim üzerine *Rumeli*'ye geçmek üzere babasından müsaade istemişti.

Rumeli'ye geçmiş olan şehzade Selim'e, *Rumeli*'de *Niğebolu*, *Vidin*, *Semendire* sancakları ve bazı madenler verilmiş⁹⁵ ve Sultan

⁹⁴ *Çubukçayı* muharebesinde Şahkulu'nun da maktul düştüğü şehzade Ahmed'e gelen haberde zan ve tahmin olarak beyan edilmiş ise de sarıh değildir. *Tâc-üt-tevarih* bir yerde Şahkulu'dan nam ve şanı belirmedi dediği halde diğer bir yerde : Şahkulu dedikleri düzahî helâk olıcak) diye de öldüğünü yazıyor (c. 2, s. 178 179).

⁹⁵ Selim'e bu istediği sancakların verilmesi hususunda yeniçeri ocağının baskısı vardır. Bayezid, bu sancakların verilmesine muvafakat etmiş ancak *Selim*'in *Kefe*'de oturarak sancakları vekillerle idare etmesini şart koymuş ise de yeniçeriler bu şartı kabul etmemişlerdir. Bu hususa dair olan vesika hülâsaten şöyledir :

Devletlu ayağı toprağına yeniçerilerün arz ittikleri budur ki

Bundan evvel devletlu adam gönderüp sancaklar taleb olunduğu vakitte paşalar bu hususta kuldan ittifak olmaya deyu bir defa ağa kapısında tanışık ittirüb bunlar dahi emir Hünkârındır virirse virsün, filhakika virmek hayırdır dediklerinde yarındaşı hünkâra arz olıcak bununla olmayıb sonra Ok meydanında bir cemiyet dahi ittirüb paşalardan Sinan Paşa ve Yunus Paşa'yla hazır olub bir hüküm suretini getirüb şöyle yazılmış ki ol sancakları virmez değılin amma şol kavil ile verürin ki ana tayin itdiğim hasdan ve akçeden gayrı male dahl itmeye ve kimesnenin kulu kaçub varduğı gibi kabul itmeye hırsüzü kabul itmeye filcümle benüm rızam üzere ola ve illa muhalefet ider ise ittifakla üzerine varub kaldırasız. Yol-daşlar dahi sem'an ve taaten deyüb inşallah mümanaat olunmaya deyü cevab virdiklerinden sonra bu kazıyye dahi tekrar arz olıcak... Vallahi ol sancakları virdim lâkin zabt için adamlar tutub kenduler *Kefe*'de otursun deyü ve bu veçhile olmağı

Bayezid hayatta oldukça evladından hiç kimseyi hükümdarlığa getirmeyeceğini söyleyerek hâdise kapanmış ve şehzade Ahmed'e de, iş halledildiğinden Rumeli'ne geçmesine lüzum olmadığı bildirilmiştir⁹⁶.

Şehzade Ahmed'in hükümdarlığını arzu eden devlet erkânı hazır Rumeli askeri elde iken Sultan Ahmed'i cülûs ettirseniz demişler, Pâdişah da eskiden beri olan bu arzusunun fiile çıkarmak istemişti. Bunun üzerine Rumeli beyleri Sultan Bayezid'in huzuruna getirilerek Sultan Ahmed'e bî'at etmek üzere yemin ve ahd etmişler, bunun üzerine Pâdişah da Sultan Ahmed'e dâvetname yazıp onu *İstanbul*'a istemiş ve kendisi de *Edirne*'den *İstanbul*'a dönmüştü.

Sultan Selim sancağına dönerken *Zağra*'da bulunduğu sırada babasının, *Sultan Ahmed*'i hükümdar yapmak üzere *İstanbul*'a dâvet ettiğini haber alınca geriye dönerek üç günde *Çorlu suyu* kenarında *Uğraş köyü* mevkiinde babasının kuvvetlerine yetişmiş ve vukua gelen muharebede bozularak *İğneada* sahilinden bir gemiye atlayarak zorlukla kurtulup, *Kefe*'ye kaçmağa muvaffak olmuştur (8 Cemaziyelevvel 917 ve 3 Ağustos 1511).

Selim'e karşı olan bu galebe üzerine Pâdişah *İstanbul*'a gelerek durum görüşülmüş ve Hersekzâde Ahmed Paşa'nın tavsiyesiyle saltanat tebeddülü bir müddet sonraya bırakılmış ve Sultan Ahmed'e de sabırlı olması tavsiye olunmuştur.

Sultan Ahmed bu dönemlikten dolayı kızmış ve onun hükümdarlığına taraftar olanlardan vezir-iâzam Koca Mustafa Paşa, Rumeli Beylerbeğisi Hasan Paşa, Nişancı Cafer Çelebi ve kazasker Müeyyed zade Abdurrahman Efendi Sultan Ahmed'in *İstanbul*'a gelmesi için kendisini tahrik etmişler, o da vezir-iâzam Koca Mustafa Paşa'ya yazarak *İstanbul*'a gelip babasının elini öpeceğini ve evvelce dâvet olunmuşken bundan dönülmesinin halk

mukarrer eyleyüb mecmu-ı kulube inkisar gelüb yoldaşlar bu sözü kabul eylemeyüb içlerinde cemiyet ve hareket olmalı olıcak paşalar bu harekete muttali oldukları gibi çarşamba günü yine divan idüb ol tedbir-i fasidden rücu eyleyüb ol hükmün mefhumunu taahhüt eylediler... (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 12218*).

⁹⁶ Şehzade Ahmed'in (*Muhibb-i bî minnet Ahmed*) imzasıyla Paşa lalam hazretleri kâmyab başlığıyla veziriâzam Koca Mustafa Paşa'ya gönderdiği mektup (*Topkapı Sarayı Arşivi 3062 zarf*).

arasında kendisini mahcup mevkie düşüreceğini, biraderi Selim'in her zaman ısyan üzere olup kendisinin otuz yıl itaatli olmasının onunla aralarında ne fark olduğunu ve nihayet *İstanbul*'a babasının elini öpmek üzere gelmesine çalışılmasını bidirmişti⁹⁷.

Bu tertip üzere nihayet Sultan Ahmed *İstanbul*'a dâvet olundu ve *Kartal Maltepesi*'ne kadar geldi, fakat yeniçerileri sevmediğinden ve onlara düşman olduğundan bahis ile Sultan Ahmed Aleyhine hayli propaganda yapılmıştı. Güya Sultan Ahmed *Konya*'da bulunduğu sırada oraya *İstanbul*'dan iki yayabaşı (cemaat ortaları bölük kumandanı) gelmiş durumu gözden geçirmişler ve sonra *İstanbul*'a dönerek Sultan Ahmed'in *Şahkulu* vakası sebebiyle orduda bulunduğu sırada yeniçeri bana hakaret etti hepsini kıracağıım vesaire yollu sözler söylediğini işae etmişlerim⁹⁸.

Sultan İkinci Bayezid oğlu Ahmed'i *İstanbul*'a dâvet ettikten sonra yeniçerileri ve Hasan Paşa vasıtasıyla Rumeli beylerini dâvet ederek fikrini açmış ise de yeniçeriler kabul etmemişlerdir; fakat Sultan Ahmed taraftarı olan vezir-iâzam Mustafa Paşa, kazasker Müeyyed zade, Nişancı Cafer Çelebi ve Hasan Paşa bahşiş vermek suretiyle ağızlarına kemik atarız dediklerini haber alan yeniçeriler, biz köpek değiliz arslanız, bize düşman kellesi gerekir, hepimizin başını keseriz yollu bunların evlerinin kapılarına yaftalar yapıştırmışlardır.

Dâvet edilen Şehzade Ahmed'i karşılamak üzere daha evvel defterdar Kasım Çelebi gönderilmiş ve defterdarın dönmesinden sonra Sultan Ahmed'in hareket etmesi bildirilmişti. Kasım Çelebi *Gebze*'de şehzade Ahmed'le görüşmüş ve dönmüştü. Bu hareketler yeniçerileri idare eden Sultan Selim casusları vasıtasıyla muntazaman haber verilmekte ve ona göre tertibat alınmakta idi. Defterdarın *İstanbul*'a dönüşünü müteakip Sultan Ahmed *Gebze*'den kalkarak *Üsküdar*'a gelmiş ve işte o gece yani 27 Cemaziyelâhır 917 ve 21 Eylül 1511 gecesini hazırlanan yeniçeriler :

⁹⁷ *Topkapı Sarayı Arşivi 3062 numaralı zarf.*

⁹⁸ Sultan Ahmed'in (Ahmed bin Bayezid Muzaffer Daima) klişeli olarak bezyî şekildedeki mühürlü mektupları (*3062 numaralı zarf*) bu mektupdaki yazış tarzına göre Ahmed hükümdarlığı kat'i bilerek *İstanbul*'a dâvetini ve yeniçerilerin Sultan Selim'i isteriz diye ayaklandıklarını haber aldıktan sonra *Anadolu*'ya dönmesini müteakip İskender Bey adında mütemed bir adamına yazmıştır.

“Allah Allah Sultan Selim’in devletine düşmanlarının kör-lüğüne” diye *gül-beng* çekerek silâhlanıp kol kol yukarıda adları geçen Sultan Ahmed taraftarlarından dört devlet adamının evlerini basmışlar ve sonra bunların şehirden çıkmalarını Sultan Bayezid’den istedikleri gibi Sultan Ahmed’in nereden geldiyse oraya gitmesini bildirdiklerinden Sultan Ahmed geri döndürülmüş ise de Mustafa ve Hasan Paşalarla Müeyyed zade ve Tâci zade ile diğer istemedikleri Mirim Çelebiler saklanmağa muvaffak olup ele geçmemişlerdir. Bundan sonra yeniçeriler müttefikan saraya giderek gece yaptıkları hareketin afvını rica ile Mustafa Paşa Hersek zade Ahmed Paşa, Hasan Pasa ve Müeyyed zade ve Nişancı Cafer Çelebi’nin azillerini istemişlerdir. Sultan Bayezid, Mustafa Paşa’nın kalmasını istediğinden ondan başkalarını azl eylemiştir.

Sultan Ahmed’in lalası Yularkısdı Sinan Bey bu sırada *İstanbul*’da bulunup birçok vaidlerle yeniçerileri ele almak için çalışmakta idi Yeniçeriler Sinan Beyi elde edip öldürmek istedilerse de durumu haber alınca iskelede bir kayığa atlayıp canını zor kurtardı ve arkasından “o getirdiğin efendin nereden geldiyse anda gitsin yoksa Sultan Selim’in mübarek başı için paralarız” diye bağıldılar⁹⁹ ve karşıdan karşıya kuş uçurmadılar.

İşte bu durum üzerine Sultan Bayezid, Selim’i hükümdarlığa dâvete mecbur olarak *Kefe*’ye ulak ile ferman göndermiş¹⁰⁰ ve o da kış mevsiminde *Kırım* hanının oğlunu da beraberine alarak üç bin tatar ve kendi maiyyeti kuvvetleriyle *Akkerman* ve *Kili* yoluyla *İstanbul*’a hareket etmiştir.

Şehzadesi Ahmed’in hükümdarlığına muvaffak olamayan Sultan Bayezid, kendisine durumu izah yollu itizarnâme göndermiş ve sabır eylemesini tavsiye ile fitnenin sükûnet bulmasından sonra işlerin haledileceğini beyan ile kendisini teselli etmiş ve oğluna bir

⁹⁹ *İstanbul*’da bulunan Sultan Selim taraftarları yeniçeri ocağını gayet ustalıklı idare etmişler ve hattâ Sultan Selim adına onları teşvik yollu fermanlar ısdar eylemişlerdir. Bu teşkilâtı idare edenlerin birisi Nihalî Çelebi adında bir zat olup bu, *İstanbul*’da cereyan eden olayları Sultan Selim’in hocası *Kastamonu*’lu Halimî Çelebi vasıtasıyla arzylemiştir. *İstanbul*’daki ayaklanma hakkındaki malûmat oradan alınmıştır (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 3197*).

¹⁰⁰ Selim’in kapıcıbaşısı olup *İstanbul*’a gönderilmiş olan Yusuf’un arizâsı (*Topkapı Sarayı numar 47072*).

kaç kese altın göndermişse de buna dört bahçıvan vakıf olup yeniçerilere haber vermeleri üzerine yeniçeriler paraları götürən oğlanları denize atmışlardır¹⁰¹.

Ümitsiz bir halde Anadolu'ya dönen Sultan Ahmed, biraderi *Şehinşah*'ın oğlu şehzade Mehmed'in vali bulunduğu Konya'yı muhasara edip şehzadenin teslim etmesi üzerine orasını işgal eyliyerek bundan sonra tuğralı hükümlerle Anadolu'da hükümdarlığını ilân eylemiştir.

Sultan Korkut'un durumu :

Sultan Ahmed'e karşı biraderi Selim'le müttefikan hareket eden Sultan Korkut, Sultan Ahmed'in *Anadolu*'da hükümdarlığını ilân eylemesi üzerine bunun neticesinin ne olacağını endişe ile takip ediyordu. Bunun için o da kendisini müdafaa eylemek üzere bazı tedbirlere başvurdu. *Bursa*'da saray muhafızına 917 Şevval başları (1511 Aralık sonu) tarihli bir hüküm göndermiş¹⁰² bu hükümde pek ziyade ihtiyacına binaen sarayda bulunan bütün tüfeklerle pranga ve zarbezen denilen topların acele kendi tarafına yollanmasını ve bunların teslim olmak için çavuş başısını yolladığını ve katiyyen özür ve bahane ile vakit geçirilmemesini ve bu silâhların defter edilip defteriyle beraber yollanmasını emreylemiştir¹⁰³.

¹⁰¹ Sultan Ahmed'in İskender Bey'e gönderdiği mektubun son kısımları (*Topkapı Sarayı 3062 numaralı zarf*).

¹⁰² Kourkut'un gönderdiği hükmün tarihi 917 şevval ibtidalarına tesadüf ediyorsa da bunun mahkeme-i şer'iyye siciline kaydı 25 Şevval (15 Ocak 1512) dir.

¹⁰³

Yevm ül Cuma

25 Şevval-il-mükerrem 917

Suret-i hükm sülâle't-is-selâtin el izam hülase't-ül havakin-ülfiham es Sultan Korkut.

Tâle bekah ve nâlemenah

Fahr-ül mütemeddin el mahsus bî inaye't-il mülik-il-muain saraydar zid emanetühu.

Tevki-i hümayun vâsıl olıcak malûm olakim anda sarây-ı âmirede olan tüfenkler ve prangalar ve zarbezenlere benüm begayet hacetim ve muradım olduğu sebebden... çavuşlarım başı irsal olundu. Hükm-i şerifimiz varıcak gerektir ki anda sarayda tüfenkten ve prankıdan ve zarbezenden ne kadar var ise cemisini mezkûr çavuşlarım başına virüb teslim idesin ki getürüb bâb-ı saadet meabıma teslim eyliye. Bu babda ihmal ve müsahale... caiz değildir. Eğer ider isen müstahak-ı itab olursun, şöyle bilesin ve ne teslim idersen yazub defter idüb defterin bile gönderesin. İnşallahü tealâ yine defteriyle vaktinde teslim iderim. Bir dürlü dahi itmiyesin... alâmet-i

Bu tarihte Anadolu'nun *Manisa* sancağında Korkut vali bulunuyorsa da Anadolu'nun diğer sahalarına sahip olan Sultan Ahmed duruma hâkim bulunuyordu. Tac'üt-Tevarih'in kaydına ve arşivdeki fermanlarına bakılınca hükümdarlığını ilân eylemiş olduğu anlaşılıyor. Ortanca oğlu Alâüddin Çelebi'yi *Bursa* üzerine yollayarak *avarız* tahsili için ora halkını tazyika başlamıştı. İşte bu sırada Sultan Ahmed kuvvetlerinin taarruzundan korkan Korkut tam o günlerde mehazımızın yazdığına göre Sultan Selim'in hükümdar olmasından endişe eden bazı devlet adamları tarafından İstanbul'a dâvet edilmiş ve kendisine eğer saltanat arzu eder iseniz heman hareket ederek gizlice *İstanbul*'a giriniz tavsiyesinde bulunulmuş o da Sultan Ahmed'in tecavüzünden korktuğu için bu dâveti cana minnet bilip *İstanbul*'a koşmuştur¹⁰⁴.

Korkut'un İstanbul'a hareketi :

Korkut'un bu nazik durumu esnasında Sultan Ahmed tarafından kendisine mektup gönderilmişti. Bu mektupta kendisine, saltanat dâvası edermişsin deyu haber alındı vâki ise üzerine gelirim diye tehdit edilmişti. Bunun üzerine Sultan Ahmed'den korkan -çünkü Sultan Ahmed bütün Anadolu'ya hâkim durumda idi- Sultan Korkut, biraderinin mektubunu getiren adamını da beraberine alarak 918 Muharrem ibtidalarında (1511 Mart) *Manisa*'dan çıkarak maiyyeti kuvvetleriyle *Mihaliç*'e gelmiş¹⁰⁵ ve biraderi Sultan Ahmed'in adamının yanında gemiye binerek beni üç gün sonra yeniçeri odalarında bileler diye haber göndermiştir^{105a}.

şerife üzere îtimad kılasın. Ttahriren fi evayil-i şehr-i şevval il mükerrerrem senete seb'a aşer ve tisa'mie (917 - 918 seneleri Bursa Şer'i Mahkeme sicilli varak 71.).

Bu hükmün tuğralı olması îcap ediyorsa da mahkeme sicilinde tuğra olduğuna dair bir kayıt yoktur. Fakat hükümdeki (*Tevki-i refi-i hümayun*) ve (*alâmet-i şerife*) ibareleri ile en sonunda (bimakam *Manisa*) kaydı tuğralı hüküm olduğunu ve kimden geldiğini göstermek îcap etmektedir.

¹⁰⁴ *Tâc-üt-Tevarih* c. 2, s. 197.

¹⁰⁵ *Manisa*'dan *Mihaliç* iskelesine doğru hareket eden Korkut'un 918 Muharrem ibtidalarında Kirmastı (Mustafa Kemal Paşa) ilçesine bağlı *Çeltikçi* mevkiine geldiği, evail-i muharrem 918 tarihiyle *Bursa* yeniçeri ağasına göndermiş olduğu hükümde *Bursa*'daki yeniçeri oğlanlarından Ali ve Ahmed'in kendi yanında olduğunu bildirmiştir (*Bursa Mahkeme-i Şer-iye sicillerinden 917 - 918 senelerine ait sicil s. 189*).

^{105a} Korkut *Mihaliç*'de gemiye binerek hazinesi ve bütün maiyyeti ve acemi yeniçeri oğlanları ile *Gelibolu*'ya gelip çıkmak istemiş fakat orada bulunan Hasan

Korkut maiyyeti kuvvetlerini orada bırakıp kıyafetini değiştirerek sahilde tedarik ettiği üç gemiden birisine lalası ile kendisi binip birisine atlarını koydurmuş ve birisine dahi üç katar deve yükü sandıkları içinde para koyup 918 Muharreminin dokuzunda (27 Mart 1511) *İstanbul*'a hareket etmiştir.

Sultan Korkut üç günde 12 Muharrem 918 (30 Mart 1511) de *Davut Paşa iskelesin*'de karaya çıkarak, Sultan Bayezid tarafından *İstanbul*'a dâvet edilmiş olan kardeşi Sultan Selim'den evvel şehre girip doğruca yeniçerilerin kışlasına girerek Orta camiine misafir olmuş ve ocaklı tarafından kendisine hürmet gösterilmiştir.

Korkut yeniçerileri toplayıp divan akdederek saltanat kendisinin hakkı olduğunu ve evvelce saltanata geçtiğini ve bu hakkı istemek üzere geldiğini, Selim'in dâvet edildiğini duyduğunu ve kendisine gadredilmemesini ve hakkının başkasına verilmemesini ve haktan ayrınılmamasını söyledi¹⁰⁶. Onun bu sözü üzerine ocaklı tereddüde düştü ve Korkut lehine bir cereyan hasıl oldu ise de Sultan Selim taraftarları Hacı Mehmed adındaki bir şahsın ocak ileri gelenleri ile görüşmesi ve evvelce Sultan Selim'e söz verilip dâvet edilmişken şimdi onun tereddüde düşürülmesinin doğru olmadığını ve Rumeli'de kuvvetlenen Selim'in denizden ve karadan kendilerini muhasara edecek olursa ne yapabileceklerini söyleyerek iyi düşünmelerini tav-

adındaki muhafız, merkeze sorup müsaade almadan çıkamayacağını beyan ile iskeleyi muhafaza için yüz kadar yeniçeri getirmiş ve durumu da bildirmiştir (*Topkapı arşivi 8784*).

¹⁰⁶ O devri yaşamış olan İbn Kemal Korkut'un *İstanbul*'a gelişini hulâsa olarak şöyle anlatıyor :

Sultan Korkut, biraderi Sultan Ahmed'in *Ankara*'ya gelerek ortanca oğlunu *Bursa* üzerine gönderdiğini haber alınca bir miktar askerle *Manisa*'dan çıkarak *Mihaliç*'e geldi. Askerini orada bırakarak Sultan Selim'in *İstanbul*'a gelmesinden evvel bir gemi ile gelerek gizlice *Davutpaşa iskelesi*'ne çıkıp yeniçeri odalarına vardı. Meclis için oturup hepsini topladı. Dedesinin vefatından sonra babasının gelmesine kadar hükümdarlık ettiğini söyleyerek o zamandan kalma yayabaşları getirterek durumu hatırlattı ve sonra aleni olarak: "Yoldaşlar malûmunuzdur ki taht kadimî benim olup babama dahi hürmeten ve babam olması itibariyle vermiştim, madem ki babam feragat ediyor ben tahtı başkasına vermem. Eski hakkımı istemeğe geldim. Başkasının dahli yok iken duydum ki Sultan Selim'i tahta dâvet edip saltanatı murad edinürmüş... emr-i emanet gerçi asker-i islâm elindedir, ama bu babda gadirden hazer dahi lâzımdır. Benden henüz su-i iltifat ve adem-i iktidar münfehîm olmadı, hakk-ı kadimimi gayra tevcih etmeğin veçhi nedir? Niçün hak yolundan dönersiniz demişti (*Selimname varak 39 Topkapı Sarayı Hazine kitapları*).

siyeden sonra yeniçerilerin yine Selim taraftarı olmalarını temin etmesi üzerine Korkut'un isteği red edildi¹⁰⁷.

Diğer bazı menbalarda Korkut'un, Sultan Ahmed'ten kaçarak İstanbul'a gelmeğe mecbur olduğunu kaydediyorlar ki¹⁰⁸ bu hususta Sultan Selim'in İstanbul'daki casusunun göndermiş olduğu bir mektup da bunu teyid ediyor.

Korkut'un İstanbul'a geldiğini babası Sultan Bayezid duyunca devlet erkânını yeniçeri ocağına göndererek onu taltif etmiş ve kendisini oradan aldırarak Yeniçeri ağası vasıtasıyla eski kazaskerlerden *Kestelli*'nin konağına misafir edilmek istenmiş ise de kabul etmiyerek yeniçeri ortasında kalmak istemiş fakat ertesi günü *Kestelli*'nin¹⁰⁹ konağına naklolunarak yaya başlıardan muhafız tayin olunmuştur. Bu suretle Sultan Bayezid Korkut'a yiyecek içecek tahsis edip biraderi Selim İstanbul'a gelinceye kadar orada oturmasını emretmiştir¹¹⁰.

¹⁰⁷ Hacı Mehmed imzasıyla yeniçeri ağasına yazılan ve Korkut'un yeniçerileri ele almasının önüne geçilen mektup (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 8327*).

¹⁰⁸ *Tâc-üt-Tevârih c. 2, s. 197, Haber-i Sahih c. 4, s. 187*'de Korkut İstanbul'a geldikten sonra babası tarafından kabul olunarak ne için geldiği sorulmuş ve kendisine itab edilmiş ve o da biraderi Sultan Ahmed'den korkarak kaçtığı arz eylemiş ve Selim'den büyük olduğu için saltanat kendisinin hakkı olduğunu söylemiş imiş (*Halkondil zeyli Artus Tomas*).

¹⁰⁹ Molla *Kestelli* (Molla *Kastalân*) ulemadan ve kazaskerlerden olub bunun zamanında kazaskerlik Rumeli ve Anadolu olarak ikiye ayrılmış ve bu, derecesi daha yüksek itibar edilen Rumeli kazaskeri olarak kalmıştır. 901 h. 1495 senesinde vefât etmiştir.

¹¹⁰ Sultan Bayezid oğlunun İstanbul'a geldiğini haber alınca vüzera ve ümerayı oğlunun ziyaretine gönderdi. Andan (yeniçeri odasından) kaldırıp şehir içinde bir sarây-ı silvet fezaya nüzul ettirildi. Kavanin-i hidemât-ı Osmanî üzere enva'ı ikram olunub Sultan Selim-i bahtiyar gelince (gelinceye kadar) nefsi İstanbulda ikamet ve istikrar emrolundu (*Selimnâme - İbn Kemal s. 40 - Topkapı Sarayı hazine kitapları*).

Korkut'un İstanbul'a gelmesi ve buradaki durumu hakkında *Halkondil zeylinde* (s. 332 - 335) hülâsa olarak şu malûmat vardır; Sultan Selim İstanbul'a gelmek üzere bulunduğu sırada Korkut kıyafetini değiştirerek deniz yoluyla İstanbul'a gelip yeniçerilerin odalarına gitti ve orta camie indi. Yanında beraber büyüdüğü köleleri vardı. Yeniçeriler bunu haber alınca elini öpmek üzere Korkut'unı yanına gittiler. Bayezid, Korkut'un niçün geldiğini sordurdu ve acele yerine dönmesi için kapıcılar gönderdi; fakat yeniçeriler Korkut'u himaye eylediler. Ertesi gün Bayezid, Korkut'a otuz torba akçe göndererek nerede isterse orada kalmasını bildirdi. Korkut'a kazaskerin (eski kazaskerin) konağını tahsis ettiler.

Korkut'un ne suretle *İstanbul*'a geldiği hakkında M. V. rumuziyle Sultan Selim'in hocası Halimî Çelebi'ye gönderilmiş olan mektup şöyledir :

حضرت مولانا افندی مکرم مفحم دام له العز و المجد و الکریم

... Mârûz-ı muhibb-i muhlis budur ki mübarek şehri muharrem'in dokuzuncu günü Hazret-i Hüdavendigâr Devletlu Bey hazretlerine (Sultan Selim'e) asakir-i mansure serdarlığını himmet eyleyip berveçhi isticâl gelmek emr eylediklerinden devlet ile onların gelmelerine halk muntazır ve müterakkib iken Sultan Korkut *Mihaliğ*'ten üç gemi tutup birisine lalasiyle kendü girip ve birisine atları girip ve birisine dahi nukud cinsinden üç katar deve yükü sandıklar koyup şehri mezkûrun on ikinci günü füceten gelip mahrusa-i *İstanbul*'a girip yeniçeriler odaları yanında bir mescide nüzul ettiler. Halk (asker) arasında haylı ıztirab vâki oldu. ol günde yeniçeri ağasını gönderip merhum Mevlâna Kestelli evine dâvet olundu. İcabet etmeyip gelmediler. Yeniçeriler odasında yattılar. İkinci gün divan eyleyip Pâdişah, ağayı tekrar gönderip ol evlere götürüp yaya başlardan on kişi müvekkil koyup hıfz ettirdiler. Kâhi karındaşım ile ittifakım var deyüp kâhi arada müslümanlar helâk olmasun deyu geldim derlermiş, kendi halleri gibi kelimâtı dahi perişan naklolunur; amma kul taifesi kendü ahd-ı sabıklarında mukarrerlik gösterüp bunların geldiğini işitmekle Bey Hazretleri (Sultan Selim) gelmiye deyû azim ıztirap çekerler.

Bunda olan muhlis bendeleri reyleri budurkim gelmekte isticâl olunup kul taifesi ıztıraptan tahlis oluna. Devletle *Vize*'de veya *Kırkkilise* (Kırklareli)'de oturup her ne muratları var ise oradan söyleşile. Hem *Gelibolu* canibi dahi zikrolan mevkilerden gözedilip hıfz olunmak âsandır derler ve Devletlu Bey Hazretlerinin kimleri kendulere yakın olmak münasip görünür. Geçen yıl gemilerden gayette vehimler çekip Sinop'a varınca kenarları beklettiler, yine gocunmaz değillerdir eğerçi irakta dahi olur ise eyaleti? zamanında gelip *Bursa*'ya inmek isterlermiş¹¹¹ deyu söylenür haliya kasd olunmuş idi ki bir iki mütemed adam gönderip anların (Sultan Ahmed'in) ahvali tamam murad üzere tecessüs oluna idi ol atebe-i âliyyeden bendeye icazet olmadın adam göndermek sûi edebe mahmul ola deyu ikdam

¹¹¹ Yani Sultan Ahmed'in *Bursa*'ya inmesi ihtimali.

olunmadı. Eğerçi icazet buyrulursa işaret oluna ol maksud dahi sühuletle hasıl ola.

Ve bâdehu Sultan Korkut mahremlerinden bazı kendi dostlarına haber verip kul taifesine atâ eylemek için yirmi bin filorimiz vardır demiş ve yukarıdan (Sultan Ahmed'den) beyümüze (yani Korkut'a) adam ile mektup gelip saltanat sevdasını urmuşsun deyu istima olundu. Eğer vâki ise bilmiş olasin elbette üzerine varırım. Beğümüz dahi ol gelen adamı *Mihaliç*'e bile götürüp andan hil'at verüb kendiler anın muvacehesinde gemiye girip beni üç günde İstanbul'da yeniçeri odalarında bileler deyu cevap verip gönderdi demiş. Şol haberler ki işitilmiş deyinilmiştir hulûs-ı ubudiyet muktezasında arz olundu. Baki emr ve tedbir ol rey-i âlem âraya menuttur ¹¹².

* * *

Yeniçerilerin Selim'e taraftarı olmaları ve ısrarlariyle evvelâ Rumeli'de kendisine *Semendire*, *Niğebolu* ve diğer sancaklarla madenler verilmişti İkinci Bayezid'in, şehzade Ahmed'in Anadolu'daki serkeşane hareketine karşı Selim'in serdarlıkla o tarafa gitmesini temin ve bu suretle Bayezid'in Ahmed'e karşı olan meylini de tamamen kırmak isteyen Yeniçeriler Selim'i *İstanbul*'a dâvet ettirmişler ve *Kefe*'ye dâveti hâvi ferman ve adamlar göndermişlerdi.

İşte tam bu sırada izinsiz olarak Sultan Korkut'un birden bire İstanbul'a çıkıp gelmesi Sultan Selim taraftarlarının midelerini bulandırmış ve Korkut'un hareketleri şüphelerini arttırmış olduğundan yeniçerilerin ısrariyle Sultan Bayezid, Selim'in tereddüdünü izale için 918 Muharrem ortaları (1511 Nisan) tarihli bir fermanla ona evvelki dâvet hükmünün baki olduğu ve biraderinin gelmesinden dolayı endişe etmiyerek derhal gelmesini ve gelirken İstanbul'a adamını gönderip emrolunan işlere dair ne yapmak lâzım gelirse arzetmesini ve ana göre hareket edileceğini bildirmişti ¹¹³.

¹¹² *Topkapı Sarayı arşivi numara 4744.*

¹¹³ Sultan Bayezid'in, oğlu Selim'e gönderdiği 918 Muharrem ortaları tarihli fermanı :

Ferzend-i ercümend-i emcedü, erşedü, es'ad, nür-ı hadeka-i saltanat ve kişver-küşayî ve nevr-i hadika-i hilâfet ve ferman revayî mahz-ı lütfullah *عزض الدولة* *adud ud devle'tü ved dünya ved din oğlum Selimşah tâle bekah ve nâle fiddareyn menah tevki-i refi-i hümayun vâsıl olıcak malûm ola ki Fahr ül emasil vel akran kapucuların başı Yusuf zide kadrühuyı mektubunla degâh-ı muallâma îsal eyleyüb öyle olsa şöyle vech görülmüş idi ki karındaşın*

Korkut'un Sultan Selim'i karşılaması :

Sultan Selim'in *İstanbul*'a yaklaşması üzerine yeniçeriler onu karşılamaya çıktıkları vakit bunlarla beraber biraderini karşılamak üzere babasından müsaade almış olan Korkut da vardı. Korkut *Çekmece*'de *Selim*'i karşılayıp at üzerinde müsafaha ettiler ve görüştüler ve böylece muhabe ede ede *İstanbul*'a geldiler ve Sultan Selim'in ineceği *Yenibahçe*'de vedalaşp ayrıldılar¹¹⁴. Korkut misafir olduğu Kestelli konağına gitti.

Yol yorgunluğu dolayısıyla Selim bir iki gün istirahatten sonra 7 Safer 918 ve 4 Nisan 1512 cumartesi günü alayla *Yeni Saray*'a (Topkapı sarayına) gidip babasının elini öptü ve babasının teklif eylediği serdarlığı kabul etmiyerek yapacağı işlerin ancak hükümdar sıfatıyla mümkün olduğunu beyan ettiğinden nihayet Sultan Bayezid saltanatı oğluna teslim etmeğe mecbur oldu.

Sultan Korkut, Selim'e saltanat teslim edildiği gün gelip babasının elini öptü. Sultan Bayezid, oğlu Selim'e saltanatı terk ederken muhalif bir hareketleri vuku bulmadıkça kardeşlerinin hayatlarına ilişmemesi hakkında Sultan Selim'den söz aldı¹¹⁵.

oğlum Ahmed'in men'i hususunda kapum halkı ve yeniçeri kullarumu sana koşam. Sen dahi teveccüh idüb gelesin deyu emreyleyüb mefharülemacid yeniçerilerim kethüdası İlyas ile hükm-i şerif irsal itmiş idüm. Öyle olsa bu esnada karındaşın oğlum Korkut bir gün füceten bunda İstanbul'a geldi ve geldiği dahi sem'i şerifime irişüb senin dahi malûmun olmuştur ola. İmdi ol emrim ki sâdır olub mezkûr yeniçerilerim kethüdası ile ki sana hükm-i şerifim irsal olunmuştur; ol emrim mukarrerdir. Mezkûr karındaşın Korkut'un bu veçhile icazetsüz bunda gelmesinden hatırına şüphe yürüdüremeyüb emr-i hümayunum üzere teveccüh idüb gelesiz ve teveccüh idüb yolda gelürken karşı atebe-i ulyama adamın gönderüb emrolunan maslahata müteallik ve vech görür isen haberleşsin ki ana göre tedarik oluna. Şöyle bilesin alâmet-i şerife îtimad kılâsin. Tahriren fî evasıt-ı muharrem ül haram senete ثمان عشر و تسعماية semane aşer ve tis'amie (*Topkapı Sarayı Arşivi numara 5814*).

¹¹⁴ *Ibn Kemal* (Topkapı Sarayı nüshası varak 41) ve Halkondil zeyli Artus Tomas fasıl 27, 28 d. 332, 333. (eski 1632 tab'ı).

¹¹⁵ *Tâc-üt-Tevarih* c. 2, s. 224.

Sultan Korkut, kardeşi Selim'e sadık kalacağına dair söz vererek ¹¹⁶ bi'at etti ve yine eskisi gibi *Saruhan* (Manisa) sancağına döndü ¹¹⁷.

ANADOLU'DAKİ DURUM

Yeniçeri ayaklanması ve Selim'in evvelâ serdarlıkla dâvet edildiği esnada partiyi kaybettiğini anlayan Sultan Ahmed devlet merkezini dinlemiyerek serbest harekete başlamış ve ortanca oğlu Alâüddin Ali'yi *Bursa* üzerine yollayıp orasını nüfuzu altına aldığı gibi Batı Anadolu'da *Muğla* ve havalisinde de faaliyete başlamıştı. *Menteşe* (Muğla) Sancak beyi asker ve silâhla Sultan Ahmed'e yardım etmiş ve Sultan Ahmed, İskender adında mütemed bir adamını *Muğla* taraflarına yollayıp oralardan avarız akçesi toplatmış, işe yarar atları almış, ulufeli asker yazmış, Beçin kalesini de elde etmişti.

Bu durum üzerine hâdiseden haberdar olan Korkut, *Saruhan* alay beyi Hüseyin Bey'i göndererek İskender'i oradan kaçırmış olduğundan burada cereyan eden olaylar Korkut tarafından müttefiki olan biraderi Selim'e bildirilmiştir ¹¹⁸.

¹¹⁶ Sultan Selim'in cülusunda Sultan Korkut arz-ı sadakat edip benim vicdanımda mülk ve devlete cidden rağbet yoktur, muradım bir köşe de oturup devam-ı devletiniz duasına muvazabettir.." *Âli* basılmamış birinci cilt s. 212. İbn Kemal de şöyle diyor :

Sultan Korkut, Selim'in hükümdarlığını kabul etti ve mübarek olsun demek üzere Selim'in huzuruna vardı ve sonra "valid-i büzürkvarları huzurunda tarafeyn kavlı ve karar ve eyman-ı galâz olub ukud-ı müsaleha muhkem kılındı. Varub mahrusa-i *Manisa*'da bir küşe-i hâmulde kendü âlemlerinde olalar. Devletlu Pâdişah-ı âlempenah dahi mademki anlar ol ahd üzere üstüvar olalar anlara dahi dahl ve taarruzda görmiyeler. Bâri rızâ-yi şeriflerine göre dirlik tayin olunduktan sonra İzzet ile *Manisa* tarafına müteveccih olub zarurî bu mâna-yı dilpezir ile teselli suretin gösterdiler.." *varak 46 Topkapı Sarayı nüshası*.

¹¹⁷ Gerek *Tâc-üt-Tevarih* (c. 2, s. 204) ve *Halkondil zeyli Artus Tomas* (s. 335) ve *Hammer* (c. 4, s. 102) ve *Âli* (basılmamış birinci cilt s 212) bunların hepsi Korkut'a *Midilli* sancağının da verildiğini yazıyorlarsa da doğru değildir. Korkut babası zamanında da sancağına *Midilli*'nin ilâvesini istemiş ise de deniz aşırı ada olduğu için verilmemiş ve aşağıda görüleceği üzere Sultan Selim de aynı mahzuru beyan ile kabul eylememiştir. Paul Joue, Korkut'un kalyonlarla *Foça* yoluyla *Manisa*'ya gittiğini yazar (*Halkondil zeyli 1632 tab'ı s. 334*).

¹¹⁸ *Topkapı Sarayı Arşivi numara 8339*.

İşte bu hareketleri sebebiyle Sultan Selim, biraderi Ahmed üzerine serdar olmak üzere *İstanbul*'a dâvet edilerek gelmiş ve hükümdar olmuştu.

Bu sırada Sultan Ahmed *Manisa*'ya dönmüş olan biraderi Korkut'a karşı dostluğundan bahis ile iki tarafın birbirlerine taarruz etmemeleri hakkında teminat vermek üzere kendi ulufeci başısını göndermiş ve bilmukabele Korkut'da kapıcıbaşı Ferhad'ı yollamıştır. Sultan Ahmed'in bu dostluk tesisinden maksadı ise Sultan Korkut'un *İzmir* limanında bulunan gemilerinden istifade ile Rumeli tarafına asker geçirmek istemesi idi. Korkut ise durumu Selim'e bildirerek gemilerini vermiyeceğini ve gaza için denize çıkaracağını yazmış ve bu suretle sadakatini göstermiştir¹¹⁹.

Sultan Selim'in cülûsunu müteakkip Sultan Ahmed'in Anadolu'da hükümdarlığını ilân ederek *Manisa* havalisi müstesna diğer yerlerde faaliyette bulunması sebebiyle *Manisa*'ya dönmüş olan Korkut, biraderi Ahmed'in durumuna karşı fazla kuvvet beslemeğe mecburiyet sebebiyle mevcut haslarının arttırılmasını rica etmiş ve bu hususu temin için kapıcıbaşı Ferhad'ı *İstanbul*'da bırakarak sancağına gitmişti.

Korkut'un isteklerinden birisi mühim haracı olan *Midilli* adasının uhdesine tevcihi idi. Burasını babası zamanında da istemiş ise de Ada olduğu için istediği kabul edilmemişti. Korkut bu defa da *Midilli*'yi biraderinden istedi, fakat evvelki cevap gibi mukabele görmüş ve fakat aynı zamanda kardeşinin refahının düşünüldüğü kendisine bildirilmiştir¹²⁰.

Bunun üzerine Korkut, biraderi Ahmet'in faaliyetini ileri sürerek karışıklığın devam etmesi sebebiyle fazla kuvvet bulundurmamak mecburiyeti yüzünden külliyetli paraya ihtiyacı olduğunu arzylemiş ve senelik masrafını gösterir kalem kalem bir hesap takdim eylemiştir.

Korkut arizasında *Manisa* sancağına *Aydın*, *Menteşe* ve *Teke* sancaklarının ilâvesini, zira zamanın dar olup buraların biraderi Ahmed'in eline geçeceğini çocukluktan beri aralarındaki sevgiyi beyan ettikten sonra bu isteklerinin babası zamanında olduğu gibi vüzerâ ile meşveret olursa yine arkaya atılacağını arz eylemiştir¹²¹.

¹¹⁹ "Cenab-ı Uhuvvetmeab, saltanat nisab halledallahü mülkehu başlığıyle başlayan bu arizânın aslı *Topkapı Sarayı arşivinde (6684 numaralı zarftadır)*.

¹²⁰ *Topkapı Sarayı Arşivi numara 6687*.

¹²¹ *Topkapı Sarayı Arşivi numara 6684 numaralı zarf*.

Sultan Selim, heman Batı ve Güney Anadolu mintakasını ihtiva eden bu yerler için Korkut'un isteğini kabul etmemiş ve Korkut da bu isteği yapamadığı takdirde devlet merkezine yakın bulunması sebebiyle bazı müfsidlerin aralarını bozmağa sebep olacaklarından dolayı *Manisa*'dan alınarak kendisine *Teke* ve *Alâiye* sancaklarının tevcihiyle yetişmeyen haslarının bakiyesinin *Menteşe* ile *Hamit* sancağının *Teke*'ye yani *Antalya*'ya yakın olan yerlerinden tamamlanmasını ve verilecek hasların salyane olmayıp katiyyen timar olmasını ve bu suretle yanındaki kuvvetleri azaltarak sancağına çekeceğini ve uzamağa müsait olmayan bu ricaları kabul edilmeyecek olursa durumu icabı elindeki kuvveti azaltamayacağından zarurî olan askerî masraflar için hazineye ait emvali zabt etmek ızdırarında kalacağını bildirmiştir¹²².

Tekrar yaptığı müracaattan da bir netice alamayınca babasının zamanında olduğu gibi ihtiyacını temin etmek üzere hazineye ait olan *Menteşe* (Muğla) sancağındaki bazı yerlerin gelirlerine el koymuş ve bu halden dolayı *Menteşe* sancak beyi, Korkut'u devlet merkezine şikâyet etmiş ve buna karşı Korkut da kendisini müdafaa ile Sultan Selim'e sadakatini tekrarlamıştır.

Sultan Selim, en kuvvetli hasmı Sultan Ahmed meydanda iken Korkut'un da bu isteklerine karşı şüphelenmişti. Hele *Teke* yani *Antalya*'yı ve etrafını talep etmesi onun *Mısır*'a gitme macerası sebebiyle tehlikeli olduğu gibi Batı Anadolu'nun da elinde bulunması muvafık görülmemiştir.

Korkut, *Antalya* ve *Alâiye*'ye nakledilmeyince divanı hümayunda vezirlere mektup yazarak onlar vasıtasıyla ricasının kabul olunmasını ve bu suretle maiyyetini azaltarak bir köşeye çekilip pâdişaha dua ile meşgul olacağını ve *İstanbul*'dan uzak olarak müfsidlerin ara bozuculuğundan bahis ile evvelki isteklerine delâlet etmelerini tekrarlamıştı¹²⁴.

Sultan Selim'in Şehzade Ahmed üzerine hareketi :

Sultan Ahmed, *Manisa* sancağı hariç Anadolu'ya sahip bulunuyordu. Anadolu'ya geçmek isteyen Sultan Selim *Kefe* sancak

¹²² *Topkapı Sarayı Arşivi numara 5582.*

¹²³ *Topkapı Sarayı Arşivi 9659.*

¹²⁴ *Topkapı Sarayı Arşivi 6684 numaralı zarf.*

beyi olan oğlu Süleyman'ı *İstanbul*'a getirterek yerine bıraktıktan sonra 15 Cemaziyevvel 918 ve 29 Temmuz 1512'de Anadolu tarafına geçti. *Bursa*'da bulunan şehzade Ahmed'in ikinci ve en cesur oğlu Alâüddin Ali kaçtı; Yavuz'un öncü kuvvetleri kumandanı bunu *Konya*'ya doğru takip eyledi.

Alâüddin Ali, *Konya*'ya gelerek durumu babasına anlattı. Sultan Ahmed, *Amasya* tarafına kaçmak istediye de *Konya* ile *Amasya* arası, Selim'in kuvvetleri tarafından tutulmuş olduğundan¹²⁵ Sultan Ahmed, yanında oğulları Alâüddin Ali ve Süleyman olduğu halde üç bin atlı ile beraber hudutta Memlûk devletine ait *Dârende*'ye geldiler. Sultan Ahmed burada hem Memlûk Sultanı ve hem Şah İsmail ile muharebeye başladı¹²⁶ ve başındaki kuvvetleri dağıla dağıla yanında beşyüz adamı kalmış ve 918 Şaban sonuna kadar (1512 Ekim ayı) *Dârende*'de oturduktan sonra¹²⁷ *İran*'a ait *Kemah* tarafına geçerek oğulları Süleyman ile Alâüddin de Memlûk sultanına iltica eylemişlerdir¹²⁸.

Şehzadelerin Boğulmaları ve Korkut'un endişeli durumu :

Bu durum üzerine Ankara'ya kadar giden Sultan Selim ramazan içinde *Bursa*'ya dönerek kendisi için muvakkaten birinci tehlikeyi atlatmasını müteakip 918 Şevval ayı sonlarına doğru (1513

¹²⁵ *Haber-i Sahih c. 4, s. 245.*

¹²⁶ Memlûk Sultanı Melik Eşref Gavri'ye olan arızasında biraderi Selim'in saltanatı babasından zorla alıp anı *Rumeli*'ye gönderdiğini ve babasının *Sazlıdere*'de vefat ettiğini ve rivayete göre babasının öldürüldüğünü, babası öldüye bir babasının da Sultan hazretleri olduğunu arz eylemiştir (*Topkapı Sarayı Arşivi 14/1715*). Memlûklerin *Haleb naib üs saltanası* Hâyir Bey Sultan Selim'e gönderdiği arızada Sultan Ahmed'in *Dârende* hududuna gelerek Sultan Gavri ile muhabere edip cevap beklediğini 7 Şaban 918 18 Ekim 1512) tarihli mektubiyle bildirmiştir (*Topkapı Sarayı Arşivi 7143*).

¹²⁷ *Malatya* naibinin vezir-iâzam Koca Mustafa Paşa'ya gönderdiği mektup (*Topkapı Sarayı Arşivi 3062 numaralı zarf*).

¹²⁸ Bunlardan Süleyman Çelebi biraderi Alâüddin'den evvel *Kahire*'ye gidip Memlûk Sultanı Melik Eşref Kansu Gavri'nin ikramını görmüş kendisine amcası Korkut'un *Kahire*'ye geldiği zaman tahsis edilen *Bulak*'daki *Berabihiyye* köşkü tahsis olunmuştur. Süleyman Çelebi 6 Zilkade 918'de (13 Ocak 1513) de *Kahire*'ye gelmiş ise de az sonra orada çıkan taun hastalığından dolayı 18 Safer 919'da yani gelişinden üç buçuk ay sonra vefât etmiş ve andan yirmi gün sonra da aynı hastalıktan kardeşi Alâüddin Ali de ölmüş ve *Bücasî* türbesine yan yana gömülmüşlerdir (*İbn İlyas c. 4, s. 289, 291, 303, 306*).

Ocak) kardeşlerinin oğulları olan Mehmed, Osman, Musa, Orhan, Emirhan, ve diğer Osman'ı Bursa'da boğdurtmuştur¹²⁹.

Şehzadelerin boğulmaları Korkut'u endişeye düşürdü. Sultan Selim aynı zamanda Korkut'u da terassut altında bulundurarak Manisa etrafındaki Sancak beyleriyle sair alâkadarlara emirler vermiş bu suretle denizden, karadan her tarafı kontrol altına aldırmişti.

Biraderinin bu tarzdaki hareketini casusları vasıtasıyla haber alan Sultan Korkut kitaplarını Manisa kalesine koymuş ve bu hallerden şikâyet yollu Sultan Selim'e mektup yazarak ahbine sadık olduğunu bildirmiştir.

Korkut, bu mektubunda yalvarıp Allahı iştihad ederek sadakatini teyid ettikten sonra nifak çıkarmak isteyenlerin kendi hakkında ve aleyhinde bulduklarını ve karadan ve denizden her tarafının çevrildiğini ve üzerine asker sevk edileceğini haber aldığını ve Pâdişahın tatminkâr cevabına intizar ettiğini ve kitaplarını kaleye koyduğunu ve kat'î olarak itaaat ve inkıyaddan başka bir hal zuhurunun ihtimali olmayıp devletinin devamı duasiyle iştilal ettiğini ve lâyük

¹²⁹ *Tâc üt Tevarih* c. 2, s. 229, Müneccimbaşı (c. 3, s. 448) ve Solakzade (s. 352) şehzâdelerin katillerini Sultan Ahmed'in birinci defa olarak kaçmasından sonra 918 ramazanını müteakib olduğunu yazıyorlar. *Âli şehzâdelerin katillerini* 919 senesi şevval ayında (1513 Aralık) gösteriyor ki (s. 258) Sultan Ahmed'in katlinden sonradır. *Lütfi Paşa Tarihi* de (s. 205) ayını göstermiyerek Sultan Ahmed'in 919 katlinden sonra şehzadelerin boğulduklarını yazar. *Hammer (Ata Bey tercümesi* c. 4, s. 104) de Menavino ve Venedik balyözünün gösterdikleri tarihe göre Sultan Selim 27 Kasım 1512 (18 Ramazan 918 Cumartesi günü divan akdetmiş beş şehzadeyi Bursa'dan getirterek geldiklerinin ertesi günü İstanbul'da boğdurtmuştur. Bursa Mahkeme-i şer'iyesi sicilinin tetkikinden de *Hammer* ve onun kaynakları olan Venedik Balyözü ile Menavino'nun kayıtları gibi şehzadelerin 918 Şevval ayı sonlarına doğru boğuldukları anlaşılıyor. *Bursa Mahkeme-i Şer'iyeye sicilindeki bir kayda göre* (917-918 s. 321, 349) Şehinşah'ın oğlu Mehmed, 18 Ramazan 918 de hayatta ve 17 Zilkade 918'de bir muhakeme dolayısıyla vefat etmiş görüldüğüne ve Alemşah oğlu Osman'ın 9 Zilkadeden evvel öldüğü anlaşıldığına göre (aynı sicil s. 342) şehzadelerin 1512 son ayı veya 1513 Ocak başlarında boğuldukları meydana çıkıyor.

Bu katli olunan şehzadelerden Şehinşah'ın oğlu Mehmed otuz ve Alemşah'ın oğlu Osman yirmi yaşlarında olup şehzade Mahmud'un üç oğlu Musa, Orhan, Emirhan onlardan daha küçük idiler. Bunların beşi de Bursa'da Muradiye türbeleri'nde medfundurlar. Daha sonra elde edilen Sultan Ahmed'in oğlu Osman da boğularak Yıldırım Bayezid camii bahçesindeki avluya defnedilmiştir (*Topkapı Sarayı Arşivi* 6193). *Tâc-üt-Tevarih* c. 2, s. 230, Hammer ve Artus Tomas (s. 350) şehzadelerin Bursa'da boğulduklarını yazarlar.

mıdır ki çocukluğundan beri aramızda olan sevgiye ve gönül birliğine merhamet olunmayıp size sadık olan âcize merhamet etmeyesiniz diyerek bu arızasını Ömer adında bir adamıyla takdim eylediğini yazmıştır¹³⁰.

Sultan Selim biraderi Korkut'un mektubuna verdiği kısa cevapta :

Hükümdarlıktan maksadı Anadolu'da Şah İsmail ve taraftarlarının ateşini söndürmek olduğunu Şahkulu ve Şah İsmail hâdiselerinin ne derecede zararlı olduklarını Allah izin verirse Şark tarafına gideceğini ve madem ki kendisi (Yani Korkut) ahd-ı sabık üzere kendisi tarafından asla endişe etmemesini bildirmiştir¹³¹.

SULTAN KORKUT'UN ÂKİBETİ

Bizim Türkçe tarihlere göre :

Türkçe Osmanlı tarihleri ve onlardan nakil yapan Hammer'e göre şehzadelerin ölümünü duyan Korkut korkmağa başlamış, Sultan Selim biraderinin kendisine sadakatini enlamak için Devlet adamları ağzından Korkut'a mektup göndertmiştir. Bu mektuplarda Pâdişahın şiddetinden bahsedilerek Sultan Korkut'u hükümdarlığa teşvik etmişler ve o da bu yazılanlara inanarak muvafık cevap vermiş ve bunun üzerine yeminli sadakatini bozmuş olduğu için Sultan Selim, Sultan Ahmed'e karşı ikinci defa hareketinden evvel bazı hareketlerinden endişe ve şüphe ettiği yakınındaki Korkut'u bertaraf etmek istemiş ve on bin kişilik bir kuvvetle bizzat kendisi ansızın *Manisa*'ya hareket etmiştir¹³².

¹³⁰ *Feridun Bey Münşeati c. 1, s. 345 (1264 tab'ı).*

¹³¹ *Feridun Bey Münşeati c. 1, s. 346 (1264 tab'ı).*

¹³² Korkut'un biraderine yazdığı arızalarda biraderi Sultan Ahmed'ten korktuğunu ileri sürerek yanındaki kuvvetleri dağıtmaması ve bu kuvvetlerin ihtiyacı için kendisine müsaade verilmeden hazineye ait bir kısım *Menteşe* (Muğla) sancağı emvaline el koyması, Antalya ve Alâiye sancaklarının kendisine verilerek orada oturmakta ısrar etmesi ve salyaneye istemiyerek timar istemesi, arıza ve mektuplarını dokunaklı ve tehdit edercesine yazması gibi ahval henüz Sultan Ahmed gailisi bertaraf olmadan yakınında bulunan Korkut'un bir hâdise çıkarmasından Sultan Selim şüphe etmiş, kendisine bazı mektuplar göndererek temayülünü anlamak istemişti (*Topkapı Sarayı Arşivi 6684 numaralı zarftaki mektupları ve numara 5582 ve 9659*).

Yavuz Sultan Selim'in Korkut üzerine hareketi hakkında bize en doğru malûmatı, bu esnada bizzat Yavuz'un bu seferinde ve onun kuvvetleri arasında bulunan (Menavino)dan naklen Artus Tomas şöyle nakletmektedir :

Sultan Selim bizzat Sultan Korkut'u yakalamak istedi. Bir cevalanda (ava çıkmak) bulunmak bahanesiyle gizlice on bin süvarinin üç gün içinde hazırlanmasını emretti. Bu vakayı nakleden Menavino kendisi de bu onbin kişi içinde bulunmuştur. Üç gün sonra yola çıktıkları zaman Korkut'un bulunduğu *Manisa*'ya gidilmekte olduğu anlaşıldı. Korkut burada Selim'in zan ve tahmininin haricinde bir hayat geçiriyor, taç ve taht ile meşgul olmuyordu, vaktini tettebbua hasretmişti. Biraderinin rızası haricinde bulunmadıkça âsude bırakılacağını ümid ediyordu. Fakat Selim'in paşalarından birinin uşağı süratle gidip kendisini bularak Selim'in kendisini yakalamak maksadiyle pek ziyade yaklaştığını haber verdiği zaman hayret içinde kaldı; haber getirene güzel bir hediye verdikten sonra Selim kuvvetleri yaklaşmadan evvel paşalardan biriyle (musahibi Piyale Beyle) gece yarısı kaçtı.

Bursa'dan *Manisa*'ya süratle beş günde gelen Sultan Selim sabahın pek erken saatinde askeriyle şehre girerek heman Korkut'un sarayını kuşattırdı. Korkut'u yatağında bulacağını ümit ederek kapılarını kırdırdı; nedimlerinden ve harem ağalarından bir kaçını tutturup isticvap eyledi ve Korkut'un nerede bulunduğunu söyletmeğe çalıştı ise de gittiği yeri bilmediklerini ve gece kaçtığını öğrendi ve bir delikanlının kendisini haberdar eylemesi üzerine Korkut'un kaçmış olduğunu anladı. Gittiği tarafı anlamak için her tarafa casuslar çıkardı. Korkut'un bütün servetine el koyarak gemilerle *İstanbul*'a gönderdi. Korkut'un *İtalya*'ya kaçması ihtimalini düşündü; filhalka Korkut *Ege* sahillerinden kaçabilirdi fakat o tarafların kapalı olduğunu bildiği için *Antalya* tarafına gitmek istedi. Sultan Selim şehir muhafazasına bir zabıt kumandasında bin kişi bırakarak Korkut'un ailesini de aldıktan sonra *Bursa*'ya döndü¹³³.

¹³³ Menavino'dan naklen Halkondil zeyli Artus Tomas Paris tab'ı s. 354. Bu hususta İbn Kemal şöyle diyor: Sultan Selim bir miktar güzide adam seçip kendi zat-ı şerifiyle alelgafla *Manisa*'ya doğru ılgar eyledi. Nagâh bir gün Sultan-ı alempenahın ılgarı haberi sem'i ihtiyatına erişti. Havf ve haşyet damarları cism-i şerifinde harekete başlayıp akşam oluncaya kadar sabr asası üzerine ittika eyledi. Dahi ol gece ehass-i havassından heman bir kimesne ile bir geda şekline girüb

Korkut'un kaçması :

Sultan Korkut'a akşam vaktinden sonra gelen haberde Pâ-dişahın gelmekte olduğu bildirilmişti. Yanında musahibi Piyale Bey ile onun kız kardeşlerinin iki oğlu ve bir de Korkut'un Piyale'ye verdiği bir kölesi bulunuyordu. Korkut bu haberi alınca heman kalkarak sakalını beyaza boyayıp başına bir külâh giyerek üzerine bir şemle sarıp eski elbiseler giyip bu suretle kıyafetini değiştirdikten sonra yükte hafif bazı eşya ile yanına bir miktar para alıp musahibi ve fedakâr adamı Piyale Bey ile birlikte sarayının arka kapısından çıkarak kaçmıştı¹³⁴.

Korkut'la Piyale kaçtıktan sonra üç hafta kadar bir mağarada saklandılar, sonradan çıkarak geceleri yol alıp gündüzleri saklanmak, suretiyle şehir ve kasabalara uğramadan dağdan dağa geçerek eski sancağı olan *Antalya* taraflarına gittiler. Maksatları sahile inip deniz yoluyla *Frenkistan'a* veya *Mısır'a* kaçmaktı.

Antalya'nın İstanos (Korkuteli) kazasının *Osman Halife* köyünün on beş dakika kadar kuzeyindeki mağarada saklandılar¹³⁵. Sultan

askerden ayrı bir köşeye revan oldular. Yarındası gün olunca kapı halkıyla sair tevabi ve levahiki agâh olıcak her biri hayretle bir köşeye girizan olub birer bucağa sindi kaldı (*varak 55 Topkapı Sarayı hazine kitapları*) ve Hammer (*Ata Bey tercümesi c. 4, s. 106*).

¹³⁴ Sultan Korkut'un kıyafetini değiştirerek firarı hakkında *Bergama'da* yakalanan Korkut'un adamlarından yapılan tahkikat hakkında Ahmed imzasıyla gönderilen bir arıza sureti :

Dergâh-ı muallâya ve bargâh-ı âlâya refeahullahü fevkalulaya araz-ı bende-i fakir budur ki

Elhaletü hazihi Korkut Bey adamlarından Piyale nam kimesnenin ü nefer adamları ele girüb ikisi kız karındaşının oğludur ve biri dahi Korkut Bey virdüğü kuldur Piyale'ye. Ve *Menemen* ve *Foçalar* ve *Yunddağı* nam yerleri tettebbu ettik nam ve nişan bulmadık, ama bu mezkûrları nevahi-i *Bergama'yı* tettebbu ederken bulduk şöyle malûm ola. Ve Korkut Bey ahvalinden bu mezkûrlar şöyle dediler ki Beye haber, akşam vaktinden sonra geldi. Biz yanında hazır idik dediler, şöylece malûm ola. Ve Korkut Bey'e haber gelicek sakalını aka boyadı külâh giyib şemle sarındı ve eskiler giydi dediler şöyle biline ve bunların ağzından bu mezkûrları bendenüz işittik ve bâki ahvali dahi bunlardan istifsar buyurasız ve bu mezkûrlar Korkut Bey ahvalin ziyade bilürler. Bunlardan istifsar idesiz... (Topkapı sarayı 1686/4).

İmza

Abudiküm-ül-fakir

Ahmed-ül-hakir

¹³⁵ Sultan Korkut *Antalya'nın Korkuteli* kazasının *Osman Halifeler köyü'nün*

Selim Korkut'un *Antalya* taraflarına kaçması ihtimalini düşünerek Karaman Beylerbeyisi Hemdem Paşa'ya hükümler gönderip dikkatli olmasını bildirmiş olup *Antalya* tarafları sıkı bir kontrol altına alınmıştı.

Korkut'un Seyyid kıyafetine girip ortadan kaybolduğu *Isparta* taraflarında şâyi olmuş ve keyfiyet Hemdem Paşa tarafından Pâdişaha arz edilmişti¹³⁶.

Tarihin kaydına göre yiyecek tedarik ve etrafı tecessüs etmek üzere mağradan çıkan Piyale Bey rastladığı bir köylüyü fazla para ile tatmin ederek kendilerine yiyecek temin ve tedarik ettirmiş ve bu suretle köylü birkaç defa bunların yanına gelip gitmiş, nihayet Piyale Bey köylüye *Antalya* limanından bir gemi kiralanmasını söylemiş ve bunun için ona kendi atını vererek şehre göndermiş.

Sultan Selim'in casusları şehre gelen köylünün bindiği atı görüp şüphelenerek köylüyü tutup sorguya çektiler; köylü bunları ele vermemek için epi uğraşdıysa da işkenceden sonra ölüm tehdidi üzerine doğruyu söylemeğe mecbur oldu, nihayet mağaraya gelinerek Korkut ile Piyale'yi buldular ve alıp *Antalya* sancak beyi Kasım Bey'in yanına getirdiler.

Kasım Bey, bir arıza ile keyfiyeti acele Pâdişaha bildirdi; Sultan Selim, Karaçin oğlu denilen birisini göndererek¹³⁷

on beş dakika kuzeyindeki mağarada saklanmış. Bunların iaşelerini temin eden *Osman Halife* adında birisi imiş. Sonradan bu köye Halifeler adı verilmiş. Korkut'un saklandığı mağara geniş ise de sonradan taş ve toprakla dolmuş ve halen içine zorlukla girilebilmekte imiş (*Antalya Livası tarihi - Süleyman Fikri s. 72 not. Selim-name'de* Hamitelinde *Gülhisar* civarında yüksek bir dağdaki (Rahatdağı) mağarada saklandıkları yazılmaktadır ki (*varak 55*) hemen aynı yer demektir.

¹³⁶ Arz-ı bendegi budur ki şimdiki halde *Hamiteli* sancak beyinden mektup ve adam gelip Sultan Korkut'un hususunda gaip olup seyid sûretinde nâbedid oldu deyu efvâhde şâyi oldu deyu ilâm eylemiş. Öyle olsa filcümle bu canibler hıfz olunup gereği gibi beklenüb münasip budur ki ol tarafların dahi hıfzına himmet oluna. Gelen adam mektubiyle irsal olundu. Baki ferman der-i muallânındır. . . . (*Topkapı Sarayı Arşivi 6325*).

ez-af ül ibad
Hemdem-i ahkar

¹³⁷ Halkondil zeyli *Artos Tomas*'da bu isim, tarih şerhlerini yazan *Verantion*'dan naklen bizim tarihlerdeki gibi Kirengin oğlu (Karaçin oğlu olmalı) olarak gösterilip aynı zamanda bunun adının Chiarsemal olduğunu beyan ediyor ki böyle bir isim bizim tarihlerde yoktur ve ne olduğunu da anlayamıyor. *Hammer tarihi* (Ata Bey tercümesi c. 4, s. 106). Yalnız Karaçin oğlu ve Şükrü'nün

Korkut ile Piyale bu Karaçin oğlu'na teslim edildi. Korkut'un *Mısır*'a veya amcası gibi şövalyelere ilticasının yeni bir gaileye sebep olacağından endişe eden Sultan Selim Korkut'un elde edilmesinden dolayı geniş bir nefes aldı; fakat onu *İstanbul*'a getirmenin yenicheriler arasında bir harekete sebep olabileceğini düşünerek Kapıcı başılardan Sinan Ağa'yı göndererek yolda işini bitirmesini emreylemişti¹³⁸.

Muhafaza altında yola çıkarılan Korkut, *Eğrigöz* yani *Emed* kasabasına geldiği zaman Sultan Selim'in gönderdiği kapıcıbaşı Sinan Bey kendilerini karşıladı¹³⁹. Sinan Bey mülâyim sözlerle Korkut'un heyecanını teskin etti; Piyale Beyi yanından ayırmadılar ve kasabada bir eve koyarak muhafaza altına aldılar.

Korkut hem vücudce ve hem ruhî buhran neticesinde bitkindi, derin bir uykuya daldı, gözcüler keyfiyetten Sinan Bey'i haberdar ettiler, Sinan Bey Piyale'yi yanına dâvet ederek öteden beriden açtığı sözlerle onunla görüştüğü sırada verilen talimat mûcibince Korkut'un yanına giren celladlar onu boğdular¹⁴⁰. Piyale tekrar

Selimnamesinde (*Esad Efendi kitapları numara 2148 varak 8b*) ise Laçin oğlu deniliyor. Bu Karaçin oğlu Yavuz'un mütemed adamlarından olup sonra Beylerbeyi olan Karaçin oğlu Ahmed Paşa olacaktır.

¹³⁸ Şükrü'nün Selimnamesi (*Esad Efendi kitapları numara 2148 varak 8 b*).

¹³⁹ *Tâc-üt- Tevarih* (c. 2, s. 233) de Korkut'un yakalandığını haber alan Sultan Selim'in kapıcıbaşı Sinan Bey'i gönderdiğini yazıyor, halbuki Korkut'un metrukâtı Menteşe Sancak Beyi Sinan Bey tarafından *Emed* kasabasında tesbit edildiğine göre kapıcıbaşı denilen Sinan Bey'in *Menteşe* Sancak Bey'i Sinan Bey olduğu anlaşılıyor.

¹⁴⁰ Bizim tarihler, uykuda iken boğulduğunu yazarlar (*Tâc-üt-Tevarih* c. 2, s. 233) cellâdların pencereden girerek boğduklarını beyan ediyorlar. Menavino'dan naklen Artus Tomas da aşağıdaki malûmat vardır :

Gece Korkut'u boğmak için yanına girenler anı uyandırarak öldürüleceğini bildirmişler. Korkut bir saat müsaade istemiş ve hiyanetinden dolayı Sultan Selim'e bir manzume kaleme alarak başını meş'um ipe teslim etmiş. Selim biraderinin manzumesini okuyunca çok ağlamış ve üç gün matem tutulmasını emreylemiş.

Böyle bir manzume hakkında bizim tarihlerde bir kayıt yoktur. O tarihte Selim'in maiyyetinde bulunan Menavino'dan nakil suretiyle bu manzumenin Fransızca meali şöyle imiş :

"Senin zulmün şimdiye kadar meçhulüm olan şeyleri bana öğretti. En Zalim hayvanların içinde senin kalbinde bulamadığım rahm ve şefkati gördüm. Ben sana saltanatı terk eylediğim halde sen beni evimden kovuyorsun. Ben senin hayatını muhafazaya çalıştım, halbuki sen beni canımdan ediyorsun. Tebaamın arasında yaşadığım zaman herkes beni seviyor ve bana hürmet ediyordu; kırlara ve dağlara

efendisinin yanına döndüğü vakit velinimetini boğulmuş görünce feryad ve figana başladı. Her şey olup bitmişti (5 Muharrem 918 ve 13 Mart 1513)¹⁴¹. Korkut'un cesedi *Bursa*'ya naklolunarak 9 Muharrem ve 17 Martta *Orhan Gazi türbesi*'ne defnedildi¹⁴². Kabri birinci sırada ikinci mezardır¹⁴³. Korkut'un ölümüne kadar hayatî safhaları amcası Cem'e benzemektedir. Vefatında kırk altı yaşında bulunuyordu¹⁴⁴.

iltica eylediğim vakit yabani ve vahşi her ne varsa her şey bana yiyecek oldu. Ey nankör hain ! senden başka beni üzen kimse çıkmamıştır; fakat söyle bakayım ey hunharların hunharı ben, bana ait her bir şeyi terk eylemeğe, hiç bir işe karışmayıp inzivaya çekilerek kendi âlemimde uzletle yaşamak ve babamdan kalan bir parça irad ile yaşamağa razı olmakla sana fenalık mı yaptım? neden hayatımı kısaltıyor-sun?" bundan sonra me hazımız şu mütalâayı yürütüyor :

Korkut, halim, selim bir şehzade olup ihtirasdan uzaktı, hayatını sükûn içinde geçirmekten başka bir şey düşünmez ve dağdağalı işlerden kaçınırdı. Buna rağmen o da silâh çeken Sultan Ahmed gibi Selim'in kılıcından canını kurta ramadı.

¹⁴¹ 919 Rebiulevvelinde ibn Osman bilâdından haber geldi. Pederi Bayezid'den sonra saltanata geçen Selim Şah ile öz biraderi Korkut arasında-ki evvelce Mısır'a gelmişti- münaferet vaki olmuş ve sonra Selim buni hile edip katlettirmiş yahut giriş ile boğdurmuş (*İbn İyas c. 4, s. 2306*).

¹⁴² Bursa Mahkeme-i Şer'iyyesi sicilinde Korkut'un defni hakkında şu kayıt vardır. (24/25 s. 13 b.).

«Yevm el erbaa (çarşınba) 9 Muharrem ül haram sene 919 ماضى حالياً قد جاء فى هذا اليوم ميت المرحوم المغفور له السلطان قورقود طاب ثراه و دفن عند المرحوم السلطان اورخان طيب الله قبره فى محل مناسب. » dokuz Muharrem perşenbeye rastlıyorsa da bizdeki rüyet-i hilâl âdeti üzere bir gün evvel gösterilmiştir.

¹⁴³ Fotoğrafisi kitabın sonuna konan Korkut'un muhallefatının baş tarafındaki listede görüldüğü üzere 919 Muharremde eşyası tesbit edilmiştir. Eşyayı tesbit eden *Menteşe* sancak beyi Sinan Bey'dir. Bu muhallefatın baş tarafındaki ibare aynen şöyledir :

در بیان متروکات مرحوم سلطان قورقود فى اليوم الخامس فى محرم الحرام من شهر سنه ٩١٩ بقصبة أكرى كوز بمعرفة سنان بك ميرلواء منتشه .

Makalenin sonuna konan muhallefat listesinde görüldüğü üzere merhumun eşyaları arasında bir Kur'an-ı kerim bir kaside-i bürde, Türkçe bir tıp kitabı ile müteaddit yüzük, mücevherat, ayna, gözlük, makas, tesbih, kâğıt, don, gömlek, tülbent, yeşil çuha kaplı kürk, kaftan, ibrişim kuşak, dolama, Piyale Bey'in kılıcı, eski külâh ve listede gösterilen diğer eşya vardır (*Topkapı Sarayı Arşivi 6684/3*).

¹⁴⁴ Piyale Bey Manisa'nın *Sard* tarafında zaviye vakfetmiştir. Muallimhane, mescit ve zaviye vakıfları vardır (*Başvekalet Arşivi 166 ve 398, 116 numaralı tahrir ve vakif defterleri*).

Korkut'un himaye ettiği şairlerden (Deli birader) denilen Bursalı Gazalî onun vefatına şu beyitlerle teessürünü göstermiştir :

Ey gönül daima gam ile geçip	Ferah adını anma dünyade
Perde-i gafleti götür gözden	Nazar eyle bu carh-ı cellâde
Kâse-i serden edip sâgar	Hûnı nâ haktan idinür bâde
Sunar ol câmı her kişiye, dimez	Bu gedâdır bu Pâdişah zâde
Kani Korkut han ki şevketle	Misli bulunmaz idi dünyade
Hasılı yandı nâr-ı hasretle	Harmen-i ömrünü verip Bâde
Serv kaddı nihâl-i serkeş iken	Oldı båd-ı ecelden üftâde
Sureta gerçi düştü şâhlıktan	Oldı şâh-ı hakikî ukbade
Şüheda menziline erişüben	Saltanat buldı dâr-ı uhrâde
Dedi hâtif vefatına târih	
Meskenin ola arş-ı âlâda ¹⁴⁵	

Sultan Korkut'un evlâtları :

Korkut'un akim yani zürriyetsiz, kısır olduğu hakkında Tac-üt-tevarih¹⁴⁶ ve ondan nakil yapan bazı tarihlerin mütaleaları yanlış olup bu şehzadenin hem erkek ve hem kız çocukları vardır. Daha yukarıda (*Korkut'un Manisa'ya gitmesi*) başlıklı kısmın notunda görüldüğü üzere¹⁴⁷ Korkut'un bir oğlu olduğu görüldüğü gibi kendisi *Mısır*'da bulunduğu sırada *Antalya*'da bulunan lalası İskender Bey'e göndermiş olduğu mektubunda da "anda olan esbabımız ve oğlanlarımızın ve sair halkımızın üzerinden nazarı merhametinizi diriğ etmeyiniz" demesi¹⁴⁸, o tarihte birden ziyade oğlu olduğunu göstermek-

¹⁴⁵ Gazalî'nin bu manzumesinin son mısraı noksan olup ebced hesabıyla 913 tutuyor halbuki 919 olması icap ettiğine göre altı rakam noksandır. Ola kelimesini imale ve iki vavlı kabul edersek o zaman ikinci vavın delâlet ettiği altı rakamının ilâvesiyle 919 tarihi çıkar ki Korkut'un vefat tarihidir.

¹⁴⁶ Tac-üt-Tevarih c. 2, s. 194 "Sultan Korkut eğerçi fezail... ve ilm ve irfanda naziri mefkuddur. Lâkin heyea gününün eri ve saltanat arzusunun şevheri değildir. Hususa nesli مقطوع maktû olup canişini olmaduğu cihetten sezavâr-ı serir-i Osmani değildir." ve *Solak zade* s. 272 ve *Hammer (Ata Brey tercümesi c. 4, s. 102.)*.

¹⁴⁷ Biraderi Sultan Ahmed tarafından oğlunun yanına gönderilmesi için Korkut'a yazılan cevabî mektup hakkında metinde işaret ettiğimiz not ve vesikaya bakın. (*Topkapı Sarayı Arşivi 8517*).

¹⁴⁸ *Topkapı Sarayı Arşivi numara 6684-6 Bursa'da Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat komitesi tarafından neşredilen (Yeşil ve Muradiye Türbeleri sene 1940) isimli rehberde Muradiye'de birinci türbe olarak gösterilen şehzade Ahmed bin Bayezid türbesinde medfun olanlar arasında Sultan Korkut'u da medfun*

tedir. Biraderi şehzade Ahmed'in İstanbul'a babasının elini öptürmek üzere Korkut'un oğlunu istemiş oda hayatını tekeffül etmek suretiyle göndereceğini bildirmişti.

Korkut'un bir oğlunun rehin olarak Yavuz Sultan Selim'in yanında bulunduğunu Halkondil tarihi zeylindeki bir kayıttan anlamaktayız¹⁴⁹. Korkut'un oğlunun adını ve ne suretle öldüğünü bilmiyoruz. Fakat Ferahşad ve Fatma isimlerinde iki kızı da malûm olup Hayrullah Efendi tarihinde de Selçuk adında bir kızı olduğu da gösterilmiştir¹⁵⁰.

Korkut'un oğlunun amcası Selim'in yanında bulunduğunu Arthus Tomas'ın kaydından istidlâl ediyoruz. Bu şehzadenin o sıralarda belki Korkut'un firarını müteakip boğulmak suretiyle vefat ettiği anlaşılıyor¹⁵¹.

Korkut'un kızı Ferahşad, sonra, sırkâtibi Bâli Mehmed Efendi'nin zevcesi olup İstanbul'da *Kıztaşı*'nda zevci Bâli Efendi'nin mescidinin yanında bir türbe ve bir mektup yaparak oradaki türbesine defnedilmiştir¹⁵². Fatma Sultan ise 935 h 1528 m senesinde hayatta olup kendisine tahsisat verildiği *masraf-ı şehriyari defterlerinde* görülür¹⁵³.

olduğu gösterilmiştir. Burada alçıdan yapılmış pek sade bir kabir bulunup ziyaretçilere Korkut'un kabri olduğu söyleniyorsa da yanlış olup *Orhan Gazi türbesi*'nde gömülü olduğu o tarihteki Mahkeme-i Şer'iyye sicilinden anlaşılmaktadır.

¹⁴⁹ *Halkondil zeyli (Artüs Tomas) 1632 Paris tab'ı s. 354.*

¹⁵⁰ *Hayrullah Efendi tarihi c. 9, s. 143.*

¹⁵¹ *Artüs Tomas (Halkondil zeyl s. 354.*

¹⁵² *Sicill-i Osmanî c. 1, s. 62 ve Hadika't-ül Cevami c. 1, s. 158 Topkapı Sarayı Arşivinde E 474 ve d 3648 numaralı vesikalarda Ferahşad Sultan vakfının senelik hesaplarına dair vakıf mütevellisinin muhasebesinden bahsedilmektedir.*

¹⁵³ *Başvekâlet Arşivi (Kâmil Kepeci tasnifi) dört numaralı masraf-ı şehriyari defteri. Fatma Sultan'ın 935 senesi Rebiulâhırda (1528 Aralık) yevmiesinin yetmiş akçe olduğu görülmektedir. Bundan başka tayinat veya bedeli de vardır: "becihet-i mekülât-ı Fatma Sultan duhter-i Sultan Korkut fi sene 14590 akçe. Fatma Sultan'a verilen bu para on beş kilo et, on bir kilo pirinç, on bir kilo sade yağ, on bir kilo şeker, on bir kilo balmumu mukabilidir (Başvekâlet Arşivi Masraf-ı Şehriyari defteri numara 7097 s. 73).*

Sultan Korkut'un güzel sanat hayatı :

Sultan Korkut, büyük din ve İslâm hukukî âlimi olduğu gibi musikide üstad ve şair olarak tanınmış ve bu yoldaki eserleriyle de ilim ve sanat kudretini göstermiştir¹⁵⁴.

Çocukluk hayatından itibaren babasının yanında ve en son büyük babasının sarayında daimî olarak kendisini okumağa vermiş ve bilgisini ilerletmiş, bilhassa ilm-i fıkıh, hâdis, usul-i hâdis de mütehasıs olmuştur. *Manisa* ve *Antalya* sancaklarında bulunduğu zamanlar yazın yaylaya çıktığı zaman bile kitaplarını deve ve katırlarla naklettirerek tetebbuda bulunmağı âdet etmiş ve bu tetebbular haricinde zamanının bir kısmını da musiki ile iştigale hasreylemiş ve bu cihetten de yüksek bilgisini göstermiştir.

Şuara tezkirelerinden *Kastamonu*'lu Lâtifî Korkut hakkında "Selâtinin ulemasından ve şehzadelerin fuzelâsındandır. Nice katar cemel (deve), kitaphanesini ve kitaphane hızasını çekerdî" demekte ve fetvaya ait telifi ve bazı ilmî metinlere şerh ve haşiyeleri olduğunu beyan etmektedir¹⁵⁵.

Yine Lâtifî, Sultan Korkut'un ilm-i edvar denilen musikide de üstat olduğunu ve meclislerinde âlî şair ve ediplerin bulunduğunu ve herkesin derecesine ve mertebesine göre riayet gösterdiğini ve şiirle de meşgul olarak mürettep divanı olduğunu yazıyor¹⁵⁶.

Yine *Heşt - Bihişt* adlı tezkire sahibi Edirneli Sehi Bey de Korkut'tan bahsederken "âlim, fazıl, Zû fûnun pâdişahdır, onun kemalâtına nihayet yok, fetvadan *Korkudiye* adlı bir kitap telif edip" ulema tarafından pek ziyade takdir edildiğini tezkiresinde kaydetmiş ve *Gıdâ-yı Ruh* isminde bir saz îcad eylediğini göstermiştir¹⁵⁷.

¹⁵⁴ *Tâc-üt-Tevarih c. 2, s. 214*. "Sultan Korkut esnaf-ı evsaf-ı kemalde bî misâl ve cami-i mehasin hısal idi. Fıkıhda mesail-i eimme cem'ine mütekeffil bir kitab-ı müstetab telif etmiştir ve fenn-i musikide hûd mahareti bir mertebede imiş ki bazı dilâviz-i hayretengiz peşrev ve amelleri (besteleri) ol fen eshabı miyanında mütedaveldir".

*Tâc-üt-Tevarih*te, telif ettiği kitabın adı gösterilmemiş ise de bunun Korkodiye veya *Karkudkaniyye* isimli Fetva kitabı olduğu anlaşılıyor. *Münecimbaşı da (c 3. s 443)* Korkut'un ilim ve faziletinden, eserlerinden fıkıhta Korkodiyye adlı Fetva mecmuasından bahsedilmekte ve musikide tasnif ve peşrevleri olduğunu beyan eylemiştir.

¹⁵⁵ *Lâtifi tezkiresi s. 65*.

¹⁵⁶ *Lâtifi tezkiresi s. 66*.

¹⁵⁷ *Sehi Bey tezkiresi matbu nüsha s. 18*.

Kınalızade Hasan Çelebi, Korkut'un fazl ve Kemalde başta gelen şahsiyetlerden olup, ilim ve fazilet sahipleriyle ünsiyet ettiğini, meclisinde müşkil ilmî meseleleri halletmek suretiyle kemalini gösterdiğini ve tetkik eylediği kitapların kenarlarına mütalâalarını yazdığını ve bu suretle okumuş olduğu Cürcanî'nin *Şerh-i Mevâkıf* (kelâmdan) isimli eserinin kenarına yazmış olduğu bazı mütalâalarını görmüş olduğunu söylüyor.

Yine Kınalızade, Sultan Korkut'un musikiye derin vukufundan ve saz çalmakta emsalsiz olan mehareteninden bahsettikten sonra *İran*'dan gelmiş olan bir musiki üstadıyla olan muhaveresini kaydetmektedir.

Müverrih Âli "Korkut'un ilim ve faziletini beyan ile fıkıhda meşhur *Muhit* isimli eserin¹⁵⁸ iki mezhebde (Hanefî, Şafîî) fetvası câiz ve ihtilâflı olan meselelerini tetkik etmek suretiyle bir eser telif eylediğini (Korkudiye) âlim ve kâmil bir zat olduğunu zikretmektedir¹⁵⁹.

Korkut'un musikideki vukufuna dair Kınalızade Hasan Çelebi tezkiresinde şu vâkıa anlatılıyor :

İran'da kemençe çalmakta mehareti olan meşhur Hüseyin Avvâd'ın hocası Zeynelâbidin adındaki büyük musiki üstadı Anadolu'ya gelmiş ve Amasya valisi Sultan Ahmed'in meclisine dahil olmuş ve kendisine günde elli akçe yevmiye ve ayrıca yiecek tayın ve tahsis edilmiştir. Sultan Korkut bunun şöhretini duyarak biraderine mektup yazıp muvakkat bir zaman için Zeynelâbidin'i istemiş ve bu suretle yanına getirtmiş. Zeynelâbidin ile görüşen Korkut, bir fasıl yapmasını istemiş. O da Anadolu'da musikinin inceliklerine vâkıf bir âlim bulunduğu zahib olmayarak ehemmiyetsiz bir fasıl yapmıştır.

Bu basit fasıl dinleyen Korkut, Zeynelâbidin'e :

"Sizin şöhretinize göre yaptığımız fasıl bu fendeği iktidarınızla mütenasip değildir. Bunu bizi anlamaz diye ihmal ettiniz; bizim de cüz'i bilgimiz ve saz çalmakta istidadımız vardır" diyerek kendisinin icad ettiği *Ruh efza*¹⁶⁰ ismindeki sazını alarak bir fasıl yapmak

¹⁵⁸ Âli'nin Fetavadan *Muhit* dediği eser 666 h. 1267 m. de vefat etmiş olan Buharalı İmam Allame *Burhaneddin Mahmud bin Tacüddin*'in المحيط البرهاني في الفقه (المحيط البرهاني في الفقه) isimli eseri olup ihtisar edilmiş nüshaları da vardır.

¹⁵⁹ Âli (basılmamış birinci cilt Kütüphanemizdeki nüsha s. 196).

¹⁶⁰ Sehi Bey Tezkiresinde bu saza (*Gıda-yı ruh*) ismi verilir.

تور فور جلب طال بقا چھوڑاوی سجاغہ خیر ذوق
ارحمان یا نا اولزده ایکن تصرف ائدوکن حجه نوذری
ذکر اور نور

جالبر سلطانہ
برکون عکوف
یوزلہ
والله یکن
الی
دایه یی
کون
یولی
در دین
کون
نیلہ

لا الہ الا انہ
اعنی
کون الی
قبولت علی
کون نعل
اللت یعلو علی
کون اکثر
اون الی
اوج غفور
عبر کون
مردن غفور

خواجہ حسین اید
بیکلہ
ما کولانچو
ایده نیکلہ

جمعہ
ایک اون امح سیک نور سون او دور
بر
پیکل بودری
بوس
کون
مسیک
ایک

Res. 1 — Korkut Sancağa çıkmadan evvel
Vezir-i Azam İshak Paşa konağında kaldığı
sırada kendisine ve validesiyle maiyetine
verilen maaş (888 za.)

ر ر کاه معک به و باری کاه اعلیه رفعلیه فوق العلیه بنده
فقید بود که الاله منه فو رفعلیه بکن له ماله ده بیالده کهنه
او جو نفی او مای کی لکده و کسینه قنیز قدر نداشت او علیه و بری و افی
قور قور کجه و ر و ک قولد بیالده و منه مان و فواجده و یوندا فی
نام یولدی تنبع اندک نام نشان بولمدا اما بونکد لریکی نواهی
بدغمی تنبع ایدر ایکن بولمدا شوایله معلوم اوله و قدر قور کجه
احوالنده بونکد لکده کجه و بید لکده بکنه غیر ایخ و قنیز
کلیک بنیالنده حاضر ایکن و بید لکده کجه معلوم اوله و قدر
بکنه فیدر کلکده صفالان اغا بویوی و کولکده کسجه شمع صابونکی
و ایکن لکده کیدی و بید لکده کجه به نه و بونکد کجه ایخ زیندن
جومند کور لریکی بنیه کوز اشته ک و بایخ احوالده ایخ بونکد کجه
بیجه کسن و بونکد لکده قدر قور کجه احوالین زیاده بلور لکده کجه
استغفار ایکن بنیه نکل و جوه محمد و بای بیکه العباده عصبه الفقیه
احمد العصبه

Res. 8 — Korkut'un kıyafetini değiştirerek kaçtığına dair bir jurnal.

suretiyle Zeynelâbidin'i hayrette bırakmış. Bundan dolayı mahcup kalan Zeynelâbidin tekrar bir fasıl yaparak bu defa Korkut'un takdirini kazanmıştır.

Zeynelâbidin Korkut'un yanından ayrılıp gideceği zaman kadirşinas şehzade büyük bir gümüş tepsiyi altınla doldurup bir yığın vücuda getirdikten sonra üstünü de gümüş para (akçe) ile donatıp özür dileyerek:

“Siz Sultan Yakup (Akkoyunlu hükümdarı) ve Sultan Hüseyin Baykara'nın (Timurlerden Horasan hükümdarı) meclislerine dahil olmuş ve çok lütuf ve ihsanların görmüşsünüzdür, onlara nisbet benim verdiğim denizden katredir” demiştir¹⁶¹.

Korkut'un (Harimî) mahlasıyla âşıkane, ahlâkî ve tasavvufî şiirleri ve manzumeleri vardır. Mürettep Divanı Millet kütüphanesinde.

Korkut'un sarayına mensup olan bazı şairler de görüyoruz. Korkut'un eserlerine mukabeleci olan Bursalı Deli Birader Gazalî, Manisalı Serirî bunlardandır. Serirî aynı zamanda zarif ve nüktedan bir zat olup tanbur çalmakta da üstad imiş. Sonra Yavuz Sultan Selim'e intisap etmiş ve daha sonra sipahi olmuştur¹⁶². Bunlardan Deli birader'in “دافع النوم و رافع الهموم *Dafi-ul-gumûm ve râfi-ul-hümûm*” adlı dört bab üzerine müretteb bir eseri vardır¹⁶³.

KORKUT'UN İLMÎ ESERLERİ VE İLMÎ HÜVİYETİ

Korkut'un yüksek bir âlim olduğunu muasırı olan gerek Osmanlı ve gerek Suriye ve Mısır âlimleri de tasdik ediyorlar. Bir buçuk seneye yahın *Kahire*'de oturduğundan oradaki âlimlerle ilmî

¹⁶¹ Kınalızade Tezkiresi, Sultan Ahmed'in katlinden sonra ona mensup olan Zeynelâbidin'e dair şu kayıtları görüyoruz :

“Avvâd-ı acem Zeynelâbidin'in elli akçe ulufesi ve ayda elli kile arpa ve beş batman et ve iki batman pirinç ve bir batman yağ ve altı çift ekmeği vardı. Bundan başka yine Sultan Ahmed'in güyende (hanende) Şeyh Çoban, avvâd Nasuh, çengi (çenk çalan) Behram, Kopuzcu usta Şaban ve güyende Sinan adlarında olan musiki heyetinin hepsi maaşlıdır (*Topkapı Sarayı Arşivi 9993*).

¹⁶² *Sehi Bey Tezkiresi s. 118*.

¹⁶³ Kâtip Çelebi Keşf üz zünun'da 941'de (1534 M.) vefat eden Gazalî'nin yedi bab üzerine hezliyyata dair olan *Dâfi ül gumum* eserinden bahsediyorsa da (c.1, s. 729) benim Üniversite kütüphanesinde 1400 numarada gördüğüm eser dört fasıl olup 1 — Hikâye ve Mütayebat ve mükâtebeye 2 — Mahub ve Mahub dostluğa 3 — Zen ve zenperestliğe 4 — dört ayaklı hayvanlara dairdir.

musahabe ve mübaheselerde bulunmuş olduğuna şüphe yoktur. Korkut *Mısır*'da iken oranın idarî, askerî ve medrese teşkilâtıyla hükümet ve halk arasındaki münasebetleri tetkik etmiş ve bu hususu دعوة النفس الطالحة isimli Arapça eserinde göstermiş ve bu tetkikat esnasında akaide, fıkha dair bir hayli eserleri gözden geçirmiş, şer'î ve örfî işlerle Osmanlı teşkilâtındaki aynı konuları mukayese eylemiş ve bu hususta Tacüddin sübkî'nin معيد النعم *Muid-ün-niam* ve Takiyyüddin Hısnî'nin قم النفوس *Kam-un-nüfus* adlarındaki eserlerinden faydalanmıştır.

Sultan Korkut'un *Teke* yani *Antalya* sancak beyi bulunduğu sırada 912 h 1506 m de oraya gelmiş olan Arap âlimlerinden Muhammed bin Vefaî Zeynî, Korkut'la görüşmüş ve خزينة الافاضل *Hazinet-ül-efadil*¹⁶³ b adlı eserinde Korkut'un ilm-i hadîste imam ve usul-i fıkıh, teracim-i ahval ve tarihte pek derin vukuf sahibi olduğunu beyan ederek Sultan Korkut'un حافظ اللسان و الجنان *Hâfız-ul-lisan velcinan* isimli tasavvuf, kelâm, fikh ve ahlâktan bahseden bir eserden nakiller yapmıştır¹⁶⁴.

I — Korkut'un divanından başka, eserlerinin hepsi Arapçadır¹⁶⁵.
 = دعوته النفس الطالحة الى الاعمال الصالحة بايات الظاهره والبيئات الباهره
 (*Dâvet-ün nef-it-tâliha ilel âmâl-is-sâliha bi âyât-iz-zâhîre-vel beyyinât-il-bâhire*.)

Korkut'un eserleri içinde en cemiyetlisi budur. Korkut bu eseri vücuda getirmek için bütün tefsir kitaplarını, hâdis dair eserleri ve bunların şerhlerini, tasaffufî kitaplarla, fikh, kelâm ve felsefeye dair gördüğü eserleri tarih ve tercümei hallere ait telifleri

¹⁶³b Keşfiszunun da خزائن الفضائل *Hızanet-ül-fezail* deniliyor.

¹⁶⁴ Nur-ı osmaniye kütüphanesinde 2373 numarada Mehmed bin Nuredin Vefaî Zeynî'nin Hadis-i İstihareye dair eseri. Müstakim zade Mecelle't-ün Nisab'da Korkut'un mahlası olan Harimî maddesinde bu şehzade, Hadîsde imam ve usul-i fıkıhda bir deniz olduğunu Mehmed bin Bedreddin Zeynî'nin *Hazine-tül-efâzıl* isimli eserinden naklen beyan ediyor (*Halet Eefendi Kitapları*.) Şeyh Mehmed bin Mahmud Vefaî Zeynî aslen Muğlalı olup 940 h 1533'de vefat etmiştir (*Keş-üz-zünun* c. 1, s. 730).

¹⁶⁵ Korkut'un eserlerinin bir kısmı Ayasofya kütüphanesindedir. Zamanının değerli âlimlerinden olan Kazasker Müeyyed zade Abdurrahman Efendi, ilm-i kelâmın bazı müşkillerinin haline dair kaleme almış olduğu eserini Sultan Korkut'a takdim etmiş, bu eseri mütalâa eden Korkut, takdirini bildirmiştir (*Şakayik tercümesi -Mecdi-* s. 310 ve *Keş-üz-zünun* c. 1, s. 886 ve *Osmanlı müellfleri* c. s. 355).

gözden geçirmiştir; bu suretle muhtelif bahisleri ihtiva eden bir meccelledir¹⁶⁶.

Dâvet-ün nefis-it-tâliha isminden anlaşılacağı üzere azgın ve yolunu şaşırılmış olan nefsi, âyet, hadîs ile, iyi, güzel ve hayırlı amellere dâvet-tir. Kitap mukabele edilmiş ve tashih görmüş ise de bazı hatalar gözden kaçmıştır; Eseri istinsah eden Abdülsselâm bin Muhammed Ensarî'dir¹⁶⁷.

Korkut, *Dâvet-ün nefis-it tâliha*'yı yazarken mevzulariyle mütenasip olarak tefsir, hadîs, usul-i hadîs, fikh, usul-i fikh ve tasavvuf tıp, edebiyat ve teracüm-i ahvale dair çok eser okumuştur. Bu da yirmiyi mütecaviz tefsir ile bunların şerh ve haşiyelerini ve hadîsten kırk kadar metin ve haşiyeyi ve mev'ize ve akaiden on yedi ve kelâmdan on eseri fikh, usul-i fikh ve fetvalardan ise kırk bir metin ve şerhten istifade eylemiş. Bunlardan başka tasavvufdan *avarif ül maarif ve kuşeyrî Füsüs-ül hikem, Fütuhât-ı mekkiye*'den başlayarak bazı diğer eserlerle büyük mutasavvıfların tercüme-i hallerine dair telifleri, Menâkıb ve tarih ve fukaha menakibi ve sofıyyeye ait tabakatı tettebbu etmiş ve *Minhac-ül-beyan* *Minhac-ül-beyan*, *الحاوی El-havi*, *كامل الصناعات Kâmil-üs-sınâa*, *Şifa*, *مغنی Mugni* gibi tıbbî eserleri mevzuiyle mütenasip olarak gözden geçirmiştir.

Kısaca arz ettiğimiz bu mütalâaya göre (*Dâvet-ün nefis-it-tâliha ilel âmal-is-sâliha*)nın ne derece tetkik ve tettebbu mahsulü olduğu anlaşılır.

II — وسيلة الاحباب على وجه الایجاز تألیف ولد حركة الشوق الى ارض الحجاز و *Vesile-ül-ehbab ala eech-il-icaz telifü veledin harreket-üş şevk u ila arzil hicaz.*

Bu eser selis bir Arapça ile kaleme alınarak yedi fasıl üzerine tertip edilmiştir. Bir nüshası Ayasofya kütüphanesinin tarih kısmında

¹⁶⁶ Ayasofya kütüphanesinde 1763 numarada bulunmakta olan bu eser kütüphane fihristinde *كتاب حریمی فی التصوف Kitab-ı Harimî fi't-Tasavvuf* diye kaydedilmiştir. Korkut bu eserini babasına takdim etmiş olup bunun ikinci nüshasını da kitapçı Bay Raif Yelkenci'de gördüm. Tetkikime göre evvelce Raif Bey'deki nüsha yazılmış sonra bunun kenarlarına bazı ilâveler yapılmış ve bu suretle Ayasofya kütüphanesindeki nüsha vücuda gelip babası İkinci Bayezid'e takdim edilmiştir.

¹⁶⁷ استنکته الفقير الى ربه البارى عبد السلام بن محمد الانصارى غفر له و المسلمين برسم مولانا امام العلامة وحيد دهره و فريد عصره في تقرير العلوم و وضعها و استنباطها محمد قورقود بن ابى يزيد بن محمد بن مراد خان غفر الله له و لوالديه و المسلمين .

3529 numaradadır. Korkut bu eserini 15 Safer 916 ve 24 Mayıs 1520 cuma günü *Kahire*'de tamamlamıştır¹⁶⁸. Babasına takdim ettiği bu eserinde Sultan Bayezid'in beyzî şeklinde tuğralı mührü vardır. Daha sonra saray kitaplarının kontrolü sırasında Yavuz Sultan Selim'in kenarları *توكلى على خالقى* ve ortası Selim Şah ibareli hazineye ait mühriyle mühürlenmiştir.

Vesile't-ül-ahbab yedi kısım üzerine tertip edilmiştir¹⁶⁹:

1 — Hicaz'a seferin sebebi, 2 — Babam İmam-ı Âdil'in tesliyesi ve kalbinde sabır olması, 3 — Hac fazileti ve bunun sevabından hasil olan şey, 4 — Ziyaret-i Mustafa sallallahü aleyhi ve sellem'in fazileti, 5 — Validine itaatın vâcib ve emirlerine imtisalin lüzumu ve validine sadâkatın sevabı, 6 — Valid üzerine evlâdı için iyilik ve talim ve terbiyeden vacib olan şey, 7 — Sevgi ve muhabbeti, ahd ve yeminleri hıfz etmek beyanında ve îmanın şartlarından olan şeyin sevabı.

III — *كتاب بحل اشكال الافكار في حل اموال الكفار*

Kitab-ı bi hall-i-işkâl-il efkâr fi hill-i emvâl-il küffar

Korkut'un bu üçüncü eseri¹⁷⁰ Ayasofya kütüphanesinde fıkıh kitapları arasında 1142 numaradadır.

Bu eser muharebe zamanında düşmandan alınmış olan esirlerin ve diğer ganimetlerin taksimine ve bunun helâl olduğuna dair tetkikatı havidir. Korkut bu tetkikatını yaparken Fukahadan Zerkeşî, Takiyyüddin Sübeki ve sair büyük fıkıh âlimlerinin eserlerinden faydalanmıştır.

IV — *شرح الفاظه كفر* *Şerh-i elfaz-ı küfr* olup bunun diğer adı da *Hâfız-il-lisan an lâ fizül îman'dır*¹⁷¹. Bir nüshası Ayasofya kütüphanesi-

¹⁶⁸ الف ولدك و محبتك فقير رحمة ربة الودود محمد قورقود الداعى لك و المقبل لأقدام عزك و المسلم عليك في كل اناةليل و طرف عروب و انجز تأليفه يوم الجمعة خامس عشر شهر صفر في شهر عام خامس عشر سنة و تسمايه احسن الله العافية آمين آمين .

¹⁶⁹ Güya Cenab-ı Peygamber'in dâveti üzerine Hacca gitmek üzere *Mısır*'a gelmiş olan Korkut eserini *Antalya*'da yazmaya başlayarak *Kahire*'de tamamlamıştır; fakat Hacca da gidememiş veya gönderilmemiştir.

¹⁷⁰ *Keşf-üf-zunun zeyli* yazan Bağdatlı İsmail Paşa merhumun eserinde kitabın adı *حلال اشكال الافكار في سؤال الكفار* *Hall-i eşkâl-il efkâr fi sual-ilküffar*) diye kayıtlıdır.

¹⁷¹ Müstakim zade *Mecelle't-ün nisab* da *Hâfız-ül lisan velcinan* diye kayıt etmiştir. Osmanlı müelliflerinde ise c. 2, s. 383'de *Hâfız-ul insan an lâfız-il iman* ismiyle tasavvuf, kelâm, fıkıh ve ahlâktan bahseden bir eser olduğu yazılıyor.

sinde Akaid ve Kelâm kısmında 2289 numaradadır. Eserinin mukadimesinde zamanımızdaki bir çok cahillerin hattâ din hususundaki bilgisizlikleri sebebiyle bir hayli medrese talebeleriyle ilim müntesiplerinin dillerinde çok kere dolaşan Elfaz-ı küfürden haberdar oldum. Bunun üzerine bir hayli kitap tetkik ettim. Fakat bunu yeter derecede beyan edip açıklayan hiç bir şey bulamadım. Bu sebepten ötürü bu meseleye dair malûmat toplayıp فروع fûrû' kaidelerine riayet etmek suretiyle iki esası yani usul-i fikh ve usul-i din esasları üzerine izah etmeği aradaki müşkülü de hal etmek suretiyle şerh etmeği arzu ettim” diyor.

Eser üç kısımdır: 1 — İmanın beyanı, 2 — İmanı izale eden şeyler, 3 — İrtidad ahkâmını havi kısım olup Topkapı sarayı nühasının kenarındaki tashih ve ilâveler Korkut'un kendi kalemiyledir.

V — فتاوى محیط *Fetava-yı Muhit*'in Hanefî ve Şafiî mezheplerine göre caiz ve ihtilâflı meselelerinin halline dair fetva olduğunu müverrih Âli yazıyor. Mûteaddit eserlerde فتاوى قورقود خانیه *Fetavây-ı karkud haniyye* diye zikredilen fakat henüz münderecatını bilmediğimiz fetva mecmuası belki Âli'nin bahsettiği eserdir. Sehi Bey tezkiresinde Fetvadan *Korkudiyye* adlı bir kitap telif ederek ulema arasında makbul ve mergub olduğunu beyan ediyor¹⁷².

Korkut'un müstakil eser olmayarak okuduğu bazı eserlerin kenarlarına veya herhangi faslına talikat denilen izah veya tenkidi havi mütalâaları da vardır. Bunlardan birisi ilm-i kelâmdan Mevakıf şerhine haşiye yazmış olan *Seyyid Şerif Cürçani*'nin eserinin bazı noktalarına itirazıdır. Kınalızade Hasan Çelebi mevakıf şerhinin kenarında Korkut'un el yazısıyla mütalâasını gördüğünü beyan ediyor^{172b}.

VI — *Korkut'un Divanı* : Bu büyük bir divan olmayıp sonradan muhtelif eser ve manzumelerinin bir araya getirilmesiyle merhum Ali Emirî Efendi tarafından toplattırılmıştır. Bu nüsha Millet kütüphanesinde 1040 numarada bulunmaktadır. Bundan başka yukarıda bahsettiğimiz *Dâvet-ün nefis-it-tâliha* adlı eserinde bazı manzumeleri bulunduğu gibi Topkapı sarayı Bağdat köşkü kitapları arasında Pervane bin Abdullah tarafından toplanmış olan 406 numaralı Şiir mecmuasında da bazı nazireleri vardır. Asıl divanı henüz görülmemiştir.

¹⁷² *Sehi Bey tezkiresi s. 18.*

^{172b} Kınalızâde tezkiresi.

Korkut'un ilmi hüviyeti :

Eserlerindeki derin tetkiklerinden anlaşılacağı üzere Sultan Korkut hadîs ve fikh ilminde kudretli bir otoritedir. Eline almış olduğu meseleleri, muhtelif kaynakları tetkik etmek suretiyle bir sonuca vardırır, sonra bu hususa kendi kanaat ve görüşünü de ilâve eder. Bir çok dinî ve îtikadî meselelerde Şafîî Mezhebi kavillerini tercih etmektedir. İbn Kemal, Korkut'un Mesail-i kesire'de (ekval-i İmam Şaifî'yi tercih ettiğini ve hak gördüğü kavilde tasallufu (fazla gayreti) olup taassubu olmadığını" beyan etmektedir¹⁷³.

Kendisi hem cismen ve hem ruhen hasta olup valilikten idarî işlerden uzaklaşmakta ısrar ediyor, gönlünde gizlemek istediği saltanat hırsını zaman zaman meydana vuruyor ve sonra yine sükûnet buluyor, hulâsa kararsız üzgün ve bezgin bir yol takip ediyordu.

Korkut'un tasavvufa meyli varsa da zahirî dinî eserler kendisi üzerinde daha ziyade tesirini göstermiş olduğundan vahdet-i vücudculuğa pek yanaşmamakta fakat kendisinin coşkun hallerinde kitap ve sünnete uygun gördüğü sofiyye mesleğini tercih etmektedir.

İslâm filosoflarından Fârâbî, İbn-i Sina, Nasir-i Tusî ve emsali gibi hükemanın, zâhir ülemasının nakl ve rivayetlerine aykırı olan mütelâalarını sarahaten red etmemekle beraber bu hususta zahirî ulemanın bu filosoflara aleyhdar olan mütalâalarını beyan etmekle iktifa ediyor.

Korkut'un mânevî neşesi vardır. Zâhir ulemasının katı taassup çerçevesinde kalmak istemiyor çok ve çeşitli eserler okuması ve tetkikatı kendisini zâhir bağları dışına çıkarıyor. Bunları bizzat kendi manzumeleri ve diğer tasavvuf ehlinin manzumeleriyle beyan ediyor ve bu hususta (Aşk)ı esas tutup ve aşk ile maşuka vasıl olunabileceğini söylüyor. Meselâ :

*Aşk bahrine dal ey ki ıresin yekdaneye
Cana kıyan kaçan vâsıl olur cananeye*

beytiyle başlayan manzumesi ile âşık-ı billah olduğunu gösteriyor. Daha böylece divanında nazımları vardır. Heyecanı sükûnet bulunca taşkın nehrin yatağına çekilmesi gibi zâhirî şeriat ahkâmına tâbi oluyor. *Kıtab-ı Dâvet-ün-nefs-it-tâliha* isimli eserinin mütalâası Korkut'un geçirdiği ruhî halleri göstermek itibariyle tetkike değer. Diğer

¹⁷³ İbn Kemal tarihi Millet kütüphanesi nüshası numara 32 sahife 120.

eserleri daha ziyade fıkha ait meselelerin hallini ve bu husustaki mütalâalarını göstermektedir.

Korkut'un tercümeihalini tetkik edince kararsız dağınık fikirli olduğu görülüyor. Bir zamanlar saltanat ve valilik istemiyor, sonra babasının Sultan Ahmed'i hükümdar yapmak istemesinden ve sancağının değiştirilmesinden dolayı fevkalâde elemli görülüyor; *Mısır*'a gidiyor orada tahayyül ettiği kendisinin isteği gibi dindarlık ve hakşinaslık ve adaletten eser göremeyince hayal kırıklığına uğruyor ve *Mısır*'a geldiğine pişman oluyor. Tekrar sancağına dönüyor; yeniçerilerin ayaklanması ve Sultan Ahmed'i istemiyerek Selim'i tercih etmeleri üzerine evvelce de saltanat etmesi sebebiyle ansızın *İstanbul*'a gelerek yeniçerilerin kışlarına giderek saltanat etmek istiyor; saltanatın Selim'e tevcihini görünce derunî arzusundan ümidi kesiliyor.

Korkut'un bütün bu tarzdaki hareketleri zannıma göre saltanata geçen hükümdarın kardeşlerini öldürmesi hakkındaki kanundan ve can kaygusundan ileri geldiği zannolunur.

Sultan Korkut'un yüzlerce ciltlik kütüphanesinin *Manisa* kalesinde bulunduğunu kendisinin biraderi Sultan Selim'e göndermiş olduğu bir mektubundan anlaşılmaktadır¹⁷⁴. Onun vefatından sonra bu kütüphanenin Sultan Selim tarafından herhalde Topkapı sarayına nakledilmiş olduğu anlaşılıyor. Nitekim bazı kitapları oradan çıkmıştır.

¹⁷⁴ Feridun bey Münşeatı C. I. S. 345 (1246 basımı).

